

**Zajęcia
z prawa spółek handlowych**

Andrzej Kidyba, Małgorzata Dumkiewicz

Zajęcia z prawa spółek handlowych

Program drugiego roku aplikacji

Zeszyt 8

Warszawa 2014

Opracowanie redakcyjne:
Małgorzata Baranowska

Projekt okładki:
Olgierd Zbychorski, mgik.pl

Zdjęcie na okładce:
Jacek Barcz

Skład i łamanie:
MARGINALIA Pracownia Edytorska, marginalia.eu

Druk i oprawa:
BARTGRAF ul. Piękna 24/26, 00-549 Warszawa

© Copyright by Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych, 2014

ISBN 978-83-937508-6-3

Wydawca:
Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
Al. Ujazdowskie 41 lok. 2
00-540 Warszawa

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Od Wydawcy	9
Program aplikacji radcowskiej dotyczący zajęć z prawa spółek handlowych	11
PROGRAM WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ	
Wykład nr 1 – Tworzenie spółek osobowych i kapitałowych. Działania podejmowane przed wpisem spółki handlowej do rejestru. Spółka kapitałowa w organizacji	15
Ćwiczenie nr 1 i 2 – Sporządzanie umów spółek handlowych oraz dokumentów niezbędnych do zarejestrowania spółek	21
Wykład nr 2 – Reprezentacja oraz prowadzenie spraw spółek osobowych i kapitałowych	23
Ćwiczenie nr 3 – Sporządzanie opinii prawnych, dokumentów, uchwał i środków prawnych z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji spółek handlowych	49
Wykład nr 3 – Podejmowanie i zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych	51
Ćwiczenie nr 4 i 5 – Sporządzanie dokumentów związanych ze zwoływaniem zgromadzeń wspólników (walnych zgromadzeń akcjonariuszy), opinii prawnych oraz pozwów w sprawach o stwierdzenie nieważności i uchylenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych	73
Wykład nr 4 – Podwyższenie i obniżenie kapitału zakładowego	75
Ćwiczenie nr 6 – Sporządzanie uchwał dotyczących podwyższenia i obniżenia kapitału zakładowego oraz dokumentów niezbędnych do rejestracji podwyższenia/obniżenia kapitału zakładowego	82
Wykład nr 5 – Odpowiedzialność cywilnoprawna wspólników i członków organów w spółkach osobowych i kapitałowych, w tym odpowiedzialność za zobowiązania spółek	83
Ćwiczenie nr 7 – Sporządzanie pozwów, odpowiedzi na pozew oraz opinii prawnych w sprawach dotyczących odpowiedzialności wspólników spółek osobowych i członków zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek oraz odpowiedzialności	

członków organów spółek handlowych za szkody wyrządzone spółkom.	104
Wykład nr 6 – Likwidacja, rozwiązanie i transformacje spółek handlowych	105
Ćwiczenie nr 8 – Sporządzanie uchwał i środków prawnych z zakresu rozwiązania i likwidacji spółek handlowych	122
Ćwiczenie nr 9 – Sporządzanie dokumentów i wniosków w sprawach przekształceń, połączeń i podziałów spółek	123

WYKAZ SKRÓTÓW

Biul. SN	– „Biuletyn Sądu Najwyższego”
Dz.U.	– „Dziennik Ustaw RP”
k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
k.h.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.)
k.p.	– ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030)
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
MoP.	– „Monitor Prawniczy”
M.P.Pr.	– „Monitor Prawa Pracy”
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
ONSAiWSA	– „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych”
OSA	– „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych”
OSNC	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna”
OSNC-ZD	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zeszyt Dodatkowy”
OSNP	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy”
OSP	– „Orzecznictwo Sądów Polskich”
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy

OD WYDAWCY

Opracowanie i wydanie materiałów pomocniczych dla osób prowadzących zajęcia z aplikantami radcowskimi jest konsekwencją przyjętego przez Krajową Radę Radców Prawnych uchwałą podjętą 9 grudnia 2012 roku nowego programu aplikacji. Program ten jest wdrażany od 1 stycznia 2013 r. Tak zdecydowała Krajowa Rada w swojej uchwale z dnia 7 września 2012 roku. Program obejmuje aplikantów, którzy rozpoczynają aplikację w 2013 roku. Główne cele nowego programu, zwanego też nowym modelem aplikacji radcowskiej, to:

- nadanie kluczowego znaczenia zajęciom praktycznym przyuczającym do wykonywania konkretnych czynności dominujących w pracy radcy prawnego i prowadzonych z aktywnym udziałem aplikantów;
- dążenie do standaryzacji zajęć organizowanych przez okręgowe izby radców prawnych.

Ten ostatni cel podyktowany jest faktem, że osoby kończące aplikację i przystępujące do egzaminu radcowskiego obowiązują, poczynając od roku 2009, jednolity w całym kraju egzamin państwowy.

Zagadnienia objęte niniejszym materiałem – zważywszy na ramy czasowe przewidziane programem – nie wyczerpują wszystkich zagadnień, które mogą dotyczyć przedmiotu i których znajomość jest niezbędna dla prawidłowego przebiegu aplikacji oraz przygotowania aplikantów do końcowego egzaminu. Stanowią natomiast niezbędne minimum. Ich wybór oraz zalecona forma prezentacji wynikają przede wszystkim z potrzeby praktycznego przygotowania aplikantów do wykonywania zawodu radcy prawnego. Z tych samych względów wskazane w materiale literatura oraz orzecznictwo – jako materiał pomocniczy w przygotowywaniu i przebiegu zajęć – obejmują jedynie opracowania aktualne i mające walor praktyczny. Wybór ewentualnych innych pozycji dotyczących objętym przedmiotem instytucji prawa, jednak zdezaktualizowany częstymi zmianami ustawodawczymi, pozostawiony został do decyzji prowadzącego zajęcia.

Cel programowy i dydaktyczny zalecony w programie aplikacji jest możliwy do osiągnięcia przy następujących założeniach:

- aplikanci – poinformowani wcześniej przez prowadzącego zajęcia – przygotowują się do nich we własnym zakresie, wykorzystując wiedzę zdobytą podczas studiów, pogłębioną przez lekturę dostępnych komentarzy, opracowań naukowych oraz orzecznictwa;

- literatura i orzecznictwo wskazane w materiale – zważywszy na ich praktyczny wymiar i charakter oraz okoliczności, że opracowane zostały na tle aktualnego stanu prawnego – stanowią materiał pomocniczy w przygotowywaniu i przeprowadzeniu wykładu lub ćwiczeń;
- plan poszczególnych wykładów i ćwiczeń oraz poczynione w materiale uwagi metodyczne będą wykorzystywane przez prowadzących zajęcia – co wymaga wyraźnego podkreślenia – dla ujednolicenia w skali kraju programu zajęć. Nie ogranicza to możliwości omówienia dodatkowo innych zagadnień, które w ocenie prowadzących zajęcia, na to zasługują.

PROGRAM APLIKACJI RADCOWSKIEJ DOTYCZĄCY ZAJĘĆ Z PRAWA SPÓŁEK HANDLOWYCH

Przedmiot – Prawo spółek handlowych (45 godz.)

Wykłady – 6 x 3 godz. (18 godz.)

Ćwiczenia – 9 x 3 godz. (27 godz.)

PLAN WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ

- WYKŁAD nr 1 (3 godz.)
Temat: Tworzenie spółek osobowych i kapitałowych. Działania podejmowane przed wpisem spółki handlowej do rejestru. Spółka kapitałowa w organizacji.
- ĆWICZENIE nr 1 i 2 (3 godz.)
Temat: Sporządzanie umów spółek handlowych oraz dokumentów niezbędnych do zarejestrowania spółek.
- WYKŁAD nr 2 (3 godz.)
Temat: Reprezentacja oraz prowadzenie spraw spółek osobowych i kapitałowych.
- ĆWICZENIE nr 3 (3 godz.)
Temat: Sporządzanie opinii prawnych, dokumentów, uchwał i środków prawnych z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji spółek handlowych.
- WYKŁAD nr 3 (3 godz.)
Temat: Podejmowanie i zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych.
- ĆWICZENIE nr 4 i 5 (3 godz.)
Temat: Sporządzanie dokumentów związanych ze zwoływaniem zgromadzeń wspólników (walnych zgromadzeń akcjonariuszy), opinii prawnych oraz pozwów w sprawach o stwierdzenie nieważności i uchylenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych.
- WYKŁAD nr 4 (3 godz.)
Temat: Podwyższenie i obniżenie kapitału zakładowego.

- **ĆWICZENIE nr 6 (3 godz.)**
Temat: Sporządzanie uchwał dotyczących podwyższenia i obniżenia kapitału zakładowego oraz dokumentów niezbędnych do rejestracji podwyższenia/ obniżenia kapitału zakładowego.
- **WYKŁAD nr 5 (3 godz.)**
Temat: Odpowiedzialność cywilnoprawna wspólników i członków organów w spółkach osobowych i kapitałowych, w tym odpowiedzialność za zobowiązania spółek.
 - **ĆWICZENIE nr 7 (3 godz.)**
Temat: Sporządzanie pozwów, odpowiedzi na pozew oraz opinii prawnych w sprawach dotyczących odpowiedzialności wspólników spółek osobowych i członków zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek oraz odpowiedzialności członków organów spółek handlowych za szkody wyrządzone spółkom.
- **WYKŁAD nr 6 (3 godz.)**
Temat: Likwidacja, rozwiązanie i transformacje spółek handlowych.
 - **ĆWICZENIE nr 8 (3 godz.)**
Temat: Sporządzanie uchwał i środków prawnych z zakresu rozwiązania i likwidacji spółek handlowych.
 - **ĆWICZENIE nr 9 (3 godz.)**
Temat: Sporządzanie dokumentów i wniosków w sprawach przekształceń, połączeń i podziałów spółek.

PROGRAM
WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ

WYKŁAD NR 1

*Temat: Tworzenie spółek osobowych i kapitałowych.
Działania podejmowane przed wpisem spółki handlowej
do rejestru. Spółka kapitałowa w organizacji*

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest usystematyzowanie wiedzy aplikantów na temat tworzenia spółek handlowych. Ze względu na ramy czasowe wykładu nie jest możliwe kompleksowe i szczegółowe przedstawienie wszystkich kwestii związanych z tą problematyką. Konieczne jest jednak wskazanie różnic występujących w kontekście powstawania spółek osobowych i kapitałowych, jak też w ramach tworzenia poszczególnych ich typów. Należy skoncentrować się przy tym na tych zagadnieniach, które są szczególnie istotne dla praktyki. Powinny zostać omówione między innymi kwestie dotyczące: czynności podejmowanych w celu utworzenia poszczególnych typów spółek handlowych, formy i treści umów/statutów spółek handlowych, zasad konstruowania firm poszczególnych typów spółek, zawiązania spółek kapitałowych, wkładów do spółek, zaciągania zobowiązań przed wpisem spółki do rejestru oraz odpowiedzialności za te zobowiązania. Problematyka treści umów (statutów) spółek powinna obejmować przede wszystkim zagadnienia związane z możliwymi modyfikacjami w umowach (statutach) dyspozytywnych przepisów Kodeksu spółek handlowych (w szczególności dotyczących praw i obowiązków wspólników), które nie będą przedmiotem odrębnego omówienia w ramach pozostałych wykładów.

W kontekście wnoszenia wkładów do spółek komandytowych oraz komandytowo-akcyjnych konieczne jest z kolei rozróżnienie zdolności wkładowej komandytariuszy i komplementariuszy (w spółce komandytowej) oraz komplementariuszy i akcjonariuszy (w spółce komandytowo-akcyjnej). Bardziej szczegółowej analizie wymaga problematyka wnoszenia wkładów przez komplementariuszy-akcjonariuszy (tj. wspólników o podwójnym statusie) w spółce komandytowo-akcyjnej. W ramach zagadnienia wnoszenia

wkładów niepieniężnych do spółek kapitałowych (oraz wkładów akcjonariuszy do spółki komandytowo-akcyjnej) należy szerzej omówić kwestię zdolności aportowej (art. 14 k.s.h.) oraz sformalizowane zasady wyceny wkładów w spółce akcyjnej (art. 312 -312¹ k.s.h.).

W kontekście powstania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością należy ponadto wyróżnić szczególny tryb jej tworzenia, tj. z wykorzystaniem w tym celu wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym.

Szczegółnej uwagi wymaga rozróżnienie statusu spółek osobowych i kapitałowych przed ich wpisem do rejestru. W tym zakresie należy omówić regulacje Kodeksu spółek handlowych dotyczące spółki kapitałowej w organizacji, tj. jej statusu prawnego, zasad reprezentacji (rozdzielając reprezentację spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji oraz spółki akcyjnej w organizacji), odpowiedzialności za jej zobowiązania oraz zakresu odpowiedniego stosowania do tej spółki przepisów o spółce właściwej. W tym kontekście konieczne jest również uwzględnienie problematyki zmiany umowy spółki kapitałowej przed jej wpisem do rejestru.

Przedmiot wykładu

- I. Tworzenie spółki jawnej (art. 22-26 k.s.h.).
 1. Cel i charakter prawny spółki jawnej (art. 22 k.s.h.).
 2. Forma i treść umowy spółki jawnej (art. 23 i 25 k.s.h.).
 3. Zasady konstruowania firmy spółki jawnej (art. 24 k.s.h.).
 4. Wkłady do spółki jawnej (art. 48-50 k.s.h.).
 5. Konstytutywny charakter wpisu spółki jawnej do rejestru oraz zasady odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przed wpisem spółki do rejestru (art. 25¹ k.s.h.).
 6. Zgłoszenie spółki jawnej do rejestru (art. 26 k.s.h.).
- II. Tworzenie spółki partnerskiej (art. 87-94 k.s.h.).
 1. Cel i charakter prawny spółki partnerskiej (art. 86 k.s.h.).
 2. Zdolność do osiągnięcia statusu partnera w spółce partnerskiej (art. 87 i art. 88 k.s.h.).
 3. Forma i treść umowy spółki partnerskiej (art. 91 i art. 92 k.s.h.).
 4. Zasady konstruowania firmy spółki partnerskiej (art. 90 k.s.h.).
 5. Wkłady do spółki partnerskiej (art. 89 k.s.h. w zw. z art. 48-50 k.s.h.).
 6. Konstytutywny charakter wpisu spółki partnerskiej do rejestru oraz zasady odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przed wpisem spółki do rejestru (art. 94 k.s.h. oraz art. 25¹ k.s.h. w zw. z art. 89 k.s.h.).
 7. Zgłoszenie spółki partnerskiej do rejestru (art. 93 k.s.h.).

- III. Tworzenie spółki komandytowej (art. 102-110 k.s.h.).
 - 1. Cel i charakter prawny spółki komandytowej (art. 102 k.s.h.).
 - 2. Forma i treść umowy spółki komandytowej (art. 105-106 k.s.h.).
 - 3. Zasady konstruowania firmy spółki komandytowej (art. 104 k.s.h.).
 - 4. Wkłady do spółki komandytowej (art. 107 i art. 108 k.s.h. oraz art. 48-50 k.s.h. w zw. z art. 103 k.s.h.).
 - 5. Konstytutywny charakter wpisu spółki komandytowej do rejestru oraz zasady odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przed wpisem spółki do rejestru (art. 109 k.s.h.).
 - 6. Zgłoszenie spółki komandytowej do rejestru (art. 110 k.s.h.).
- IV. Tworzenie spółki komandytowo-akcyjnej (art. 125-134 k.s.h.).
 - 1. Cel i charakter prawny spółki komandytowo-akcyjnej (art. 125 k.s.h.).
 - 2. Forma i treść statutu spółki komandytowo-akcyjnej (art. 130-131 k.s.h.).
 - 3. Założyciele spółki komandytowo-akcyjnej (art. 129 k.s.h.).
 - 4. Zasady konstruowania formy spółki komandytowo-akcyjnej (art. 127 k.s.h.).
 - 5. Wkłady do spółki komandytowo-akcyjnej (art. 132, art. 14 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h. oraz art. 48-50 k.s.h. w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.).
 - 6. Konstytutywny charakter wpisu spółki komandytowo-akcyjnej do rejestru oraz zasady odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przed wpisem spółki do rejestru (art. 134 k.s.h.).
 - 7. Zgłoszenie spółki komandytowo-akcyjnej do rejestru (art. 133 k.s.h.).
- V. Tworzenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 151-171 k.s.h.).
 - 1. Cel i charakter prawny spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 151 k.s.h.).
 - 2. Forma i treść umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 153 i art. 157-159 k.s.h.).
 - 3. Zawarcie umowy spółki przy wykorzystaniu wzorca umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnianego w systemie teleinformatycznym (art. 157¹ k.s.h.).
 - 4. Zasady konstruowania firmy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 160 k.s.h.).
 - 5. Wkłady do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 14, art. 158 i art. 175 k.s.h.).
 - 6. Czynności niezbędne do powstania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 163 k.s.h.).
 - 7. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji – status prawny, reprezentacja, odpowiedzialność za zobowiązania, likwidacja spółki w organizacji (art. 11-13 k.s.h. oraz art. 161-162 i art. 169-170 k.s.h.).

8. Zgłoszenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do rejestru i skutki wpisu (art. 12 i art. 164-167 k.s.h.).
- VI. Tworzenie spółki akcyjnej (art. 301-327 k.s.h.).
1. Cel i charakter prawny spółki akcyjnej (art. 301-303 k.s.h.).
 2. Forma i treść statutu spółki akcyjnej (art. 304 k.s.h.).
 3. Zasady konstruowania firmy spółki akcyjnej (art. 305 k.s.h.).
 4. Czynności niezbędne do powstania spółki akcyjnej (art. 306 k.s.h.).
 5. Zawiązanie spółki akcyjnej (art. 309-314 k.s.h.).
 6. Wkłady do spółki akcyjnej (art. 14 oraz art. 311-312¹ i art. 315 k.s.h.).
 7. Spółka akcyjna w organizacji – status prawny, reprezentacja, odpowiedzialność za zobowiązania, likwidacja spółki akcyjnej w organizacji (art. 11-13 i art. 323-326 k.s.h.).
 8. Zgłoszenie spółki akcyjnej do rejestru i skutki wpisu (art. 12 i art. 316-320 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 11-14, art. 22-26, art. 48-50, art. 87-94, art. 102-110, art. 125-134, art. 151-171 i art. 301-327 k.s.h.

Literatura

- A. Kidyba, *Atypowe spółki handlowe*, Warszawa 2011.
- A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- U. Promińska, *Spółka partnerska*, Warszawa 2013.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- A. Szajkowski (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 16, *Prawo spółek osobowych*, Warszawa 2008.
- M. Tarska, *Zakres swobody umów w spółkach handlowych*, Warszawa 2012.

K. Tobolska-Grela, J. Janeta [w:] *Spółka komandytowo-akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.

S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Wyrok SN z 20 kwietnia 2011 r., I CSK 391/10, LEX nr 936480 – 1. *Umowa spółki kreuje stosunek cywilnoprawny i jest umową cywilnoprawną, zawierającą cechy szczególne, właściwe dla regulacji prawa handlowego. Nie zmienia to jednak tego, że jest to umowa zawierająca oświadczenia woli i jak każda czynność prawna podlega wykładni stosownie do reguły określonej w art. 65 k.c. Dopiero po dokonaniu wykładni można ustalić jej treść oraz ocenić, czy nie narusza ona ustawy.*

2. *Nie można wykluczyć sytuacji, w której w umowie spółki zawarte są także inne postanowienia, określające zobowiązania współników wobec siebie, a nie wobec spółki. Takie postanowienia nie są z reguły integralną częścią umowy spółki, mogą stanowić część odrębnej umowy, jednak z różnych względów zamieszczane są w tym samym dokumencie. Strony mają bowiem – co do zasady – swobodę w wyborze formy, w jakiej oświadczenie woli zostaje wyrażone (art. 60 k.c.). Postanowienia takie, jak każde postanowienie umowne, podlegają ocenie w świetle art. 65 i 353¹ k.c., przy czym do takich postanowień nie mają zastosowania ograniczenia określone w art. 304 § 3 i 4 k.s.h.*

Wyrok SN z 4 lutego 2011 r., III CSK 198/10, LEX nr 846589 – *Przy wykładni umowy spółki nie można pomijać jej charakteru jako umowy korporacyjnej. Wykładnia takiej umowy powinna być obiektywna, zbliżona do wykładni aktów prawnych.*

Postanowienie SN z 27 lutego 2009 r., II CSK 509/08, LEX nr 584729 – *Na tle umowy założycielskiej spółki komandytowej pojawia się zagadnienie dotyczące formy podejmowanej uchwały o udzieleniu pełnomocnictwa do jej zawarcia. Kodeks spółek handlowych nie zawiera regulacji tej kwestii. Oznacza to, że należy poprzez art. 2 k.s.h. sięgnąć do unormowań zawartych w kodeksie cywilnym, w szczególności do art. 99 k.c., który znajduje tu zastosowanie wprost, gdyż nie sprzeciwia się temu właściwość (natura) stosunku spółki. Dodać można, że ta reguła dotyczy wszystkich wypadków, w których kodeks spółek handlowych wymaga formy aktu notarialnego dla umowy spółki handlowej.*

Postanowienie SN z 25 lutego 2009 r., II CSK 489/08, OSNC 2010, nr 2, poz. 29 – *Zmiana umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji następuje w drodze umowy zawartej przez współników.*

Wyrok SN z 9 listopada 2007 r., III CSK 105/07, LEX nr 621234 – Obecnie spółka z o.o. może powstać w celach zarobkowych, w celach gospodarczych niemających charakteru zarobkowego, ale również w celu niegospodarczym. Bez wątplenia jednak musi to być cel zgodny z prawem.

Wyrok SN z 24 października 2007 r., IV CSK 260/07, OSNC-ZD 2008, nr 3, poz. 87 – Postanowienia statutu regulujące organizację spółki akcyjnej podlegają wykładni obiektywnej.

Wyrok SN z 21 marca 2007 r., I CSK 418/06, LEX nr 432227 – Zwyczajowo, przy przenoszeniu na spółkę z o.o. własności rzeczy w wyniku wnoszenia wkładu niepieniężnego używa się w obrocie, a także w języku prawniczym, określenia „wnosi nieruchomości”, „wnosi ruchomość” bez dokładnego akcentowania, że wnosi się „na własność”. Dopiero gdy związane z wnoszonym aportem prawo do rzeczy ma być inne niż prawo własności używa się szczegółowych oznaczeń dotyczących wnoszonego prawa. Podobnie, określenie „pokrywa udział aportem” oczywiście obejmuje wniesienie aportu, bo z natury rzeczy nie może wyrażać żadnej innej treści.

Wyrok SA w Warszawie z 25 stycznia 2013 r., I ACa 933/12, LEX nr 1286666 – Jeżeli w akcie notarialnym zawierającym umowę spółki z o.o. postanowiono, że wspólnik wniesie do kapitału zakładowego tej spółki środki trwałe w postaci obiektów maszyn i urządzeń, nie określono jednak szczegółowo przedmiotu tego wkładu, nie wskazano miejsca położenia obiektów ani nie opisano tych obiektów, to wymieniony akt notarialny nie jest wystarczający do przyjęcia, że doszło do wniesienia wskazanych środków trwałych do kapitału zakładowego spółki z o.o.

Wyrok SA w Białymstoku z 9 listopada 2012 r., I ACa 534/12, LEX nr 1235980 – Wadliwie zawiązana spółka jawna pozostaje nadal skuteczna zarówno wobec osób trzecich, jak i w stosunku wewnętrznym między wspólnikami.

ĆWICZENIE NR 1 i 2

*Temat: Sporządzanie umów spółek handlowych
oraz dokumentów niezbędnych do zarejestrowania spółki*

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczeń jest wykształcenie praktycznych umiejętności w zakresie formułowania treści umów spółek handlowych, jak też sporządzania i wypełniania dokumentów niezbędnych w procesie rejestracji spółek (m.in.: stosownych formularzy Krajowego Rejestru Sądowego, list wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, oświadczeń członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o wniesieniu wkładów na kapitał zakładowy). Przy czym, aplikanci powinni w ramach ćwiczeń nabyć umiejętności konstruowania nie tylko postanowień umów spółek handlowych należących do minimalnej treści umowy każdego z poszczególnych typów spółek, ale również praktyczne zdolności w zakresie umownego „modelowania” konstrukcji danego typu spółki w zależności od potrzeb konkretnego przypadku. Dotyczy to także umiejętności wyboru takiego typu spółki handlowej, który będzie najbardziej adekwatny z punktu widzenia potrzeb klientów. W tym celu, w ramach ćwiczeń należy przedstawiać aplikantom opisy stanów faktycznych (kazusy), obejmujących informacje o osobach zamierzających podjąć wspólnie określony rodzaj działalności, celach oraz interesach przyszłych wspólników, które powinny zostać należycie zabezpieczone w umowach/statutach spółek. Konieczne jest przy tym wskazanie, na zlecenie którego/których z przyszłych wspólników opracowywana jest umowa (statut) spółki, tak aby aplikanci mieli możliwość wykształcenia umiejętności modyfikowania dyspozytywnych przepisów Kodeksu spółek handlowych w granicach zasady swobody umów. Zadaniem aplikantów powinno być samodzielne dokonanie wyboru adekwatnego do przedstawionego stanu faktycznego typu spółki handlowej, sporządzenie projektu umowy (statutu), w którym poza elementami koniecznymi zawarte zostaną także inne postanowienia,

zapewniające właściwe i zapobiegające konfliktom funkcjonowanie spółki oraz należyte zabezpieczające (w granicach zasady swobody umów) interesy klienta, na zlecenie którego sporządzana jest umowa (statut). Ponadto aplikanci, poza sporządzeniem umowy (statutu) spółki powinni przygotować pełną dokumentację (wraz ze stosownymi formularzami wniosków do KRS) wymaganą w procesie rejestracji spółki. W przypadkach, w których nie jest możliwe lub celowe opracowanie stosownego dokumentu przez aplikantów (np. opinia biegłego dotycząca wyceny wkładów niepieniężnych do spółki akcyjnej), powinni oni sporządzić wykaz brakujących, a wymaganych przez stosowne przepisy, załączników do wniosku o rejestrację danej spółki.

WYKŁAD NR 2

Temat: Reprezentacja oraz prowadzenie spraw spółek osobowych i kapitałowych

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest usystematyzowanie wiedzy aplikantów z zakresu występowania poszczególnych typów spółek handlowych w obrocie prawnym. W tym kontekście należy rozróżnić sferę wewnętrzną (prowadzenie spraw spółki) i zewnętrzną (reprezentacja spółki). Z uwagi na różnice występujące w tym zakresie pomiędzy poszczególnymi typami spółek handlowych konieczne jest omówienie problematyki prowadzenia spraw i reprezentacji w każdym z typów spółek handlowych. Przy czym, z uwagi na ograniczone ramy czasowe wykładu należy skupić się wyłącznie na rozwiązaniach charakterystycznych dla danego typu spółki, nie powtarzając tych zagadnień, które przedstawiają się analogicznie – bądź we wszystkich typach spółek handlowych, bądź też w przypadku wszystkich spółek osobowych lub obydwu typów spółek kapitałowych. Z uwagi na analogiczne uregulowanie wielu kwestii dotyczących prowadzenia spraw oraz reprezentacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej, dla efektywniejszego wykorzystania ram czasowych wykładu uzasadnione jest łączne omówienie tych zagadnień dla obydwu spółek kapitałowych, ze wskazaniem na różnice istniejące w tym zakresie pomiędzy spółką z ograniczoną odpowiedzialnością i spółką akcyjną.

Przedmiot wykładu powinien obejmować przede wszystkim następujące kwestie: podmiotowy i przedmiotowy zakres prawa i obowiązku prowadzenia spraw oraz prawa reprezentacji w poszczególnych spółkach, możliwe ograniczenia lub wyłączenia w tym zakresie, status prawny poszczególnych kategorii reprezentantów spółek (wspólnicy spółek osobowych, członkowie zarządu spółek kapitałowych, pełnomocnicy, prokurenci, likwidatorzy), skutki przekroczenia zakresu umocowania przez poszczególnych reprezentantów. Ponadto, należy odróżnić możliwe techniki (sposo-

by) reprezentacji od niedopuszczalnych ze skutkiem wobec osób trzecich ograniczeń tego prawa. W ramach wykładu należy odnieść się zarówno do stosownych regulacji Kodeksu spółek handlowych, jak również do przepisów Kodeksu cywilnego o organach, a także pełnomocnictwie i prokurze. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na dwie szczególnie kontrowersyjne kwestie, tj.: udzielania pełnomocnictwa i prokury wspólnikom spółek osobowych i członkom zarządu spółek kapitałowych oraz dopuszczalności stosowania art. 103 k.c. do organów osób prawnych. Zagadnienia te nie są bowiem jednolicie rozstrzygane w orzecznictwie.

Ponadto należy wyróżnić szczególne sytuacje dotyczące reprezentacji spółek w umowach i sporach ze wspólnikami i członkami zarządu, w tym zagadnienie biernej reprezentacji spółki przy składaniu rezygnacji przez członków organów i likwidatorów. W tym kontekście konieczne jest omówienie bogatego i niejednolitego dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego.

W ramach wykładu należy również omówić zasady powoływania i odwoływania członków zarządów, rad nadzorczych i komisji rewizyjnych spółek handlowych, w tym w szczególności kwestie związane z kadencją i mandatem. Z uwagi na ograniczone ramy czasowe wykładu z prawa spółek, nie będą one bowiem przedmiotem odrębnego omówienia.

Przedmiot wykładu

- I. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki jawnej (art. 29-30 i art. 37-47 k.s.h.).
 1. Podmiotowy oraz przedmiotowy zakres prawa i obowiązku prowadzenia spraw spółki jawnej, w tym zasady prowadzenia spraw przez wspólników (czynności zwykłe, przekraczające zwykły zakres i czynności nagłe) oraz możliwość powierzenia prowadzenia spraw spółki osobom trzecim (art. 38-39 i art. 41-46 k.s.h.).
 2. Dopuszczalne sposoby pozbawienia (wyłączenia) lub ograniczenia praw wspólników do prowadzenia spraw spółki oraz zwolnienia ich z obowiązku prowadzenia spraw spółki (art. 40 i art. 47 k.s.h.).
 3. Podmiotowy i przedmiotowy zakres prawa reprezentacji spółki jawnej, w tym reprezentacja przez wspólników, pełnomocników, prokurentów i likwidatorów (art. 29-30 k.s.h. oraz art. 75 i art. 77-79 k.s.h.; art. 98-109° k.c.).
 4. Zakaz ograniczenia prawa reprezentacji wspólników i prokurentów ze skutkiem wobec osób trzecich a wskazanie techniki reprezentacji (art. 30 § 1 k.s.h.).
 5. Umowne i sądowe pozbawienie prawa wspólnika do reprezentacji spółki (art. 30 k.s.h.).

- II. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki partnerskiej (art. 96-97 k.s.h.).
 - 1. Model osobowy – prowadzenie spraw i reprezentacja spółki przez partnerów, w tym zakres przedmiotowy prawa reprezentacji przysługującego partnerom oraz możliwość pozbawienia partnera prawa reprezentacji uchwałą partnerów (art. 96 k.s.h.).
 - 2. Model kapitałowy – powierzenie prowadzenia spraw i reprezentacji spółki zarządowi (art. 97 k.s.h. w zw. z art. 201-211 k.s.h.).
- III. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki komandytowej.
 - 1. Podmiotowy oraz przedmiotowy zakres prawa i obowiązku prowadzenia spraw spółki komandytowej, w tym możliwość umownego powierzenia prowadzenia spraw spółki komandytowej komandytariuszom oraz minimalny zakres uprawnień komandytariuszy (art. 120-122 k.s.h.).
 - 2. Podmiotowy i przedmiotowy zakres reprezentacji spółki komandytowej przez wspólników (art. 117-118 k.s.h.).
- IV. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej (art. 137-138 i art. 140-146 k.s.h.).
 - 1. Prowadzenie spraw spółki przez komplementariuszy (art. 140-141 k.s.h.).
 - 2. Prowadzenie spraw spółki przez walne zgromadzenie i radę nadzorczą (art. 142-146 k.s.h.).
 - 3. Podmiotowy i przedmiotowy zakres reprezentacji spółki komandytowo-akcyjnej przez wspólników, w tym pozbawienie komplementariuszy prawa reprezentacji oraz możliwość powierzenia prawa reprezentacji spółki akcjonariuszom (art. 137-138 k.s.h.).
- V. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek kapitałowych (art. 201-233 i art. 368-396 k.s.h.).
 - 1. Podział kompetencji z zakresu prowadzenia spraw spółek kapitałowych pomiędzy zarząd, radę nadzorczą (komisję rewizyjną) oraz zgromadzenia wspólników/akcjonariuszy. Zasada domniemania kompetencji zarządu (art. 201, art. 204, art. 219-221, art. 228-231, art. 233, art. 368, art. 382-384 i art. 393-397 k.s.h.).
 - 2. Zasady prowadzenia spraw spółki kapitałowej przez zarząd, radę nadzorczą i komisję rewizyjną oraz możliwość ich modyfikacji w umowie/statucie (art. 204, art. 206-209, art. 222, art. 371, art. 374-377 i art. 388-392 k.s.h.).
 - 3. Zasady reprezentacji spółek kapitałowych, w tym w sytuacjach szczególnych (art. 204-205, art. 210, art. 282-284, art. 372-373, art. 379, art. 426 i art. 468-470 k.s.h.).
 - 4. Powoływanie i odwoływanie członków zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółek kapitałowych (art. 201, art. 203, art. 214-

215, art. 217, art. 368, art. 370, art. 385 i art. 387 k.s.h.), w tym skutki wpisu członków organów do rejestru.

5. Kadencja i mandat członków zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółek kapitałowych (art. 202, art. 216-218, art. 369-370 i art. 386 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 15, art. 17, art. 29-30, art. 37-47, art. 75, art. 77-79, art. 96-97, art. 117-118, art. 120-122, art. 137-138, art. 140-146, art. 201-233, art. 282-284, art. 368-396, art. 426 i art. 468-470 k.s.h.
- Art. 38-39 i art. 98-109° k.c.

Literatura

- A. Kidyba, *Atypowe spółki handlowe*, Warszawa 2011.
- A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna, Warszawa 2012.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*, Warszawa 2013.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- U. Promińska, *Spółka partnerska*, Warszawa 2013.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- M. Tarska, *Zakres swobody umów w spółkach handlowych*, Warszawa 2012.
- K. Tobolska-Grela, J. Janeta [w:] *Spółka komandytowo-akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- A. J. Witosz, *Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych*, Warszawa 2013.

S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych

Wyrok SN z 8 lutego 2013 r., IV CSK 332/12, LEX nr 1311806 – 1. *Do oceny sytuacji wspólnika spółki jawnej, który reprezentuje spółkę i prowadzi jej sprawy należy, zgodnie z art. 331 § 1 k.c., stosować odpowiednio przepisy o osobach prawnych, a nie przepisy o pełnomocnictwie.*

2. *Każdy wspólnik może wystąpić z powództwem w imieniu spółki jawnej.*

3. *Wspólnik spółki jawnej nie może reprezentować spółki w umowie między nim a spółką oraz w sporze pomiędzy spółką a tym wspólnikiem.*

Wyrok SN z 6 lutego 2013 r., V CSK 154/12, LEX nr 1331375 – *Przepisy k.s.h. nie regulują wprost sposobu reprezentacji spółki jawnej w procesie, w której spółka ta zostaje pozwana przez wspólnika uprawnionego do jej reprezentacji (w rozpoznawanej sprawie likwidatora spółki). Taką regulację zawiera natomiast art. 210 k.s.h. w przypadku sporu pomiędzy spółką z ograniczoną odpowiedzialnością a członkiem jej zarządu. Wyrażona w tym przepisie reguła, wyłączająca wówczas reprezentację spółki na ogólnych zasadach, określonych w art. 201 § 1 k.s.h., powinna być stosowana odpowiednio także w przypadku reprezentacji spółek jawnych.*

Wyrok SN z 5 września 2012 r., IV CSK 137/12, LEX nr 1229817 – *Zgoda wspólników spółki jawnej na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zakres czynności spółki dotyczy etapu podejmowania decyzji w ramach stosunków wewnętrznych, a nie dokonania samej czynności prawnej. Stanowi zatem wewnętrzny akt organizacyjny, który powinien być podstawą dokonywanej czynności. Ta sama czynność może być przedmiotem oceny na gruncie przepisów regulujących prowadzenie spraw w spółki i przepisów o reprezentacji spółki. Dokonanie tej czynności bez zgody wspólników nie wpływa na jej ważność.*

Uchwała SN z 30 maja 2008 r., III CZP 43/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 93 – *Skuteczność pełnomocnictwa procesowego udzielonego przez spółkę jawną uzależniona jest od zachowania sposobu reprezentacji ujawnionego w Krajowym Rejestrze Sądowym.*

Wyrok SN z 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, MoP. 2006, nr 3, poz. 115 – *Każdy ze wspólników spółki jawnej ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki. Jeśli podejmuje pieniądze ze środków należących do podmiotu, którego jest wspólnikiem, ma obowiązek się z nich rozliczyć i wykazać, że przeznaczzył je na cele spółki.*

Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek kapitałowych

Postanowienie SN z 24 lipca 2013 r., III CNP 1/13, LEX nr 1380941 – *Łączny sposób reprezentacji dotyczy może jedynie wypadków, kiedy zarząd w spółce jest wieloosobowy. Natomiast a contrario z art. 205 k.s.h. wynika, że jeżeli zarząd jest jednoosobowy, osoba stanowiąca zarząd ma prawo samoistnego reprezentowania spółki, a ograniczanie jej prawa przez ustanowienie obowiązku działania z inną osobą (np. prokurentem), jest bezskuteczne. Przemawia za tym ocena skutków takiego określenia sposobu reprezentacji, która – w wypadku niepowołania prokurentów prowadziłaby do uniemożliwienia prawidłowo ustanowionemu zarządowi reprezentowania spółki.*

Postanowienie SN z 5 lipca 2013 r., IV CZ 64/13, LEX nr 1375485 – *Współdziałać z członkiem zarządu spółki kapitałowej w ramach reprezentacji mieszanej może nie tylko prokurent samodzielny, ale także każdy z prokurentów, którym udzielono prokury łącznej.*

Uchwała SN z 10 kwietnia 2013 r., II UZP 1/13, OSNP 2013, nr 17-18, poz. 208 – *Członek zarządu spółki akcyjnej odwołujący się od decyzji stwierdzającej jego odpowiedzialność za zaległości składkowe nie może reprezentować tej spółki występującej w sprawie w charakterze zainteresowanej (art. 379 § 1 k.s.h.).*

Wyrok SN z 4 lipca 2012 r., I CSK 635/11, LEX nr 1228580 – *Brak uchwały wspólników wymaganej art. 228 pkt 2 k.s.h. powinien być rozważany w płaszczyźnie legitymacji materialnej spółki. Niewątpliwie podjęcie uchwały przez zgromadzenie wspólników pozwala przypisać spółce, zgodnie z teorią organów, wolę uzyskania odszkodowania. Uchwała o dochodzeniu roszczenia nosi zatem cechy oświadczenia woli, wyraża interes prawny właściciela i jego wolę uzyskania ochrony prawnej. Uchwała w tym przedmiocie nie jest więc wyłącznie prawem wewnętrznym spółki, przez swą treść powinna być traktowana jako przestanka merytoryczna powództwa. W procesie wszczętym przez spółkę reprezentowaną, zgodnie z wynikającą z art. 201 § 1 k.s.h. zasadą reprezentacji, przez zarząd, istnienie decyzji organu właścicielskiego podlega przeto badaniu przez sąd w ramach badania legitymacji materialnoprawnej. Brak uchwały wspólników prowadzi do zatem do oddalenia powództwa z braku legitymacji czynnej.*

Wyrok SN z 15 czerwca 2012 r., II CSK 217/11, OSNC 2013, nr 2, poz. 27 – *Do pełnomocnictwa udzielonego na podstawie art. 210 § 1 k.s.h. nie mają zastosowania przepisy kodeksu cywilnego o pełnomocnictwie.*

Wyrok SN z 22 marca 2012 r., V CSK 84/11, LEX nr 1214611 – *Przewidziany w art. 379 § 1 k.s.h. (art. 210 § 1 k.s.h.) wymóg reprezentowania spółki przez radę nadzorczą jest spełniony także wtedy, gdy działająca kolegialnie (art. 390 § 1 k.s.h.) rada nadzorcza podjęła uchwałę (odpowiednią większością, na posiedzeniu z zachowaniem wymaganego kworum), w której wyraziła zgodę na do-*

konanie określonej, objętej hipotezą tego przepisu czynności, i ustaliła treść tej czynności, a samo – odpowiadające dokładnie uchwale – oświadczenie potrzebne do jej dokonania złożył upoważniony do tego członek rady nadzorczej. Upoważnienie do złożenia tego oświadczenia (nazywanego niezbyt fortunnie czynnością techniczno-prawną) może wynikać z uchwały rady nadzorczej lub regulaminu rady nadzorczej uchwalonego przez walne zgromadzenia. Jeżeli w regulaminie rady nadzorczej postanowiono ogólnie, że czynności objętych hipotezą art. 379 § 1 k.s.h. dokonuje w imieniu spółki przewodniczący rady nadzorczej lub inny jej członek, wykładnia tego postanowienia w zgodzie z art. 379 § 1 k.s.h. prowadzi do wniosku, że upoważnia ono tylko do złożenia oświadczenia o treści odpowiadającej warunkom dokonania czynności określonym w uchwale rady nadzorczej.

Postanowienie SN z 5 października 2011 r., II UZP 9/11, LEX nr 1096116 – 1. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych toczącej się z odwołania członka zarządu spółki z o.o. od decyzji organu rentowego stwierdzającej jego odpowiedzialność za zaległości składkowe spółki, występującą w charakterze zainteresowanej spółkę powinna reprezentować rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników (art. 210 § 1 k.s.h.), a nie zarząd (art. 201 § 1 k.s.h.).

2. Pod pojęciem „sporu”, o jakim mowa w 210 § 1 k.s.h., rozumie się wszelkie postępowania sądowe, zarówno procesowe, jak i nieprocesowe, zaś w przypadku postępowania procesowego – tak sytuację, gdy spółka i członek jej zarządu występują po przeciwnych stronach (powoda i pozwanego), jak i wtedy, gdy występują wobec siebie w innych relacjach (strona – interwenient przystępujący do sprawy po drugiej stronie).

Wyrok SN z 3 sierpnia 2011 r., I UK 16/11, LEX nr 1084698 – 1. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych z odwołania od decyzji organu rentowego, w której stronami są spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i członek jej zarządu, spółkę reprezentuje zarząd (art. 201 § 1 k.s.h.); art. 210 § 1 k.s.h. nie ma zastosowania.

2. Jeśli w sprawie prowadzonej w trybie nieprocesowym zachodzi sprzeczność interesów spółki oraz członka zarządu, biorących udział w sprawie w charakterze uczestników, członek zarządu powinien być pozbawiony prawa reprezentowania spółki. Jeżeli zaś sprawa prowadzona w trybie nieprocesowym jest pozbawiona elementu sporności między jej uczestnikami, to nie występuje spór, o którym mowa w art. 210 § 1 k.s.h. i wówczas należy uznać, że członek zarządu zachowuje prawo do reprezentacji spółki w takim postępowaniu.

3. W postępowaniu procesowym spółka i członek jej zarządu mogą występować w rolach procesowych, w których nie występuje możliwość kolizji ich interesów. Chodzi o zgłoszenie przez jeden z tych podmiotów interwencji ubocznej, przy czym zgłaszający podaje, do której ze stron przystępuje (art. 77 § 1 k.p.c.). Przepis art. 210 § 1 k.s.h. będzie miał wówczas zastosowanie tylko wtedy, gdy spółka

i członek jej zarządu będą występować po przeciwnych stronach (powodowej i pozwanej).

4. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych z odwołania od decyzji organu rentowego, nigdy nie mamy do czynienia ze sporem między spółką z o.o. a członkiem jej zarządu w rozumieniu art. 210 § 1 k.s.h., niezależnie od tego, w jakim charakterze podmioty te uczestniczą w procesie. W takiej sprawie przepis ten nie ma więc zastosowania a spółkę reprezentuje zarząd (art. 201 § 1 k.s.h.). Pozycja procesowa organu rentowego jako pozwanego eliminuje przy tym możliwość zagrożenia interesów spółki lub jej wierzycieli (nie ma niebezpieczeństwa naruszenia interesów, ochronie których służy art. 210 § 1 k.s.h.).

Postanowienie SN z 17 lutego 2011 r., IV CZ 117/10, LEX nr 1157577 – Określony w umowie spółki sposób reprezentacji musi być wyraźny, aby uchylić ustawowy wymóg reprezentacji łącznej. Sprawa reprezentacji ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa obrotu. Postanowienia umowy spółki muszą być w tym względzie jednoznaczne, aby nie wywoływać wątpliwości jaką ma być reprezentacja spółki w konkretnym przypadku, zważywszy, że ewentualne braki w reprezentacji pociągają za sobą daleko idące skutki: nieważność czynności prawnej lub odrzucenie czynności procesowej. Jeżeli strony chcą uchylić ustawowy wymóg reprezentacji łącznej muszą więc w umowie wyraźnie wskazać przy jakich czynnościach spółkę może reprezentować tylko jeden członek zarządu. Gdyby wolą wspólników było, aby także przy dokonywaniu czynności sądowych oświadczenie woli miał składać tylko jeden członek zarządu, powinni to wyraźnie wskazać w umowie spółki. Skoro umowa na ten temat nic nie stanowi, to działa, zgodnie z art. 205 § 1 k.s.h. reguła reprezentacji łącznej.

Wyrok SN z 19 października 2010 r., II PK 97/10, LEX nr 687026 – Dopiero po odwołaniu członka zarządu w drodze stosownej uchwały, do podejmowania wszelkich czynności w imieniu spółki wobec osób, które utraciły członkostwo, właściwy jest zarząd.

Wyrok SN z 9 września 2010 r., I CSK 679/09, LEX nr 622199 – Art. 210 § 1 k.s.h. ma chronić spółkę, jej wspólników i wierzycieli przed niekorzystnymi dla spółki decyzjami jej zarządu (likwidatorów). Dlatego przepis ten ma zastosowanie, kiedy podmioty te występują po przeciwnych stronach sporu sądowego albo po przeciwnych stronach umowy.

Postanowienie NSA w Warszawie z 28 lipca 2010 r., I FSK 723/10, LEX nr 658308 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, uprawniony umową spółki do jej reprezentowania łącznie z drugim członkiem zarządu, może być ustanowiony pełnomocnikiem do poszczególnych czynności.

Postanowienie SN z 7 kwietnia 2010 r., II UZP 5/10, OSNP 2011, nr 19-20, poz. 263 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może być

umocowany przez zgromadzenie wspólników do zawarcia umowy o pracę z innym członkiem zarządu (art. 210 § 1 k.s.h.).

Wyrok SN z 17 marca 2010 r., II CSK 511/09, OSNC 2010, nr 10, poz. 143 – Likwidatorzy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie mogą reprezentować tej spółki w sprawie, w której jest stroną pozwaną, jeżeli jeden z likwidatorów przystąpił do strony powodowej w charakterze interwenienta ubocznego (art. 210 § 1 w związku z art. 280 k.s.h.).

Postanowienie SN z 11 marca 2010 r., IV CSK 413/09, LEX nr 677902 – Celem przepisu art. 210 § 1 k.s.h. jest ochrona interesów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a pośrednio także jej wspólników i wierzycieli, na wypadek konfliktu interesów, który może się ujawnić w sytuacji, gdy członek zarządu zawiera umowę „z samym sobą”, a więc w sytuacji, gdy po obu stronach umowy występują te same osoby. Możliwa w takim wypadku kolizja interesów została przez ustawodawcę rozstrzygnięta na korzyść spółki. Przejawem prymatu ochrony interesu spółki nad prywatnym interesem członka jej zarządu jest także art. 209 k.s.h., nakazujący członkowi zarządu wstrzymanie się od udziału w rozstrzygnięciu spraw w przypadku sprzeczności interesów spółki z jego interesami lub z interesami osób mu bliskich. Natomiast art. 210 § 1 k.s.h. ogranicza prawo reprezentacji spółki przez zarząd w razie zawierania umowy między spółką a członkiem zarządu oraz w sporze z nim. Przepis ten nie różnicuje czynności prawnych, wobec czego dotyczy wszystkich umów między spółką a członkiem zarządu, bez względu na to, czy mają związek z funkcją pełnioną przez niego w zarządzie spółki. Ochrona polega w tym wypadku na wyeliminowaniu możliwości działania członka zarządu w podwójnej roli: reprezentanta interesów spółki i reprezentanta interesów własnych, dzięki czemu zapobiega przed nadużyciami do jakich mogłoby dojść w związku z kierowaniem się przez członka zarządu interesem własnym, pozostającym w sprzeczności z interesem spółki. Nie jest przy tym konieczne, aby sprzeczność interesów rzeczywiście występowała; wystarczy potencjalna kolizja interesów.

Wyrok SN z 4 lutego 2010 r., IV CSK 416/09, LEX nr 577698 – Właściwie reprezentowana spółka może udzielić pełnomocnictwa do dokonania czynności prawnej osobie, która pełni funkcję prezesa zarządu.

Wyrok SN z 3 listopada 2009 r., II CSK 181/09, LEX nr 560018 – 1. Umowa o świadczenie usług nadzoru, która przewiduje m.in. przewodniczenie radzie nadzorczej i kierowanie jej pracą oraz osobiste pełnienie czynności nadzorczych, określa wysokość wynagrodzenia, przewiduje także wypadki, w jakich może nastąpić jej wypowiedzenie przez zarząd powoduje, że w określonym zakresie przewodniczący rady nadzorczej, podlega zarządowi spółki, skoro to zarząd przyznaje wynagrodzenie i może przewodniczącego odwołać. Istotą nadzoru jest uprawnienie do podejmowania decyzji wiążących kontrolowanego (art. 382-384 k.s.h.). Jeżeli jednak kontrolowany może decydować o wypowiedzeniu umowy w stosunku do

przewodniczącego organu kontrolującego, to dochodzi do zamazania ról i kompetencji organu kontrolującego oraz organu kontrolowanego. Umowa dopuszczająca taką możliwość musi być uznana za sprzeczną z istotą zobowiązania, co skutkuje jej nieważnością w świetle art. 353¹ k.c.

2. Podstawą roszczenia o zasądzenie wynagrodzenia za czynności członka rady nadzorczej spółki akcyjnej, delegowanego do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych, jest – o ile statut nie stanowi inaczej – uchwała walnego zgromadzenia, określająca wysokość tego wynagrodzenia.

3. Jeżeli wymogiem wynikającym z art. 392 § 1 zd. drugie k.s.h. jest określenie wynagrodzenia członków rady nadzorczej w uchwale, pozostawienie tej kwestii załącznikowi, który nie stanowi integralnej części protokołu, sprawia, że uchwała w tym przedmiocie jest nieważna.

4. Walne zgromadzenie spółki akcyjnej narzucając zarządowi obowiązek zawarcia umowy o świadczenie usług nadzoru z przewodniczącym rady nadzorczej, zobowiązując zarząd do określenia w umowie i wypłacania wynagrodzenia w wysokości ustalonej przez walne zgromadzenie, narusza określony w art. 375¹ k.s.h. zakaz wydawania wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki.

Uchwała SN z 22 października 2009 r., III CZP 63/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 55 – Zarząd spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie może działać za spółkę w sprawie o uchylenie uchwały zgromadzenia wspólników wytoczonej przez wspólnika, będącego jednocześnie członkiem zarządu pozwanej spółki.

Wyrok SN z 26 sierpnia 2009 r., I CSK 32/09, LEX nr 528170 – 1. Wyrazem współdziałania członków zarządu musi być złożenie przez każdego z nich w imieniu spółki takich samych oświadczeń co do istotnych postanowień umowy. Oświadczenia te nie muszą być złożone jednocześnie. W pełni dopuszczalne jest złożenie ich w różnym czasie i nie ma podstawy do podważania ich skuteczności – jako oświadczeń będących wynikiem współdziałania członków zarządu – jeżeli nie ma wątpliwości co do ich treści.

2. Nie narusza obowiązku współdziałania dwóch członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przy składaniu oświadczeń w imieniu spółki (art. 205 § 1 k.s.h.) złożenie oświadczenia przez każdego z członków zarządu w innym czasie.

Uchwała SN z 5 grudnia 2008 r., III CZP 124/08, OSNC 2009, nr 11, poz. 146 – Osoba trzecia nie może skutecznie podnieść zarzutu nieważności umowy zawartej przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, reprezentowaną przez odwołanego członka zarządu, który w chwili zawierania umowy był nadal wpisany do rejestru przedsiębiorców.

Wyrok SN z 4 grudnia 2008 r., II PK 134/08, LEX nr 483282 – Za sprzeczne z celem przyświecającym art. 379 k.s.h. musi być uznane udzielenie przez radę jej członkowi ogólnego upoważnienia do zawierania wszelkich umów z członkami

zarządu, bez specyfikacji rodzaju tych umów, czy ich warunków. W takiej bowiem sytuacji zamiast kolegialnego działania rady nadzorczej umowę z członkiem zarządu zawierałby w istocie jeden z członków rady. Ta sama uwaga dotyczy przyznania upoważnionemu prawa negocjowania warunków umowy i następnie podpisania (zmienionej w wyniku negocjacji) umowy bez wcześniejszej aprobaty rady.

Wyrok SN z 6 listopada 2008 r., III CSK 209/08, LEX nr 560576 – Członek zarządu spółki z o.o., uprawniony umową spółki do jej reprezentowania łącznie z drugim członkiem zarządu, może być ustanowiony pełnomocnikiem do poszczególnych czynności.

Postanowienie SN z 13 czerwca 2008 r., I CSK 6/08, LEX nr 442507 – 1. Wprowadzenie do umowy spółki reprezentacji łącznej nie stanowi ograniczenia bądź pozbawienia prawa reprezentacji poszczególnych członków zarządu. Umowa określa wówczas, w jaki sposób istniejące nadal dla każdego członka zarządu prawo reprezentacji ma być wykonywane.

2. Na gruncie art. 39 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym nie można przyjąć, że ustawa dopuszcza ujawnienie w rejestrze jedynie pewnego określonego sposobu reprezentacji. Uwzględniając funkcję informacyjną rejestru należy założyć, że wpis w rejestrze powinien odpowiadać treści umowy spółki.

Wyrok SN z 10 stycznia 2008 r., IV CSK 356/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 43 – Ustanowienie pełnomocnika procesowego przez prezesa jednoosobowego zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w stosunku do którego orzeczono zakaz pełnienia tej funkcji (art. 18 § 2 k.s.h.) jest nieskuteczne.

Wyrok SN z 29 listopada 2007 r., III CSK 169/07, „Glosa” 2010, nr 1, s. 43 – Umowa podpisana w imieniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez osobę umocowaną do jej zawarcia jako prokurent, działającą jednak jako zarząd tej spółki, lecz w jego skład niepowołaną, wiąże spółkę i jej kontrahenta.

Wyrok SN z 11 grudnia 2006 r., I PK 124/06, M.P.Pr. 2007, nr 5, s. 256 – 1. Wykazanie przez radcę prawnego umocowania do reprezentowania strony będącej osobą prawną wymaga złożenia nie tylko pełnomocnictwa udzielonego przez osoby działające w imieniu osoby prawnej, ale także dokumentu potwierdzającego umocowanie tych osób do działania jako organ osoby prawnej.

2. W przypadku spółki z o.o. oprócz pełnomocnictwa należy przedstawić dokument świadczący o tym, że osoba, która podpisała pełnomocnictwo w imieniu spółki, jest uprawniona do jej reprezentowania według art. 201 § 1, art. 204, art. 205 lub art. 210 KSH.

Wyrok SN z 29 listopada 2006 r., II CSK 233/06, LEX nr 488984 – Współdziałanie dwóch członków zarządu w zakresie reprezentowania spółki z o.o. nie

wymaga w zasadzie równoczesności składania oświadczeń woli przez dwóch członków zarządu, jeżeli z uwagi na przedmiot takich oświadczeń (indywidualizację czynności prawnej) i okoliczności składania tych oświadczeń, nie istnieją wątpliwości co do tego, że w danym wypadku chodzi o wspomniane współdziałanie. In concreto także oświadczenie jednego z członków zarządu, „potwierdzające” oświadczenie woli złożone już przez innego członka zarządu, mogłoby być traktowane jako samoistne oświadczenie woli i w konsekwencji – pozwalające przyjąć reprezentację łączną przewidzianą w art. 205 § 1 k.s.h.

Uchwała SN z 23 sierpnia 2006 r., III CZP 68/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 82 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, uprawniony umową spółki do jej reprezentowania łącznie z drugim członkiem zarządu, może być ustanowiony pełnomocnikiem do poszczególnych czynności.

Wyrok SN z 18 sierpnia 2005 r., V CK 103/05, LEX nr 653638 – *Celem przepisu art. 210 k.s.h., jest ochrona interesów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i jej wspólników na wypadek konfliktu interesów, który może się ujawnić w sytuacji, gdy członek zarządu zawiera umowę „z samym sobą”, a więc w sytuacji, gdy po obu stronach umowy występują te same osoby. Art. 210 k.s.h. nie różnicuje czynności prawnych i dotyczy wszystkich umów między spółką a członkiem zarządu, bez względu na to, czy umowy te mają związek z funkcją pełnioną przez tego członka w zarządzie spółki.*

Postanowienie SN z 18 lutego 2005 r., V CK 519/04, LEX nr 1111035 – *Określony w art. 205 § 1 k.s.h. sposób łącznej reprezentacji spółki odnosi się także do wszczęcia i prowadzenia postępowania sądowego.*

Wyrok SN z 21 stycznia 2005 r., I CK 521/04, LEX nr 395066 – *Jeżeli zarząd spółki jest trzyosobowy, a reprezentować spółkę mogą tylko dwaj członkowie zarządu, to w sytuacji, gdy brak jest trzeciego członka zarządu, nie ma to decydującego znaczenia dla możliwości skutecznego jej reprezentowania przez pozostałych członków zarządu. Taki zarząd nie może natomiast skutecznie podejmować uchwał, gdyż wbrew wymogowi wynikającemu jednoznacznie z art. 208 § 5 k.s.h. jest niewykonalne zawiadomienie wszystkich członków zarządu o jego posiedzeniu.*

Wyrok SN z 27 października 2004 r., I PK 680/03, LEX nr 1157542 – *W regulaminie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością możliwe jest wyznaczenie na podstawie art. 31 k.p. osoby do dokonywania czynności z zakresu prawa pracy w sposób odmienny niż przewidziany art. 205 § 1 k.s.h.*

Powolywanie i odwoływanie członków organów spółek kapitałowych, mandat i kadencja

Wyrok NSA w Warszawie z 11 czerwca 2013 r., I FSK 1102/12, LEX nr 1356260 – *Przepis art. 203 § 1 k.s.h. jest przepisem szczególnym do art. 201*

§ 4 k.s.h. i daje zgromadzeniu wspólników uprawnienie do odwołania członka zarządu w każdym czasie, bez względu na postanowienia umowne spółki, na mocy których przyznano to uprawnienie również lub wyłącznie innej osobie zgodnie z art. 201 § 4 k.s.h.

Wyrok SN z 4 września 2012 r., I UK 137/12, LEX nr 1274954 — Z mocy wyraźnego przepisu art. 201 § 4 k.s.h. członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników; wpis zmian w składzie osobowym zarządu w rejestrze sądowym ma tylko charakter deklaratoryjny. Domniemywa się, że wpis w Krajowym Rejestrze Sadowym jest prawdziwy, lecz jest to domniemanie wzruszalne. Ustanowione jest ono dla ochrony osób trzecich (kontrahentów spółki).

Wyrok SN z 12 października 2011 r., II CSK 29/11, LEX nr 1043996 — W razie powołania członka zarządu na czas nieoznaczony nie znajdują zastosowania przepisy art. 202 § 1-2 k.s.h., lecz § 4 tego przepisu, co oznacza, że członek zarządu powołany na czas nieoznaczony będzie pełnić swoją funkcję tak długo, dopóki nie spełni się którakolwiek z przesłanek wygaśnięcia mandatu w nim określona, w szczególności zaś, dopóki nie zostanie uchwałą wspólników odwołany.

Uchwała SN z 21 lipca 2010 r., III CZP 23/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 6 — Jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej, mandat członka zarządu wygasa w terminie przewidzianym w art. 202 § 1 k.s.h. także wtedy, gdy według uchwały wspólników powołanie nastąpiło na czas nieokreślony.

Wyrok SN z 13 maja 2010 r., IV CSK 531/09, LEX nr 678025 — 1. W sprawie o ustalenie wygaśnięcia mandatów członków zarządu spółki akcyjnej, konieczny jest udział wszystkich podmiotów stosunku prawnego, którego wygaśnięcie ma zostać ustalone, a zatem zarówno spółki, jak i członków jej zarządu.

2. Kadencja to zakładany przez statut spółki okres sprawowania funkcji członka zarządu, z upływem którego mandat wygasa. Od normy prawnej wyrażonej w art. 369 § 1 k.s.h., tj. od zasady wygaśnięcia mandatu na skutek upływu kadencji, wyjątek stanowi art. 369 § 4 k.s.h., a więc przepis ten powinien być interpretowany w sposób ścisły.

Wyrok SN z 15 listopada 2006 r., V CSK 241/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 140 — Artykuł 203 § 1 zdanie pierwsze k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 201 § 4 k.s.h.

Wyrok SN z 10 listopada 2006 r., I CSK 246/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 124 — Mandat członka zarządu spółki akcyjnej jest uprawnieniem do sprawowania funkcji piastuna organu osoby prawnej, natomiast kadencja wyznacza okres pełnienia funkcji w zarządzie.

Wyrok SN z 3 marca 2006 r., II CSK 147/05, LEX nr 398435 — 1. Przedłużenie kadencji zarządu już po zakończeniu kadencji urzędujących jego członków,

nie prowadzi do przedłużenia ich kadencji, nawet jeżeli jeszcze nie wygasły ich mandaty, stosownie do postanowień art. 202 § 2 k.s.h. Przepis ten rozróżnia pojęcia „kadencji” i „mandatu” i na jego gruncie brak podstaw do ich utożsamiania. 2. Okoliczność, iż zgromadzenie wspólników zatwierdzające sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok pełnienia przez określone osoby funkcji członków zarządu, odbyło się już po upływie trzyletniej kadencji, na jaką zostały powołane, nie przedłużyła ich kadencji, która skończyła się przed wejściem w życie zmiany umowy w tym zakresie. Przedłużony został jedynie ich mandat do sprawowania funkcji członka zarządu, mimo upływu kadencji, a mandat ten wygaś w dniu odbycia wskazanego zgromadzenia wspólników. Wejście w życie, już po zakończeniu kadencji tych osób, postanowienia umowy spółki przedłużającego kadencję zarządu do pięciu lat, nie może przedłużyć ich kadencji, skoro ta już upłynęła.

Wyrok SN z 7 lipca 2005 r., V CK 839/04, LEX nr 536022 – Z mocy wyrażonego przepisu ustawy (art. 201 § 4 k.s.h.) członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników. Oznacza to, że takie powołanie (odwołanie) jest skuteczne w stosunkach wewnętrznych spółki, a wpis zmian w składzie osobowym zarządu w rejestrze sądowym ma tylko charakter deklaratoryjny.

Reprezentacja spółki w ramach umów o pracę z członkami zarządu

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 16 maja 2012 r., III PZP 3/12, OSNP 2012, nr 23-24, poz. 279 – W przypadku rozwiązania z naruszeniem prawa umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej odwołanym na podstawie art. 203 § 1 lub art. 370 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.) nie jest wyłączone roszczenie o przywrócenie do pracy.

Wyrok SN z 16 stycznia 2013 r., II CSK 280/12, LEX nr 1294478 – Mimo nieważności zawartej umowy o pracę, wynikającej z naruszenia zasad reprezentacji spółki przy czynnościach prawnych między spółką a członkami zarządu, strony mogą nawiązać umowny stosunek pracy przez czynności konkludentne, w szczególności wskutek dopuszczenia pracownika do pracy, przyjmowania pracy przez pracodawcę i realizowanie takiego stosunku prawnego, który odpowiada cechom stosunku pracy określonym w art. 22 k.p.

Wyrok SN z 28 czerwca 2012 r., II PK 290/11, LEX nr 1235830 – 1. To, że członek zarządu nie może reprezentować spółki w umowie z innym członkiem zarządu (art. 210 § 1 k.s.h. w związku z art. 58 § 1 k.c.) nie oznacza, że jego zachowanie jest bez znaczenia przy ocenie oświadczenia woli spółki (art. 60 k.c.), gdyż nawet w aspekcie czynności prawnej może być to wyrażone przez każde zachowanie, a ocena w tym względzie zależy od indywidualnych okoliczności sprawy.

2. Nie zachodzi problem dorozumianego zawarcia umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej, nawet przy braku rady nadzorczej i pełnomocnika powołanego uchwałą zgromadzenia wspólników (art. 210 § 1 k.s.h.), gdy umowa ta została zawarta przed objęciem funkcji w zarządzie spółki i dotyczy stanowiska dyrektora w spółce. Problem może być aktualny po powołaniu tego pracownika do zarządu spółki w odniesieniu do zmian wysokości jego wynagrodzenia za pracę.

Wyrok SN z 19 czerwca 2012 r., II UK 282/11, LEX nr 1229811 — Członek zarządu, któremu powierzono funkcję na podstawie umowy o pracę poza stosunkiem mającym podstawę w prawie handlowym, pozostaje w stosunku pracy. Odrębność stosunku organizacyjnoprawnego i stosunku pracy członka zarządu spółki prawa handlowego powoduje, że z odwołaniem pracownika z funkcji w zarządzie ustaje tylko stosunek organizacyjnoprawny, a stosunek pracy trwa do czasu, aż zostanie rozwiązany przez pracodawcę lub pracownika albo za ich porozumieniem.

Wyrok SN z 23 marca 2012 r., II PK 169/11, M.P.Pr. 2012, nr 7, s. 371-372 — Osobę fizyczną pełniącą funkcję członka zarządu w spółce prawa handlowego może jednocześnie wiązać ze spółką stosunek organizacyjno-prawny i stosunek pracy.

Wyrok SN z 6 marca 2012 r., I PK 110/11, LEX nr 1165807 — 1. Walne zgromadzenie akcjonariuszy może zostać upoważnione do ustalenia wysokości świadczenia (odprawy) mającego podstawę w ważnie zawartej umowie o pracę z członkiem zarządu.

2. Rada nadzorcza spółki nie musi zawsze reprezentować pracodawcę we wszystkich sprawach dotyczących umów o zatrudnienie członka zarządu. Niektóre uprawnienia mogą zostać przekazane innemu organowi spółki, w szczególności związane z wykonaniem zawartej umowy o zatrudnienie. Z tego powodu należy zaakceptować możliwość występowania Walnego Zgromadzenia jako reprezentanta pracodawcy w sprawie sprecyzowania warunków wykonania ważnie zawartej przez pracodawcę i pracownika umowy o pracę.

Wyrok SN z 2 marca 2012 r., I UK 300/11, OSNP 2013, nr 17-18, poz. 209 — Dopuszczalne jest sanowanie umowy o pracę z członkiem zarządu spółki akcyjnej zawartej z naruszeniem art. 379 § 1 k.s.h. przez potwierdzenie umowy przez walne zgromadzenie lub radę nadzorczą (art. 103 § 1 k.c.).

Wyrok SN z 12 maja 2011 r., II UK 20/11, LEX nr 885004 — 1. W modelu „autonomicznego” podporządkowania pracowniczego osoby zarządzającej zakładem pracy, podległość wobec pracodawcy (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) wyraża się w respektowaniu uchwał wspólników i wypełnianiu obowiązków płynących z Kodeksu spółek handlowych.

2. Ocena, czy z członkiem zarządu spółki handlowej została zawarta umowa o pracę przez dopuszczenie do jej wykonywania, zależy od okoliczności konkretnej spra-

wy w zakresie dotyczącym celów, do jakich zmierzały strony (czy zawarcie umowy nie stanowiło obejścia prawa) oraz zachowania elementów konstrukcyjnych stosunku pracy, w tym w szczególności cechy podporządkowania pracownika w procesie świadczenia pracy.

3. Dla stwierdzenia, że pracownicze podporządkowanie pracownika pracodawcy występuje w treści stosunku prawnego z reguły wskazuje się na takie elementy jak: określony czas pracy i miejsce wykonywania czynności, podpisywanie listy obecności, podporządkowanie pracownika regulaminowi pracy oraz poleceniom kierownictwa co do miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy oraz obowiązków przestrzegania norm pracy, obowiązków wykonywania poleceń przełożonych, wykonywanie pracy zmianowej i stała dyspozycyjność, dokładne określenie miejsca i czasu realizacji powierzonego zadania oraz ich wykonywanie pod nadzorem kierownika.

4. Status pracowniczy osób sprawujących funkcje organów zarządzających zakładami pracy (w tym także funkcję członka zarządu spółki) nie wynika z faktu spełniania przez te osoby wszystkich cech stosunku pracy z art. 22 § 1 k.p., lecz z decyzji ustawodawcy o włączeniu tych osób do kategorii pracowników, pomimo braku podporządkowania kierownictwu pracodawcy pojmowanego w tradycyjny sposób.

Wyrok SN z 6 kwietnia 2011 r., II PK 255/10, M.P.Pr. 2011, nr 8, s. 426-429 – Uchwała o odwołaniu z funkcji członka zarządu spółki z o.o. powoduje natychmiastowe ustanie korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki. Nie prowadzi jednak do automatycznego rozwiązania stosunku pracy będącego podstawą zatrudnienia na tym stanowisku.

Wyrok SN z 3 marca 2011 r., II PK 201/10, LEX nr 1084554 – 1. Odwołanie ze stanowiska członka zarządu spółki, które nie zostało skutecznie podważone w trybie przepisów prawa handlowego, z reguły stanowi przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie umowy o pracę (art. 45 § 1 k.p.) pracownikowi zatrudnionemu w charakterze członka tego zarządu. Jeśli więc odwołanej ze stanowiska członka zarządu osobie nie wypowiedziano umowy o pracę (zlecenia), pozostaje ona w dalszym ciągu ze spółką w stosunku pracy (zlecenia).

2. W umowie o pracę strony mogą ustalić, że odszkodowanie (odprawa) dla członka zarządu spółki akcyjnej na wypadek odwołania z pełnienia tej funkcji przed terminem ma charakter świadczenia na wypadek utraty miejsca pracy w związku z odwołaniem, a nie w związku z samym pozbawieniem funkcji. Odszkodowanie to (odprawa) nie ma charakteru wynagrodzenia za pracę. Stanowisko to, z uwagi na identyczność unormowań zawartych w art. 370 § 1 k.s.h. i 203 § 1 k.s.h. odnosi się w pełni do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Wyrok SN z 2 grudnia 2010 r., II PK 131/10, LEX nr 794786 – Swoboda odwołania członka zarządu nie narusza, a więc nie modyfikuje roszczeń, które przysługują odwołanemu członkowi zarządu ze stosunku pracy lub innego stosunku

prawnego dotyczącego pełnienia funkcji członka zarządu. Jeżeli bowiem spółka i członek zarządu wybierają umowę o pracę jako podstawę zatrudnienia, to czynią to ze wszystkimi wiążącymi się z tym konsekwencjami, także konsekwencją w postaci ograniczenia możliwości swobodnego rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę. Jednakże sąd może orzec o odszkodowaniu zamiast dochodzonego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy, gdy pracownik podlega szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy, jeżeli dochodzenie przez takiego pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy może zostać zakwalifikowane w konkretnej sytuacji jako nadużycie prawa (art. 8 k.p.). Podstawę orzeczenia odszkodowania zamiast przywrócenia do pracy bez odpowiedniego żądania pracownika podlegającego szczególnej ochronie stanowi w tym wypadku art. 477¹ k.p.c.

Wyrok SN z 8 czerwca 2010 r., I PK 16/10, LEX nr 607243 – Mimo nieważności zawartej umowy o pracę (nieważności niepodlegającej konwalidacji – tak, jak w przypadku naruszenia art. 203 k.s.h.) strony mogą nawiązać umowny stosunek pracy przez czynności dorozumiane, w szczególności wskutek dopuszczenia pracownika do pracy, przyjmowania pracy przez pracodawcę i realizowania takiego stosunku prawnego, który odpowiada cechom stosunku pracy określonym w art. 22 k.p.

Wyrok SN z 28 kwietnia 2010 r., I PK 208/09, LEX nr 602203 – 1. Nie można twierdzić, że pełnomocnictwo do zawarcia umowy o pracę obejmuje również – niejako z istoty rzeczy – upoważnienie do zawarcia umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Są to dwie odrębne, różne umowy zatem do zawarcia klauzuli konkurencyjnej potrzebne jest oddzielne pełnomocnictwo.

2. Kolegialność działania rady w związku z funkcją z art. 374 k.h. (art. 379 § 1 k.s.h.) może wyrazić się przez podpisanie umowy przez wszystkich członków rady albo przez podjęcie uchwały o akceptacji umowy. Naruszenie tych zasad powoduje nieważność umowy.

3. W umowie o zakazie konkurencji, warunek jej ważności związany z zawarciem jej na piśmie prowadzi do stwierdzenia, że również oświadczenie woli spółki – z mocy art. 374 k.h. (art. 379 k.s.h.) wyrażane przez radę nadzorczą kolegialnie – musi być podjęte przed podpisaniem umowy o zakazie konkurencji. Skoro ważność umowy o zakazie konkurencji ze względu na wymóg formy pisemnej sprawdza się na chwilę jej zawarcia, to rozciąga się to również na uprzedni wymóg istnienia woli spółki (rady nadzorczej) zawarcia z członkiem zarządu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu jego zatrudnienia. Sama świadomość warunków takiej umowy bez wyrażenia kolegialnej woli przez radę nadzorczą nie jest wystarczająca.

Postanowienie SN z 7 kwietnia 2010 r., II UZP 5/10, OSNP 2011, nr 19-20, poz. 263 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może być umocowany przez zgromadzenie wspólników do zawarcia umowy o pracę z innym członkiem zarządu (art. 210 § 1 k.s.h.).

Wyrok SN z 20 stycznia 2010 r., II PK 178/09, LEX nr 577829 – *Dopuszcza się możliwość zawarcia ważnej i skutecznej umowy o pracę pomiędzy spółką z ograniczoną odpowiedzialnością i członkiem jej zarządu, przez przystąpienie do jej faktycznego wykonywania, jeżeli spółka jako pracodawca wyraziła przez właściwy do jej reprezentacji organ w sposób niebudzący wątpliwości wolę zatrudniania członka zarządu spółki, a jednocześnie z czynności faktycznych podjętych przez strony wynika, że miało miejsce zobowiązanie się pracownika do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz zobowiązanie się pracodawcy do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 k.p.).*

Wyrok SN z 19 stycznia 2010 r., I UK 281/09, LEX nr 577826 – *Umowa o pracę zawarta z członkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez osobę nieumocowaną do tej czynności jest bezwzględnie nieważna (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. i art. 210 k.s.h.).*

Postanowienie SN z 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, OSNP 2011, nr 3-4, poz. 37 – *Z przysługującej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością swobody odwołania członka zarządu w każdym czasie (art. 203 § 1 zdanie pierwsze k.s.h.) nie wynika wyłączenie ochrony członka zarządu zatrudnionego na podstawie umowy o pracę przed wypowiedzeniem na podstawie przepisów prawa pracy, w tym na podstawie art. 39 k.p.*

Wyrok SN z 4 sierpnia 2009 r., I PK 42/09, LEX nr 528156 – *1. Art. 210 k.s.h. jest przepisem szczególnym wobec ogólnie obowiązującej regulacji wynikającej z art. 3¹ § 1 k.p.*

2. Rozstrzygnięcie, który ze wskazanych w art. 210 § 1 k.s.h. podmiotów (rada nadzorczą, czy pełnomocnik) reprezentuje spółkę wobec członków zarządu może być dokonane w wewnętrznych aktach spółki (w umowie spółki z o.o., uchwale zgromadzenia wspólników). W razie braku takiej regulacji spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (w której została powołana rada nadzorczą) w sprawach z zakresu prawa pracy wobec członków jej zarządu może być – co do zasady – reprezentowana zarówno przez radę nadzorczą, jak i przez pełnomocnika powołanego uchwałą zgromadzenia wspólników.

Wyrok SN z 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, LEX nr 533075 – *1. Na podstawie art. 210 § 1 k.s.h. w związku z art. 58 § 1 k.c. nieważna jest nie tylko umowa ustalająca warunki zatrudnienia z członkiem zarządu spółki z o.o., przy której zawarciu przewodniczący rady nadzorczej w ogóle nie posiada upoważnienia zawartego w uchwale tej rady, ale także, gdy legitymuje się takim upoważnieniem, lecz wykracza poza jego ramy co do istotnych warunków zatrudnienia ustalonych w uchwale rady.*

2. Według art. 210 § 1 k.s.h. (poprzednio art. 203 k.h.), w umowie między spółką z ograniczoną odpowiedzialnością a członkiem zarządu oraz w sporze z nim

spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Oznacza to, że jedynie te dwa podmioty są upoważnione do zawierania z członkami zarządu w imieniu spółki wszelkich umów (w tym także umów o pracę). Niezachowanie tego wymagania powoduje bezwzględnie nieważność umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c.

3. Umowa o pracę z członkiem zarządu spółki – z techniczno-organizacyjnego punktu widzenia – może być podpisana w imieniu pracodawcy (spółki) przez osobę wyłonioną spośród członków rady nadzorczej. Jednak istotne jest, aby rada nadzorcza nie przekazywała na rzecz jednego ze swych wybranych członków całości kompetencji do dokonywania w imieniu rady „wszelkich czynności faktycznych, prawnych i procesowych”, bowiem takie „upoważnienie” w rzeczywistości jest obejściem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa i przez to nieważne (art. 58 § 1 k.c.). Czynności przewodniczącego rady nadzorczej powinny sprowadzać się wyłącznie do dokonywania czynności techniczno-prawnych polegających na zakomunikowaniu członkowi zarządu spółki oświadczenia woli pracodawcy-spółki (w imieniu, której działa rada nadzorcza) zamiast rady nadzorczej występującej *in corpore*.

4. Zawarcie nieważnej umowy o pracę (porozumienia kształtującego warunki pracy i płacy) może w pewnych przypadkach prowadzić do nawiązania (ukształtowania treści) stosunku pracy i to na warunkach określonych w tej umowie. Może to mieć miejsce wówczas, gdy pracownik za wiedzą i wolą osób (organów) uprawnionych do działania za pracodawcę został dopuszczony do wykonywania pracy na warunkach przewidzianych taką umową.

Wyrok SN z 11 maja 2009 r., I UK 15/09, LEX nr 512998 – Jeśli zadania członka zarządu polegają wyłącznie na wykonywaniu czynności zarządczych, realizowanie tych czynności nie musi automatycznie oznaczać wykonywania ich w reżimie pracowniczym. Członek zarządu spółki kapitałowej może być zatrudniony na podstawie umowy o pracę, ale może też wykonywać swoje czynności na podstawie stosunków o charakterze cywilnoprawnym.

Wyrok SN z 17 kwietnia 2009 r., II PK 273/08, LEX nr 1157553 – Do osoby zatrudnionej na stanowisku członka zarządu nie stosuje się art. 210 i art. 379 k.s.h. dopiero z chwilą jej odwołania z tej funkcji, gdyż z momentem podjęcia stosownej uchwały o odwołaniu do podejmowania wszystkich czynności prawnych wobec osób, które utraciły członkostwo w zarządzie, w tym do złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu lub rozwiązaniu umowy o pracę, właściwy jest zarząd, a wyjątek określony w art. 210 oraz art. 379 k.s.h. nie ma zastosowania. Jeżeli więc rada nadzorcza zamierza rozwiązać umowę o pracę z członkiem zarządu, musi to uczynić jednocześnie z odwołaniem go z pełnionej funkcji członka zarządu, ponieważ po odwołaniu staje się on zwykłym pracownikiem, wobec którego kompetencje pracodawcy wykonuje zarząd, a nie rada nadzorcza.

Wyrok SN z 7 kwietnia 2009 r., I PK 215/08, OSNP 2010, nr 23-24, poz. 283 — *Nieważność umowy o pracę z członkiem zarządu spółki prawa handlowego z uwagi na jej zawarcie z naruszeniem art. 379 § 1 k.s.h. nie wyklucza późniejszego zawarcia umowy o pracę per facta concludentia na warunkach określonych w nieważnej umowie o pracę lub o treści innej niż wskazana w tej umowie.*

Wyrok SN z 23 stycznia 2009 r., I PK 118/08, LEX nr 736703 — *Powołanie w rozumieniu art. 368 § 3 i 369 § 3 k.s.h., nie oznacza podstawy nawiązania stosunku pracy. Oznacza jedynie powierzenie pełnienia zadań organu spółki, czyli powstanie tak zwanego stosunku organizacyjnego między spółką a osobą powołaną do pełnienia funkcji. Nie stanowi natomiast nawiązania stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu art. 68 k.p. W następstwie powołania do pełnienia funkcji w rozumieniu prawa handlowego mogą zostać nawiązane różne stosunki prawne między spółką a osobą sprawującą funkcję. Nawiązanie stosunku pracy nie jest składnikiem powołania w rozumieniu prawa handlowego ani nie jest koniecznym lub oczywistym następstwem owego powołania.*

Wyrok SN z 4 listopada 2008 r., I PK 82/08, LEX nr 479325 — 1. *Brak kolegialnej woli rady nadzorczej spółki akcyjnej zawarcia umowy o zakazie konkurencji z członkiem zarządu po ustaniu jego zatrudnienia nie może być zastąpiony praktyką lub zwyczajem zawierania takich umów z innymi członkami zarządu. Rada nadzorcza powinna wyrazić kolegialnie wolę zawarcia takiej umowy z członkiem zarządu jeszcze przed jej podpisaniem (art. 379 w związku z art. 390 § 1 i art. 388 k.s.h. oraz w związku z art. 101³ k.p.).*

2. *Rada nadzorcza w umowach z członkami zarządu reprezentuje nie siebie, lecz spółkę, za nią składa oświadczenie woli. Rada nadzorcza podejmuje uchwały kolegialnie bezwzględną większością głosów. Nie można więc zgodzić się na zastępowanie brakującego stanowiska rady nadzorczej przez zwyczaj, tam gdzie sposób wyrażenia woli przez radę nadzorczą spółki określa ustawa.*

3. *W przypadku umowy z członkiem zarządu rada nie może przenieść przysługującego jej prawa reprezentacji spółki na członka rady nadzorczej, może on jedynie uzyskać upoważnienie do podpisania określonej umowy w imieniu rady nadzorczej, sam jednak albo z drugim członkiem rady o tym nie decyduje. Kolegialność działania rady w związku z funkcją z art. 379 § 1 k.s.h. może wyrazić się przez podpisanie umowy przez wszystkich członków rady albo przez podjęcie uchwały o akceptacji umowy. Naruszenie tych zasad powoduje nieważność umowy.*

4. *Nie jest tu dopuszczalna sanacja czy poprawienie pierwotnej umowy o zakazie konkurencji w przypadku, gdy przed jej podpisaniem rada nadzorcza nie wyraziła jeszcze kolegialnie woli o zawarciu takiej umowy (art. 101³ k.p. związku z art. 379, 388 i 390 k.s.h.). W umowie o zakazie konkurencji, warunek jej ważności związany z zawarciem jej na piśmie prowadzi do stwierdzenia, że również oświadczenie woli spółki – z mocy art. 379 k.s.h. wyrażane przez radę nadzorczą kolegialnie – musi być podjęte przed podpisaniem umowy o zakazie konkurencji. Skoro ważność*

umowy o zakazie konkurencji ze względu na wymóg formy pisemnej sprawdza się na chwilę jej zawarcia, to rozciąga się to również na uprzedni wymóg istnienia woli spółki (rady nadzorczej zawarcia z członkiem zarządu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu jego zatrudnienia). Sama świadomość warunków takiej umowy bez wyrażenia kolegalnej woli przez radę nadzorczą nie jest wystarczająca.

Wyrok SN z 21 października 2008 r., II UK 71/08, LEX nr 519959 – 1. Umowa o pracę zawarta przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z jedynym wspólnikiem będącym prezesem jej jednoosobowego zarządu jest nieważna, a w konsekwencji ta nieważna czynność prawna nie kreuje pracowniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym nawet wtedy, gdy organ rentowy początkowo przyjmował składki z tego nieważnego tytułu.

2. Nieważny tytuł pracowniczego ubezpieczenia społecznego jedynego wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie wyklucza obowiązku ustalenia podlegania takiego wspólnika ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia przez niego pozarolniczej działalności w charakterze jednoosobowego zarządu jej własnej spółki. Składki opłacone przez ubezpieczonego z nieważnego tytułu pracowniczego ubezpieczenia społecznego jedynego wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. nie mają charakteru składek nienależnie opłaconych, ale powinny być zaliczone (rozliczone) na poczet należnych składek z tytułu obowiązkowego podlegania wspólnika takiej spółki ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności.

Wyrok SN z 4 października 2007 r., I PK 127/07, M.P.Pr. 2008, nr 4, s. 193 – Rada nadzorcza może jednocześnie z odwołaniem członka zarządu rozwiązać z nim umowę o pracę. Równoczesność czynności rady nadzorczej trzeba rozumieć dosłownie. Ma ona miejsce tylko wówczas, gdy obie czynności – odwołanie członka zarządu i rozwiązanie z nim umowy o pracę – podjęte są w jednej uchwale.

Wyrok SN z 4 lipca 2007 r., II PK 26/07, LEX nr 477590 – Możliwe jest nawiązanie stosunku pracy w zarządzie spółki przez przystąpienie i dopuszczenie do wykonywania zatrudnienia za wynagrodzeniem. Dotyczy to jednak tylko sytuacji, gdy stron w ogóle nie łączy żaden stosunek pracy.

Wyrok SN z 26 września 2006 r., II PK 47/06, OSNP 2007, nr 19-20, poz. 271 – 1. Po podjęciu uchwały o odwołaniu członka zarządu rada nadzorcza spółki z o.o. nie może wypowiedzieć mu umowy o pracę, niezależnie od tego, czy dowiedział się o odwołaniu.

2. Dopuszczalne jest zawarcie w jednej uchwale postanowienia dotyczącego odwołania prezesa z pełnionej funkcji oraz oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę.

Wyrok SN z 9 marca 2006 r., II PK 235/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 43 – 1. Ważna jest umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy z członkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nawet gdy jej rada nadzor-

cza w uchwale o zawarciu umowy nie określiła treści zakazu (art. 210 § 1 k.s.h. w związku z art. 56 k.c. i art. 300 k.p.).

2. Przy zawieraniu umowy o zakazie konkurencji w wykonaniu uchwały rady nadzorczej, jej przewodniczący nie działa jako pełnomocnik cywilny (art. 101³ k.p. w związku z art. 99 k.c.).

Wyrok SN z 10 stycznia 2006 r., I UK 121/05, OSNP 2006, nr 23-24, poz. 364 – *Udział w posiedzeniach zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością należy do pracowniczych obowiązków członka zarządu zatrudnionego na stanowisku wiceprezesa zarządu.*

Wyrok SN z 20 września 2005 r., III PK 83/05, MoP. 2005, nr 20, s. 972 – *Nieważność aneksu do umowy o pracę zawartej z prezesem spółki oznacza, że pomimo, iż może on liczyć na wynagrodzenie za faktycznie wykonywaną pracę, to nie ma możliwości dochodzenia przewidzianych w nieważnie zawartym aneksie dodatkowych świadczeń.*

Wyrok SN z 15 czerwca 2005 r., II PK 276/04, OSNP 2006, nr 3-4, poz. 42 – *Umowa o pracę zawarta z członkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zgromadzenie wspólników, a nie przez pełnomocnika powołanego uchwałą zgromadzenia wspólników, jest bezwzględnie nieważna (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. i art. 210 k.s.h.).*

Wyrok SN z 2 grudnia 2004 r., I PK 51/04, M.P.Pr. 2005, nr 2, s. 30 – *Powołanie na stanowisko prezesa lub członka zarządu spółki handlowej nie oznacza, iż jego stosunek pracy ma status powołania.*

Wyrok SN z 23 września 2004 r., I PK 501/03, OSNP 2005, nr 4, poz. 56 – *1. Zawarcie umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy (art. 101² k.p.) przez osobę nieuprawnioną do podejmowania w imieniu pracodawcy czynności z zakresu prawa pracy (art. 3¹ k.p. w związku z art. 374 k.h.) powoduje nieważność tej umowy.*

2. W umowach między członkami zarządu a spółką oraz sporach między tymi podmiotami, spółka reprezentowana jest przez radę nadzorczą. Wymóg ten oznacza konieczność kolegialnego działania rady, a więc radę nadzorczą in corpore, a nie jej poszczególnych członków, czy pełnomocników.

Wyrok SN z 23 stycznia 2004 r., I PK 213/03, LEX nr 83382 – *Gdy rada nadzorcza spółki aktywnej odwoła z funkcji prezesa (członka zarządu), to organem właściwym do późniejszego wypowiedzenia mu umowy o pracę jest zarząd spółki. Jeżeli rada nadzorcza chce rozwiązać umowę o pracę z prezesem (członkiem zarządu), musi to uczynić jednocześnie z odwołaniem go z funkcji prezesa (członka zarządu), ponieważ po odwołaniu staje się on zwykłym pracownikiem, wobec którego kompetencje pracownicze wykonuje zarząd a nie rada nadzorcza.*

Składanie rezygnacji przez członków organów i likwidatorów spółek kapitałowych

Wyrok SN z 24 maja 2013 r., V CSK 313/12, LEX nr 1365762 – W sytuacji gdy rezygnacja członka rady nadzorczej spółki akcyjnej prowadzi do tego, że liczba członków spada poniżej minimum określonego w ustawie lub statucie, uznać należy, iż rezygnacja wtedy staje się skuteczna, gdy zapozna się z nią walne zgromadzenie. Członek rady nadzorczej składając rezygnację musi się więc liczyć z tym, że jego stosunek członkostwa w radzie nadzorczej ustanie dopiero w chwili gdy walne zgromadzenie zapozna się z jego oświadczeniem woli w tej sprawie. Takie rozwiązanie zapobiega nadużywaniu uprawnienia do rezygnacji w celu dezorganizacji funkcjonowania spółki. Adresatem oświadczenia o rezygnacji powinien być ten kto powołuje członka rady (walne zgromadzenie, osoba wskazana w statucie). Natomiast, jeżeli rezygnacja nie powoduje dekompozycji rady nadzorczej, to wystarczy, aby zapoznał się z nią zarząd i podjął decyzję, czy ze względu na ochronę interesów spółki, rezygnacja jest skuteczna z tą chwilą, czy też członek rady ma pełnić swą funkcję do czasu gdy z jego oświadczeniem zapozna się ten kto go powołał.

Wyrok SN z 21 lutego 2013 r., I CSK 254/12, LEX nr 1318285 – Jeżeli członkowie zarządu mogą być w każdej chwili odwołani – art. 368 k.h. (obecnie tak samo reguluje tę kwestię art. 370 § 1 k.s.h.), to prawu spółki do odwołania członka powinno odpowiadać jego prawo do złożenia rezygnacji bez względu na akceptację bądź nie ze strony spółki.

Wyrok SN z 3 listopada 2010 r., V CSK 129/10, LEX nr 677783 – 1. Pełnomocnik ustanowiony przez zgromadzenie wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może przyjmować oświadczenie zawierające rezygnację członka zarządu z pełnionej przez niego funkcji (art. 210 § 1 w związku z art. 202 § 4 k.s.h.). 2. Rezygnacja z mandatu członka zarządu spółki w każdym czasie stanowi uprawnienie tego członka i nie powinno być ograniczane w wyniku ukształtowania się określonej sytuacji faktycznej w spółce z o.o., w której działa zarząd jednoosobowy i nie powołano rady nadzorczej, a samo złożenie bezpośrednio wspólnikom oświadczenia o rezygnacji nie byłoby prawnie skuteczne.

Wyrok SN z 7 maja 2010 r., III CSK 176/09, LEX nr 677761 – 1. Rezygnacja jest jednostronną czynnością prawną członka zarządu, podobnie jak odwołanie jest jednostronną czynnością prawną spółki. Na jednej szali ustawodawca położył śmierć, rezygnację i odwołanie, choć te przyczyny ustania mandatu różnią się od siebie. Rezygnacja może nastąpić „z dniem” albo też w terminie w rezygnacji wskazanym. Jednakże oświadczenie woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu spółki wymaga zakomunikowania go tej spółce, zatem do czynności tej odnosi się regulacja wynikająca z art. 61 k.c. Oświadczenie takie winno być złożone organowi spółki.

2. Jest wystarczające (w braku odmiennych postanowień regulaminu rady nadzorczej) dojście oświadczenia woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu do jednego z członków rady nadzorczej w sposób określony w art. 61 k.c. Ten moment można też uznać za chwilę złożenia rezygnacji.

3. Prawidłowe złożenie oświadczenia o rezygnacji na zgromadzeniu wspólników daje temu organowi możliwość natychmiastowego powołania nowego członka zarządu. Takiej możliwości nie daje powiadomienie wspólników.

Wyrok SN z 27 stycznia 2010 r., II CSK 301/09, LEX nr 570126 – 1. Likwidator może złożyć rezygnację z funkcji i ma do niej zastosowanie art. 202 § 5 k.s.h. w zw. z art. 746 § 2 k.c. Odpowiednie stosowanie przepisów o zleceniu nakazuje przyjąć prymat oświadczenia woli przyjmującego zlecenie (likwidatora) wobec interesów spółki. Z treści art. 746 § 2 k.c. wynika, że oświadczenie o rezygnacji likwidatora jest jednostronną czynnością prawną, a więc nie wymagającą przyjęcia przez spółkę, lecz wymagającą zakomunikowania innej osobie, gdyż do niej odnosi się unormowanie zawarte w art. 61 k.c. Podmiotem zainteresowanym tym oświadczeniem w sensie materialnym jest spółka.

3. Art. 210 k.s.h. dotyczy również oświadczeń woli składanych przez strony w ramach innych stosunków obligacyjnych, niż umowa zawarta pomiędzy członkiem zarządu a spółką. Pogląd ten, wobec odesłania zawartego w art. 280 k.s.h., trzeba uznać za odnoszący się także do stosunku pomiędzy likwidatorem, a spółką w likwidacji.

4. Skoro w okresie likwidacji nie działa zarząd i spółka z o.o. nie ma powołanej rady nadzorczej, to aby oświadczenie o rezygnacji likwidatora mogło zostać przez niego skutecznie zakomunikowane powinien zostać ustanowiony do tego pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Skoro go w spółce nie ma, to likwidator powinien doprowadzić do jego powołania i zakomunikować mu jednostronne oświadczenie woli o rezygnacji w sposób określony w art. 61 k.c. Zakomunikowanie oświadczenia o rezygnacji jednemu wspólnikowi, gdy wchodzi w rachubę zastosowanie unormowania zawartego w art. 210 § 1 k.s.h., tj. powołanie uchwałą zgromadzenia wspólników pełnomocnika nie może zostać uznane za skuteczne.

Wyrok SN z 21 stycznia 2010 r., II UK 157/09, LEX nr 583805 – Oświadczenie woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu jest jednostronną czynnością prawną, która wywołuje skutek w niej wyrażony (art. 56 k.c.) i prowadzi do wygaśnięcia z mocy prawa korporacyjnego stosunku członkostwa w zarządzie spółki z chwilą zakomunikowania woli rezygnacji (art. 61 § 1 zdanie pierwsze k.c.) właściwemu organowi spółki lub jej reprezentantowi (w rozpoznawanej sprawie drugiemu z członków pełniącemu funkcję prezesa zarządu) w sposób umożliwiający zapoznanie się z treścią złożonej rezygnacji, która nie wymaga ich akceptacji.

Postanowienie SN z 19 sierpnia 2004 r., V CK 600/03, LEX nr 359340 – 1. Oświadczenie woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu jest jednostronną

czynnością prawną wymagającą zakomunikowania innej osobie, zatem do czynności tej odnosi się regulacja wynikająca z art. 61 k.c.

2. Regulamin, o którym mowa w art. 222 § 6 k.s.h., może określać również sposób składania oświadczeń i dokonywania doręczeń radzie nadzorczej.

3. Względem na pozycję rady nadzorczej w spółce i uprawienia jego członków przemawia za przyjęciem, że – w braku odmiennych postanowień regulaminu rady nadzorczej – dojsię oświadczenia woli o rezygnacji z funkcji członka zarządu do jednego z członków rady nadzorczej w sposób określony w art. 61 k.c., można uznać za chwilę złożenia rezygnacji.

Stosowanie art. 103 k.c. do organów osób prawnych

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 14 września 2007 r., III CZP 31/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 14 – *Do umowy zawartej przez zarząd spółdzielni bez wymaganej do jej ważności uchwały walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej ma zastosowanie w drodze analogii art. 103 § 1 i 2 k.c.*

Wyrok SN z 26 kwietnia 2013 r., II CSK 482/12, LEX nr 1347838 – *Ustawodawca – normując w art. 39 k.c. sankcję dokonania czynności prawnej w imieniu osoby prawnej w charakterze jej organu bez kompetencji do tego – ustalenie jej pozostawił sądom przy zastosowaniu ogólnych reguł wykładni prawa, podobieństwo zaś instytucji organu osoby prawnej i pełnomocnictwa przemawia za stosowaniem w drodze analogii art. 103 § 1 i 2 k.c. w zakresie nienormowanym przepisami szczególnymi do umów zawartych w imieniu osoby prawnej przez osoby działające w charakterze organu osoby prawnej bez kompetencji do tego. Sankcja bezskuteczności zawieszony nie tylko skutecznie chroni interesy osoby prawnej, której zasady reprezentacji zostały naruszone, ale także lepiej odpowiada potrzebom bezpieczeństwa obrotu; w szczególności wyklucza kwestionowanie czynności prawnej przez kontrahenta osoby prawnej tylko dlatego, że czynność ta przestała mu odpowiadać.*

Wyrok SN z 11 lipca 2012 r., II CSK 744/11, LEX nr 1170741 – *Dopuszczenie możliwości stosowania na zasadzie analogii art. 103 § 1 i 2 k.c. do sytuacji określonej hipotezą art. 39 § 1 k.c. oznaczałoby aprobatę stanu daleko idącej niepewności obrotu gospodarczego, ponieważ potwierdzenie czynności prawnych mogłoby zależeć od tego, czy skutki takiego potwierdzenia byłyby korzystne czy niekorzystne dla strony uznanej za uprawnioną do dokonania potwierdzenia.*

Wyrok SN z 24 maja 2012 r., V CSK 305/11, LEX nr 1243097 – *Sankcją dla działania w imieniu osoby prawnej w charakterze jej organu bez kompetencji do tego, jest – przy zastosowaniu analogii do art. 103 § 1 i 2 k.c. – sankcja bezskuteczności zawieszony. Przy tego rodzaju sankcji czynność prawna może być potwierdzona w określonym czasie przez organ tej osoby. Brak potwierdzenia skutkuje nieważnością czynności.*

Wyrok SN z 15 kwietnia 2010 r., II CSK 526/09, LEX nr 602232 – 1. Z art. 103 § 1 k.c. wynika, że ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu umowa została zawarta. Przepis ten nie wprowadza wymogu co do reprezentacji osoby prawnej, a zatem zastosowanie znajdują przepisy regulujące zasady działania tej osoby. Art. 368 § 1 k.s.h. przewiduje bezwarunkową kompetencję zarządu spółki akcyjnej do prowadzenia spraw spółki i reprezentowania jej. Ograniczenia prawa do reprezentacji wprowadzone są ustawą (art. 379, 426, 486 k.s.h.) i dotyczą konkretnie wskazanych czynności, są to wyjątki od powołanej zasady, które nie mogą być rozszerzająco interpretowane.

2. Potwierdzenie umowy zezwala na traktowanie jej jako ważnie wiążącej strony, nie uchyla natomiast wadliwości reprezentacji w czasie jej zawierania.

Wyrok SN z 8 października 2009 r., II CSK 180/09, LEX nr 536071 – Czynność prawna dokonana przez „fałszywy” organ osoby prawnej jest bezwzględnie nieważna i nie podlega konwalidacji, bowiem art. 103 k.c. nie może do niej znaleźć zastosowania nawet w drodze analogii.

ĆWICZENIE NR 3

Temat: Sporządzanie opinii prawnych, dokumentów, uchwał i środków prawnych z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji spółek handlowych

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczenia jest nabycie przez aplikantów umiejętności sporządzania dokumentów, uchwał i środków prawnych z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji, tj. między innymi: uchwał o powołaniu (ustanowieniu) prokurenta, oświadczeń o udzieleniu/odwołaniu prokury i pełnomocnictwa, pozwów i odpowiedzi na pozew w sprawie o pozbawienie wspólnika spółki osobowej prawa prowadzenia spraw spółki i jej reprezentacji, pozwu o zwolnienie wspólnika spółki osobowej z obowiązku prowadzenia spraw spółki, uchwał dotyczących pobawienia partnera prawa reprezentacji spółki, uchwał wspólników spółek osobowych, członków zarządu spółek kapitałowych oraz spółki partnerskiej w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu spółki, uchwał pozbawiających komplementariuszy prawa reprezentowania spółki komandytowej, uchwał rady nadzorczej o zawieszeniu w czynnościach członka zarządu spółki akcyjnej oraz uchwał o delegowaniu członków rady nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków zarządu, uchwał o powoływaniu i odwoływaniu członków zarządu, rady nadzorczej czy komisji rewizyjnej.

W ramach ćwiczenia aplikanci powinni otrzymać opisy stanów faktycznych (kazusy) ze wskazaniem zaistniałego w danym typie spółki handlowej problemu z zakresu prowadzenia spraw lub reprezentacji. Aplikant powinien zaproponować rozwiązanie stanu faktycznego, przyjmując – w razie potrzeby – odpowiednie założenia. Rozwiązania mogą przybierać formę zarówno opinii prawnych, jak również projektów ww. środków prawnych z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji. Mogą również polegać na sporządzeniu niezbędnych dokumentów (np. uchwał czy oświadczeń spółki) adekwatnych w stosunku do przedstawionego stanu faktycz-

nego (np. uchwały o powołaniu pełnomocnika do podpisania z członkiem zarządu spółki kapitałowej określonej umowy cywilnoprawnej). Istotne jest przy tym nabycie przez aplikantów nie tylko umiejętności właściwego wyboru i formułowania treści danego środka prawnego z zakresu prowadzenia spraw i reprezentacji poszczególnych spółek handlowych, ale również określania podmiotu/organu właściwego do jego podpisania ze strony spółki, a w przypadku środków prawnych o charakterze procesowym – także sądu, do którego powinny one zostać złożone oraz osób pozwanych.

WYKŁAD NR 3

Temat: Podejmowanie i zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Uwagi metodyczne

Z uwagi na rozległość problematyki podejmowania i zaskarżania uchwał w spółkach kapitałowych oraz ograniczone ramy czasowe wykładu, powinien on stanowić zbiorcze omówienie związanych z tym zagadnień dla obydwu typów spółek kapitałowych. Najistotniejsze różnice pomiędzy spółką z ograniczoną odpowiedzialnością i spółką akcyjną występują w tym zakresie na tle zwoływania zgromadzeń oraz realizacji prawa uczestnictwa w nim i oddawania głosu. Z tego względu, w ramach wykładu należy odnieść się w tych kwestiach odrębnie do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej. Szczególnej uwagi wymagają w tym kontekście znowelizowane przepisy Kodeksu spółek handlowych dotyczące możliwości: uczestniczenia w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, oddawania głosu drogą korespondencyjną, odmiennego głosowania z każdej z posiadanych akcji (tzw. *split voting*). W kontekście zaskarżania uchwał spółek kapitałowych nie ma istotnych różnic pomiędzy regulacjami dotyczącymi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej. Dlatego też w pełni uzasadnione jest łączne omówienie tego zagadnienia dla obydwu typów spółek. W ramach problematyki zaskarżania uchwał należy zwrócić uwagę przede wszystkim na te kwestie, które budzą duże kontrowersje w doktrynie i orzecznictwie. Dotyczy to w szczególności: legitymacji odwołanych członków organów do zaskarżania uchwał w przedmiocie ich odwołania lub nieudzielenia absolutorium, charakteru prawnego i skutków orzeczeń eliminujących wadliwe uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych z obrotu, możliwości eliminowania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych w oparciu o art. 189 k.p.c. (problematyka tzw. uchwał nieistniejących), możliwości i zakresu stosowania art. 58 k.c. jako podstawy stwierdzenia nieważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, moż-

liwości zaskarżania uchwał przez (lub na rzecz) wierzycieli prowadzących egzekucję z udziałów/akcji. Zagadnienia te powinny zostać omówione w oparciu o bogate, choć w kontekście wielu z ww. zagadnień niejednolite, orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Przedmiot wykładu

- I. Tryb i zasady podejmowania uchwał przez zgromadzenie wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.
 1. Zasady dotyczące zwoływania zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Możliwość podejmowania uchwał bez odbycia zgromadzenia oraz bez jego formalnego zwołania (art. 227, art. 231 § 1, art. 232 i art. 235-240 k.s.h.).
 2. Zasady realizacji prawa uczestnictwa i prawa głosu na zgromadzeniu wspólników, w tym: możliwość udziału w zgromadzeniu oraz wykonywania głosu poprzez pełnomocników i przedstawicieli ustawowych, wyłączenia od prawa głosu, głosowanie jawne i tajne (art. 242-244 i art. 247 k.s.h.).
 3. Warunki formalne podejmowania uchwał na zgromadzeniu wspólników, w tym: porządek obrad, *quorum*, większość głosów, protokołowanie uchwał (art. 239, art. 241, art. 245-246 i art. 248 k.s.h.).
- II. Tryb i zasady podejmowania uchwał przez walne zgromadzenie akcjonariuszy.
 1. Zasady dotyczące zwoływania walnego zgromadzenia akcjonariuszy. Możliwość powzięcia uchwał bez formalnego zwołania walnego zgromadzenia (art. 395 § 1, art. 398 i art. 399-405 k.s.h.).
 2. Zasady realizacji prawa uczestnictwa i prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, w tym: udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, oddawanie głosów drogą korespondencyjną, kumulacja i redukcja głosów, *split voting*, głosowanie grupami, możliwość udziału w zgromadzeniu i wykonywania głosu poprzez pełnomocników i przedstawicieli ustawowych, wyłączenia od prawa głosu, głosowanie jawne i tajne (art. 406-407, art. 411-413, art. 419 i art. 420 k.s.h.).
 3. Warunki formalne podejmowania uchwał na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, w tym: porządek obrad, *quorum*, większość głosów, protokołowanie uchwał (art. 404, art. 408-410, art. 414-418¹ i art. 421 k.s.h.).
- III. Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych.
 1. Przesłanki zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – dwa tryby zaskarżania uchwał (art. 249, art. 252 § 1, art. 422 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h.).

2. Terminy do wnoszenia powództw (art. 251, art. 252 § 3-4, art. 424 i art. 425 § 2-4 k.s.h.).
3. Podmioty legitymowane do wnoszenia powództw (art. 250 i art. 422 § 2 k.s.h.).
4. Charakter prawny i skutki wyroków uchylających uchwały i stwierdzających nieważność uchwał (art. 254 i art. 427 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 231-254 i art. 395-429 k.s.h.
- Art. 58 k.c.
- Art. 189 k.p.c.

Literatura

- A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, *Część ogólna*, Warszawa 2012.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.
- A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Zwoływanie zgromadzeń spółek kapitałowych

Uchwała SN z 17 grudnia 2010 r., III CZP 96/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 81 – *Odmowa zamieszczenia przez zarząd ogłoszenia, o którym mowa w art. 402¹ k.s.h., gdy z inicjatywą zwołania walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki publicznej występują akcjonariusze, na podstawie art. 399 § 3 k.s.h., oznacza niezwołanie przez zarząd walnego zgromadzenia, w rozumieniu art. 594 § 3 k.s.h.*

Wyrok SN z 27 października 2010 r., V CSK 110/10, LEX nr 944360 – *Po-stanowienie sądu wskazujące na podstawie art. 237 § 1 k.s.h. osobę przewodni-czącego nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpo-wiedzialnością musi być wykonane zgodnie z jego treścią, co wyklucza możliwość przewodniczenia na takim zgromadzeniu przez inną osobę niż wskazana przez sąd. Konsekwencją przewodniczenia przez inną osobę, także pełnomocnika osoby wskazanej, skutkuje tym, że zgromadzenie odbywa się pod przewodnictwem osoby do tego nieuprawnionej. Skutkuje to nieważnością uchwał podjętych na tak odby-tym zgromadzeniu.*

Wyrok SN z 15 czerwca 2010 r., II CNP 8/10, LEX nr 603889 – *1. Naprawie-nia szkody wyrządzonej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością niezwołaniem nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników można dochodzić na ogólnych zasa-dach odpowiedzialności odszkodowawczej.*

2. Z art. 236 § 1 k.s.h. nie powinno się wyprowadzać wniosku o braku obowiązku zarządu do zwołania zgromadzenia wspólników spółki z o.o. na żądanie co naj-mniej 1/10 udziałowców. Gdyby ten przepis nie zawierał zobowiązania zarządu do wskazanej czynności (zwołania zgromadzenia na żądanie wspólników mniej-szościowych), to można uznać, że byłby zbędny.

3. Przepis art. 237 k.s.h. dotyczy samego upoważnienia do zwołania zgromadze-nia, a nie jest dodatkowym uprawnieniem wspólników mniejszościowych wskutek zlekceważenia ich żądania przez zarząd.

Wyrok SN z 4 grudnia 2009 r., III CSK 85/09, LEX nr 577562 – *1. Z ze-stawienia art. 402 § 3 z art. 341 § 1 k.s.h. wynika, że listy poleczone z zawia-domieniem o walnym zgromadzeniu powinny być wystane do akcjonariuszy na ich adresy zamieszczone w księdze akcyjnej. Cel tego sposobu zwołania walnego zgromadzenia może być osiągnięty w zasadzie tylko wówczas, gdy osoby wpisane w księdze akcyjnej są nadal akcjonariuszami. Jeżeliby już nimi nie były z powodu przeniesienia akcji na inną osobę, osoba ta mogłaby się dowiedzieć o walnym zgro-madzeniu i wpisać do księgi akcyjnej w terminie oznaczonym w art. 406 § 1 k.s.h. o tyle tylko, o ile adresat listu, który zbył akcje, przekazałby go bardzo szybko na-bywcy akcji, jednocześnie nie zgłaszając sprzeciwu przewidzianego w art. 341 § 4 k.s.h.; a więc raczej jedynie wyjątkowo. W razie przejścia akcji z osoby wpisanej*

w księdze akcyjnej na inną osobę w wyniku dziedziczenia szanse dowiedzenia się o walnym zgromadzeniu przez nowego akcjonariusza są jeszcze mniejsze. W takim przypadku można się spodziewać przede wszystkim zwrotu listu.

2. Przepis art. 402 § 3 k.s.h. wymaga, aby między datą wystania listu poleconego z zawiadomieniem o walnym zgromadzeniu a dniem walnego zgromadzenia upłynął dwutygodniowy termin. Termin ten oblicza się, zgodnie z art. 2 k.s.h., stosując art. 110, 112 i 115 k.c.

3. Naruszenia art. 402 § 3 k.s.h. dokonane przy zwoływaniu nadzwyczajnych walnych zgromadzeń, na których podjęte zostały zaskarżone uchwały, należą niewątpliwie do naruszeń ustawowych regulacji proceduralnych zawsze doniosłych z punktu widzenia treści podjętej uchwały, tj. mogących mieć wpływ na jej treść w okolicznościach każdego konkretnego przypadku.

Wyrok SN z 14 maja 2009 r., I CSK 406/08, LEX nr 510991 — 1. Porządek obrad zgromadzenia wspólników spółki z o.o. należy sformułować na tyle szczegółowo, na ile w danej sytuacji można to uczynić zgodnie z najlepszą wiedzą na dzień zwoływania tego zgromadzenia.

2. Oznaczenie porządku obrad zgromadzenia wspólników według art. 238 § 2 k.s.h. musi być na tyle dokładne, żeby było jasne, co będzie rzeczywistym przedmiotem obrad, żeby to umożliwiło realne przygotowanie się do dyskusji i do podjęcia ewentualnych uchwał.

3. Oznaczenie według art. 238 § 2 zd. 2 k.s.h. szczegółowego porządku obrad zgromadzenia wspólników spółki z o.o. dopuszcza jego zwięzłe sformułowanie i nie wymaga wskazywania brzmienia planowanych uchwał, sprzeciwia się jednak czynić to ogólnikowo oraz tak niedokładnie, że wprowadza wspólników w błąd, a zwłaszcza uniemożliwia albo ogranicza im rzeczywistą realizację uprawnień ustawowych lub umownych.

4. Obowiązek szczegółowego oznaczenia porządku obrad według art. 238 § 2 k.s.h. stanowi o tym, że zamierzając podjąć uchwałę zgromadzenia wspólników spółki z o.o. w sprawie przewidzenia dopłat, w porządku tym wystarczy wskazać, że chodzi o uchwalenie dopłat, bez dokładnego podawania ich wysokości, chyba że z umowy spółki wynikają określone uprawnienia wspólników wpływające na podjęcie przez nich decyzji w tej sprawie, np. co do przewidzianego umową prawa żądania odkupienia lub umorzenia udziałów.

Wyrok SN z 3 kwietnia 2009 r., II CSK 604/08, LEX nr 490982 — Pomimo braku w przepisach KSH wyraźnego przyznania uprawnienia do odwołania zgromadzenia wspólników spółki z o.o. jej zarządowi, okoliczności faktyczne sprawy mogą prowadzić do uznania takiej czynności za zgodną z prawem.

Wyrok SN z 27 października 2004 r., IV CK 116/04, OSNC 2005, nr 11, poz. 190 — Uchwały podjęte przez walne zgromadzenie wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zwołane po upływie terminu oznaczonego przez sąd w postanowieniu wydanym na podstawie art. 237 § 1 k.s.h. są nieważne.

Wyrok SN z 26 marca 2009 r., I CSK 253/08, LEX nr 491551 – 1. Skoro ustawodawca powiązał – w aktualnym brzmieniu normy art. 238 § 1 k.s.h. – sposoby zwoływania zgromadzenia wspólników z nadaniem lub wystaniem, z zachowaniem wskazanego ustawą terminu, określonych w tym przepisie przeszytek, a nie z ich doręczaniem adresatowi, to w tej sytuacji uznać należy, że wymieniony przepis stwarza tylko minimalne gwarancje zapewnianej wspólnikom ochrony ustawowej. Zawiadomienie ich dokonane w inny sposób, pozwalający wszakże na powzięcie z określonym wyprzedzeniem czasowym informacji o terminie, miejscu i porządku obrad zwołanego zgromadzenia wspólników, nie może być traktowane jako zwołane wadliwie i pozbawione uprawnień do podejmowania uchwał.

2. Zwołanie zgromadzenia wspólników w sposób nieprzewidziany w art. 238 § 1 k.s.h. nie powoduje automatycznej nieważności uchwały, ponieważ wadliwość ta nie może mieć jakiegokolwiek wpływu na przebieg samego zgromadzenia ani na treść kwestionowanej uchwały.

Wyrok SN z 8 lutego 2008 r., I CSK 399/07, LEX nr 394761 – Przewidziany w art. 238 § 1 k.s.h. minimalny dwutygodniowy termin na zwołanie zgromadzenia wspólników zostaje zachowany, jeżeli kończy się najpóźniej z upływem dnia poprzedzającego wskazany w zaproszeniu dzień odbycia zgromadzenia wspólników.

Wyrok SN z 28 listopada 2007 r., V CSK 285/07, LEX nr 623846 – Jeśli w dacie zwołania zgromadzenia wspólników, w odniesieniu do jednego z nich obowiązywała uchwała o umorzeniu jego udziałów i dopiero toczyło się postępowanie o stwierdzenie nieważności tej uchwały, zaniechanie zaproszenia tego wspólnika na zgromadzenie nie może skutkować nieważnością uchwał podjętych na tym zgromadzeniu.

Wyrok SN z 19 września 2007 r., II CSK 165/07, LEX nr 490422 – Celem art. 402 § 2 k.s.h. i związanego z nim art. 404 § 1 k.s.h. jest niedopuszczenie do podjęcia uchwał, które mogłyby stanowić zaskoczenie dla akcjonariuszy.

Wyrok SN z 16 lutego 2005 r., III CK 296/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 31 – Podjęcie przez zarząd spółki akcyjnej uchwały o zwołaniu walnego zgromadzenia bez obecności jednego z członków zarządu, który o posiedzeniu nie był zawiadomiony, nie powoduje bezskuteczności jego zwołania, a podjętych na nim uchwał za nieistniejące. Uchwały takie mogą być zaskarżone na podstawie art. 425 § 1 k.s.h.

Realizacja prawa uczestnictwa w zgromadzeniu spółki kapitałowej i prawa głosu z udziałów i akcji

Wyrok SN z 4 grudnia 2009 r., III CSK 85/09, LEX nr 577562 – 1. W świetle art. 343 § 1 k.s.h. wpis do księgi akcyjnej ma znaczenie jedynie legitymacyjno-dowodowe. Ziszczenie się przesłanek określonych w art. 339 k.s.h. lub w art. 925 i 926 § 1 k.c. wywiera skutek nie tylko względem nabywcy akcji imiennych, ale wobec wszystkich osób trzecich, także więc w stosunku do spółki. Wpis nabywcy do

księgi akcyjnej nie warunkuje więc w żadnym zakresie skuteczności nabycia akcji względem osób trzecich. Potrzeba ochrony bezpieczeństwa obrotu prawnego uzasadnia jednak przyznanie osobie wpisanej do księgi akcyjnej legitymacji formalnej, tj. związania z wpisem do księgi akcyjnej usuwalnego domniemania prawnego, że osoba ta jest rzeczywiście akcjonariuszem. Stanowisko to odpowiada założeniom, na których oparta jest regulacja przelewu wierzytelności w kodeksie cywilnym. Według art. 509 i 510 k.c. umowa przelewu przenosi wierzytelność ze skutkiem nie tylko wobec cesjonariusza, ale i wszelkich osób trzecich, w tym dłużnika. Nie wystarczy to jednak ochrony dłużnika przed skutkami przelewu w przypadkach działania w zaufaniu do pewnych stanów faktycznych, mogących uzasadniać jego przekonanie, że ma do czynienia z rzeczywistym wierzycielem (art. 512, 513 i 515 k.c.).

2. Z wymaganym przez art. 406 k.s.h. wpisem do księgi akcyjnej co najmniej na tydzień przed walnym zgromadzeniem należy łączyć jedynie znaczenie legitymacyjno-dowodowe. W konsekwencji udział w walnym zgromadzeniu akcjonariusza materialnie legitymowanego, ale nie wpisanego do księgi akcyjnej zgodnie z art. 406 § 1 k.s.h., nie powinien pociągać za sobą ujemnych konsekwencji dla nikogo.

3. W świetle art. 1027 k.c. dopuszczalne jest wpisanie do księgi akcyjnej również spadkobiercy poprzedniego akcjonariusza, który jeszcze nie dysponuje postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia. Artykuł 341 k.s.h. nie stoi temu na przeszkodzie, ponieważ od przedłożenia określonych dokumentów uzależnia wpis do księgi akcyjnej jedynie nabywców akcji na podstawie czynności prawnej *inter vivos* (§ 2 i 5). Nie można się zatem doszukiwać analogii między art. 341 k.s.h. a art. 34 zdanie drugie ustawy z 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, wymagającym, aby także oparte na dziedziczeniu następstwo prawne po osobie wpisanej do księgi wieczystej jako właściciel było zawsze wykazane odpowiednimi dokumentami.

Wyrok SN z 20 czerwca 2007 r., V CSK 154/07, LEX nr 274565 – Ograniczenia przewidziane w statucie, o którym mowa w art. 411 § 1 k.s.h., nie mogą prowadzić do pozbawienia akcjonariusza prawa głosu w ogóle, bądź też do całkowitego oderwania liczby przysługujących mu głosów od liczby i rodzaju posiadanych akcji. Wprowadzenie tego rodzaju ograniczeń nie dałoby się pogodzić z wyrażoną w art. 20 k.s.h. zasadą równego traktowania wszystkich akcjonariuszy, odpowiedniego do wniesionego wkładu.

Wyrok SN z 24 czerwca 2005 r., V CK 779/04, LEX nr 195394 – Ustalony sposób głosowania na zgromadzeniu współników nie może ograniczać wykonywania uprawnień współnika wynikających z udziału.

Wyrok SN z 10 czerwca 2005 r., II CK 715/04, Biul. SN 2005, nr 10, poz. 13 – Akcjonariusz spełniający warunki formalne uczestnictwa w walnym zgromadzeniu, określone w art. 406 k.s.h., nie może być pozbawiony tego uczestnictwa przez zarząd spółki ani też przez przewodniczącego walnego zgromadzenia.

Wyrok SN z 25 listopada 2004 r., III CK 607/03, LEX nr 1157558 – Z art. 243 § 1 k.s.h. wynika, że pełnomocnictwo może być szczegółowe i upoważniać do zastępstwa na pewnym oznaczonym zgromadzeniu lub do głosowania w pewnej oznaczonej sprawie albo może być ogólne i upoważniać do zastępowania wspólnika na wszystkich zgromadzeniach wspólników danej spółki, względnie do wyrażania zgody na pisemne głosowanie w sprawach spółki lub na powzięcie uchwał na piśmie.

Wyrok SN z 30 września 2004 r., IV CK 713/03, OSNC 2005, nr 9, poz. 160 – Postanowienie statutu spółki akcyjnej uzależniające ważność uchwał od uczestnictwa w walnym zgromadzeniu reprezentanta Skarbu Państwa dysponującego jedną imienną, uprzywilejowaną akcją jest – jako sprzeczne z art. 20 k.s.h. – nieważne.

Wyrok SA w Gdańsku z 6 czerwca 2013 r., I ACa 225/13, LEX nr 1339326 – Wykładnia gramatyczna art. 243 § 1 k.s.h. dokonana w oparciu o reguły znaczeniowe i konstrukcyjne języka prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż umowa spółki może jedynie ograniczyć, a nie wyłączyć uczestnictwo wspólnika w zgromadzeniu wspólników przez pełnomocnika. Użyte w art. 243 § 1 k.s.h. sformułowanie „ograniczeń” nie jest tożsame z wyłączeniem. Za przyjętą wykładnią przemawia również zasada, iż nie powinno się sformułowaniom zastosowanym przez ustawodawcę w jednym akcie prawnym nadawać różnych znaczeń, a w k.s.h. rozrózniono pojęcie „ograniczenia” i „wyłączenia”, co nie powinno prowadzić do ich utożsamiania. Zakładając racjonalność ustawodawcy, gdyby dopuszczał możliwość wyłączenia udziału pełnomocnika w zgromadzeniu wówczas w sposób wyraźny by to stwierdził.

Wyrok SA w Warszawie z 5 stycznia 2006 r., I ACa 630/05, OSA 2007, nr 10, poz. 33 – Postanowienia umowy, w których wspólnik zrzeka się wykonywania prawa głosu, bądź zobowiązuje się do oddania głosu określonej treści, stanowią rozporządzenie prawem głosu, bez rozporządzenia udziałem. Prowadzą do ograniczenia korporacyjnego uprawnienia wspólnika wynikającego z posiadania przez niego udziału, zatem nie mogą wywrzeć skutków prawnych, jako prowadzące do obejścia prawa (art. 58 kc).

Podejmowanie i protokołowanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Wyrok SN z 3 grudnia 2008 r., V CSK 283/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 170 – Uchwała wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o podwyższeniu kapitału zakładowego przez zmianę umowy spółki nie wymaga jednomyślności.

Wyrok SN z 26 września 2008 r., V CSK 91/08, LEX nr 47937 – 1. Samo stwierdzenie w protokole, że uchwała została podjęta, nawet, jeżeli łączy się z oznaczeniem przedmiotu uchwały, nie jest tożsame z jej umieszczeniem w protokole.

Art. 421 § 1 k.s.h. wyraźnie wymaga umieszczenia „uchwały” w protokole, nie zaś umieszczenia wzmianki o jej podjęciu. Bez znaczenia jest przy tym, czy wzmianka ta ograniczyłaby się do samego stwierdzenia faktu, czy też miałaby charakter sprawozdawczo-informacyjny i określałaby np. przedmiot podjętej uchwały. Istotne jest to, że norma prawna nie wprowadza żadnych ograniczeń odnoszących się do treści uchwały. Niedopuszczalne jest np. umieszczenie uchwały w formie „skróconej”, umieszczenie „wyciągu z uchwały”, czy też umieszczenie tylko niektórych jej postanowień.

2. Nie można zgodzić się z tezą, że przez „umieszczenie” uchwał w protokole należy rozumieć to samo, co ich „wymienienie”, że zawierający to stwierdzenie § 2 art. 421 k.s.h., stanowi w tym względzie uszczegółowienie, doprecyzowanie § 1 art. 421 k.s.h., który z kolei stanowi o ich umieszczeniu.

3. „Umieszczeniem” uchwał w protokole, w rozumieniu art. 421 § 1 k.s.h., nie jest umieszczenie ich w załączniku do protokołu, bowiem załącznik nie stanowi integralnej części protokołu.

Wyrok SN z 7 stycznia 2005 r., IV CK 381/04, LEX nr 177261 — Przepis art. 408 § 2 k.s.h. nie tworzy instytucji przerwy w obradach, zarządzanie bowiem przerw w obradach zgromadzenia zarówno wspólników, jak i akcjonariuszy było powszechnie praktykowane w okresie obowiązywania kodeksu handlowego i nie stanowiło – z braku przepisów zakazujących – naruszenia prawa. Na gruncie prawa spółek przyjąć należy, że zgromadzenia wspólników odbywają się według reguł swobodnie określonych przez wspólników. Obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa wyznaczają jedynie granice tej swobody, jeśli więc brak jest w nich jakichkolwiek regulacji dotyczących przerw w obradach zgromadzenia, to oznacza, że wspólnicy przy zarządzaniu przerw w obradach mają pełną swobodę. Pozostawienie takiej swobody w spółce akcyjnej nie znajduje żadnego uzasadnienia, nie jest przede wszystkim celowe ze względu na jej istotę i charakter. Spółka akcyjna nie ma charakteru osobowego. Zasady odbywania zgromadzeń akcjonariuszy nie powinny zatem być tworzone według swobodnego uznania akcjonariuszy. Z tych względów ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie w odniesieniu do spółek akcyjnych ograniczeń, o których mowa w art. 408 k.s.h. Przyjęte w tym przepisie uregulowania, mające na celu stworzenie bariery dla nadużywania przerw w obradach walnego zgromadzenia akcjonariuszy, nie dotyczą innych spółek, a przede wszystkim nie mogą stanowić argumentu na rzecz stanowiska kwestionującego możliwość zarządzania przerw w zgromadzeniu wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, do której zastosowanie mają przepisy kodeksu handlowego.

Wyrok SN z 13 kwietnia 2004 r., IV CK 686/04, OSNC 2006, nr 3, poz. 55 — 1. Uchwały podejmowane przez wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wykonującego uprawnienia zgromadzenia wspólników, nie wymagają formy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 173 k.s.h.).

2. Choć uchwały walnego zgromadzenia wspólników spółki z o.o. powinny mieć formę pisemną, to wymóg ten nie stanowi warunku ich ważności.

Wyrok SA w Łodzi z 23 sierpnia 2013 r., I ACa 348/13, LEX nr 1363292 – Artykuł 246 § 3 k.s.h. nie ma zastosowania do uchwały dotyczącej zmiany umowy spółki, określającej przesłanki i tryb przymusowego umorzenia udziałów. Tak więc do podjęcia uchwały dotyczącej zmiany umowy spółki, określającej przesłanki i tryb przymusowego umorzenia udziałów wystarcza większość dwóch trzecich głosów.

Wyrok SA w Białymstoku z 25 lipca 2013 r., I ACa 291/13, LEX nr 1353611 – Artykuł 246 § 3 k.s.h. dotyczy także uprawnień wspólnika przystępujących mu jako udziałowcowi spółki na tych samych zasadach co innym wspólnikom. Do takiej kategorii uprawnień zalicza się natomiast prawo pierwszeństwa w nabyciu udziałów przeznaczonych do zbycia.

Wyrok SA w Warszawie z 25 stycznia 2005 r., I ACa 683/04, „Rejent” 2005, nr 5, s. 169 – Wprowadzenie zapisu o możliwości przymusowego umorzenia udziałów, a więc zamieszczenie w umowie postanowienia – o charakterze ogólnym i stanowiącego na razie tylko teoretyczną podstawę do dokonywania działań w ramach spółki – nie oznacza żadnego uszczuplenia praw wspólników. Do poszerzenia katalogu przyczyn umożliwiających umorzenie udziałów nie ma zastosowania art. 246 § 3 ksh.

Wyrok SA w Katowicach z 3 kwietnia 2003 r., I ACa 1186/02, OSA 2004, nr 8, poz. 24 – 1. W sytuacji gdy dopłaty nie są przewidziane w umowie spółki, zmiana umowy polegająca na wprowadzeniu postanowienia przewidującego możliwość nakładania dopłat, wymaga jednomyslności jako zmiana umowy zwiększająca świadczenia wspólników.

2. Bez względu na sposób sformułowania postanowienia wprowadzającego do umowy spółki instytucję dopłat nieprzewidzianą wcześniej w pierwotnym brzmieniu umowy, zawsze wymagana jest zgoda wszystkich wspólników, do których ta konstrukcja prawna się odnosi.

Przesłanki powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały

Wyrok SN z 7 lutego 2013 r., II CSK 300/12, LEX nr 1284730 – 1. Natura stosunku prawnego handlowej spółki kapitałowej, wyrażająca się m.in. szczególnym charakterem sankcji dotyczącej uchwał walnego zgromadzenia powziętą sprzecznie z ustawą (art. 425 § 1 k.s.h.), uzasadnia zastosowanie art. 2 zd. drugie k.s.h., a w konsekwencji, na jego podstawie, odpowiednie zastosowanie art. 58 § 3 k.c.

2. Podjęcie uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad nie jest naruszeniem reguł proceduralnych, lecz jest zachowaniem jednoznacznie sprzecznym z ustawową normą imperatywną wyrażoną w art. 404 § 1 k.s.h. i przewidującą zakaz

powzięcia w takiej sytuacji uchwały, o ile w stanie faktycznym sprawy nie wystąpiły ustawowe przesłanki uchylecia tego zakazu.

Wyrok SN z 19 października 2012 r., V CSK 439/11, LEX nr 1238145 – Nie można przyjąć, że powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z o.o. (art. 252 § 1 k.s.h.) może być skutecznie oparte o fakt naruszenia dobra osobistego (dóbr osobistych) osoby legitymowanej czynnie (art. 23, art. 24 k.c.). Czym innym jest samo podejmowanie odpowiednich uchwał przez członków spółki z o.o. w ramach przysługujących im uprawnień ustawowych i korporacyjnych, czym innym natomiast prawny efekt wykonywania takich uprawnień, m.in. w sferze dóbr osobistych wspólników i członków organów statutowych spółki. Jeżeli uchwała wspólników (np. uchwała o nieudzieleniu absolutorium z określonych przyczyn) narusza dobra osobiste zainteresowanego (jako sprawnego i kompetentnego menadżera spółki), to zainteresowanemu (pokrzywdzonemu) przysługuje w tym wypadku inny ochronny instrument prawny, a mianowicie odpowiedni proces o ochronę dóbr osobistych (art. 23, 24 i 448 k.c.). Nie może on natomiast tylko na tej podstawie domagać się stwierdzenia nieważności uchwały wspólników (o nieudzieleniu absolutorium), jeżeli podjęta ona została w sposób nienaruszający odpowiednich przepisów proceduralnych.

Wyrok SN z 12 października 2012 r., IV CSK 186/12, LEX nr 1275001 – Przy badaniu zgodności uchwały z ustawą należy stwierdzić, nie tylko czy zostały zachowane wszystkie określone w ustawie wymogi formalne zwoływania zgromadzenia i podejmowania na nim uchwał, ale także zbadać wpływ określonych uchybień formalnych na treść konkretnej uchwały. Nie jest to nie mające podstaw w art. 252 k.s.h. różnicowanie sprzeczności uchwały z ustawą, lecz taka wykładnia tego przepisu, która bierze pod uwagę nie tylko jego literalne brzmienie, ale także cel, dla którego ustawodawca wprowadził rygorystyczne przepisy regulujące zwoływanie zgromadzeń wspólników oraz procedurę podejmowania uchwał na tym zgromadzeniu.

Wyrok SN z 20 października 2011 r., III CSK 5/11, LEX nr 1084736 – 1. Należy wykluczyć możliwość stosowania wprost do oceny uchwał organu stanowiącego spółki kapitałowej art. 58 § 1 k.c. w oparciu o odesłanie wynikające z art. 2 k.s.h. Kodeks spółek handlowych w art. 252 § 1 k.s.h. oraz w art. 425 § 1 k.s.h. statuuje bowiem samodzielną podstawę materialnoprawną stwierdzenia nieważności uchwał organów właścicielskich spółek kapitałowych w przypadku ich sprzeczności z ustawą. Tym samym, nie ma podstaw do twierdzenia, że w przepisach k.s.h. brak jest regulacji prawnej określającej materialnoprawne skutki sprzeczności uchwały z ustawą, która uzasadniałaby stosowanie w tej materii przepisów k.c. na podstawie normy odsyłającej zawartej w art. 2 k.s.h.

2. W odniesieniu do uchwały w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki ocena sprzeczności

uchwały z ustawą (art. 252 § 1 k.s.h.) wymaga również zbadania możliwości wykonania przedmiotowej uchwały zgodnie z treścią art. 260 § 2 k.s.h. w zw. z art. 257 § 3 zdanie drugie k.s.h.

Wyrok SN z 25 lutego 2010 r., I CSK 384/09, LEX nr 577679 — *Nie należy aprobować możliwości funkcjonowania w obrocie prawnym takich czynności cywilnoprawnych, a do nich zaliczają się uchwały wspólników, które są z mocy prawa nieważne. Jeżeli zatem są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (według k.s.h. nazywają się one dobrymi obyczajami), to na gruncie art. 58 § 2 k.c. są nieważne i tylko przepis szczególny może tę sankcję zmienić, stosownie do art. 58 § 1 k.c. Takim przepisem szczególnym nie jest art. 251 § 1 k.s.h., bo niewymienienie dobrych obyczajów w tym przepisie nie oznacza, że ustawodawca zachowanie sprzeczne z nimi uznaje za dozwolone i sanuje tym sposobem ważność uchwał spółki.*

Wyrok SN z 26 marca 2009 r., I CSK 253/08, LEX nr 491551 — 1. *Choć przesłanki stwierdzenia nieważności uchwały mogą mieć charakter formalny lub materialny, to jednak uchybienia formalne (np. wadliwość zwołania zgromadzenia), także w stadium poprzedzającym podjęcie uchwały, mogą być skuteczną podstawą żądania stwierdzenia nieważności uchwały tylko wówczas, jeśli wywarły wpływ na jej treść.*

2. *Zwołanie zgromadzenia wspólników w sposób nieprzewidziany w art. 238 § 1 k.s.h. nie powoduje automatycznej nieważności uchwały, ponieważ wadliwość ta nie może mieć jakiegokolwiek wpływu na przebieg samego zgromadzenia ani na treść kwestionowanej uchwały.*

Wyrok SN z 12 grudnia 2008 r., II CSK 278/08, LEX nr 520012 — 1. *O uchwaleniu nieistniejącej spółników można mówić wtedy, gdy uchwała została powzięta przez osoby niebędące w rzeczywistości wspólnikami, gdy w ogóle nie doszło do zwołania zgromadzenia wspólników oraz gdy brak było niezbędnego do jej podjęcia quorum lub też uchwała nie uzyskała wymaganej większości głosów. Uchwała spółników może być uznana za nieistniejącą również w innych sytuacjach, mianowicie wtedy, gdy wyniki głosowania zostały sfalszowane, zaprotokołowano uchwałę bez głosowania lub uchwałę powzięto w sprawie nieumieszczonej w porządku obrad, z wyjątkiem określonym w art. 239 § 1 k.s.h., a także, zgodnie z ogólnymi regułami dotyczącymi nieistniejących czynności prawnych, gdy zastosowano przymus fizyczny wobec wspólników, uchwała została powzięta nie na serio albo treść uchwały jest niezrozumiała i nie można ustalić jej sensu w drodze wykładni.*

2. *Uchwała spółników powzięta in fraudem legis jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Podobnie trzeba ocenić uchwałę naruszającą przepisy prawa publicznego, w szczególności prawa karnego. W takich wypadkach uchwała spółników może być na zasadach ogólnych kwestionowana bez ograniczeń czasowych w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.).*

Wyrok SN z 9 listopada 2007 r., III CSK 105/07, LEX nr 621234 — *Dla powstania skutku w postaci nieważności bezwzględnej, konieczne jest, aby dana uchwała była sprzeczna z przepisem ustawy, przede wszystkim kodeksu spółek handlowych, o charakterze imperatywnym, bądź semiimperatywnym, w sytuacji, w której statut spółki nie zawiera odmiennych niż ustawa postanowień.*

Wyrok SN z 17 października 2007 r., II CSK 248/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 144 — *Uchwała walnego zgromadzenia podjęta z uwzględnieniem głosów z akcji wykonanych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 89 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. Nr 184, poz. 1539 ze zm.), podlega zaskarżeniu w drodze powództwa przewidzianego w art. 425 § 1 k.s.h.*

Wyrok SN z 19 września 2007 r., II CSK 165/07, LEX nr 490422 — *Artykuł 425 § 1 k.s.h. ma przede wszystkim na względzie przypadki sprzeczności z ustawą treści uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy, jednakże zastosowanie tego przepisu nie ogranicza się do tych przypadków. Jego hipotezą są objęte także naruszenia przepisów ustawowych określających procedurę podejmowania uchwał, o ile miały one wpływ na treść podjętej uchwały. Uchybienie wymaganiom przewidzianym w art. 402 § 2 i art. 404 § 1 k.s.h. należy zaliczyć do tego rodzaju naruszeń proceduralnych regulacji ustawowych, które zawsze są doniosłe z punktu widzenia treści podjętej uchwały.*

Wyrok SN z 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104 — *Artykuł 425 § 1 k.s.h. stosuje się także do uchwał podjętych z naruszeniem ustawowych wymagań proceduralnych, jeżeli naruszenie to mogło mieć istotny wpływ na treść uchwał.*

Wyrok SN z 4 stycznia 2007 r., III CSK 238/07, LEX nr 445167 — 1. *Brak zachowania kworum należy do uchybień czyniących uchwałę nieistniejącą. Zawarty w statucie wymóg dotyczący kworum normuje sposób działania walnego zgromadzenia spółki jako organu uprawnionego do składania w jej imieniu oświadczeń woli. Jeśli statut przewiduje możliwość podjęcia uchwały jedynie przy istnieniu określonego kworum i jeśli uchwała stanowi oświadczenie woli spółki, to w konsekwencji należy uznać, że podjęcie uchwały przy braku tego kworum nie może w ogóle być uznane za złożenie oświadczenia woli.*

2. *Unormowania dotyczące kworum mają charakter fundamentalny z punktu widzenia procesu podejmowania uchwał, albowiem ich celem jest zapewnienie należytej reprezentacji kapitału spółki w procesie podejmowania decyzji zastrzeżonych dla zgromadzenia wspólników.*

Wyrok SN z 15 grudnia 2005 r., II CSK 19/05, LEX nr 371799 — *Jest ze wszech miar pożądane, aby uchwała w przedmiocie udzielenia absolutorium, godząca w dobra osobiste, mogła zostać wyeliminowana w drodze powództwa z art. 252*

k.s.h. Możliwość tę powinny mieć wszystkie osoby poddane procedurze udzielania absolutorium, także więc byli członkowie zarządu lub rady nadzorczej, nie będący współnikami. Wykładnia taka pozostaje w zgodzie z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Wyrok SN z 10 marca 2005 r., III CK 477/04, LEX nr 402285 — W przypadku uchybień formalnych związanych ze sposobem prowadzenia walnego zgromadzenia oraz tych, które zaistniały przed jego zwołaniem, podstawą żądania stwierdzenia nieważności uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy mogą być tylko takie uchybienia formalne, które wywarły wpływ na treść uchwał.

Wyrok SN z 24 listopada 2004 r., II CK 210/04, LEX nr 145135 — Artykuł 425 *k.s.h.* wyłącza zastosowanie art. 58 § 1 i 2 *k.c.* w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia współników sprzecznej z ustawą.

Przesłanki powództwa o uchylenie uchwały

Wyrok SN z 28 maja 2013 r., V CSK 311/12, LEX nr 1331380 — *Kategoryczne stwierdzenie w art. 14 ust. 2 zdanie drugie ustawy z 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji wiążącej mocy wyboru oznacza, że walne zgromadzenie ma obowiązek powołania wybranych przez pracowników członków rady nadzorczej. W razie niewykonania tego obowiązku, odmowa powołania, będąca uchwałą negatywną, może być przedmiotem zaskarżenia. W *k.s.h.* wprowadzony został szczególny, autonomiczny i wyczerpujący system podważania uchwał, odrębny w stosunku do kwestionowania czynności prawnych. Obejmuje on dwa typy powództw, a rodzaj wadliwości decyduje o wyborze instrumentu usunięcia uchwały dotkniętej konkretnym brakiem. W art. 422 § 1 *k.s.h.* przewidziane zostało powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej ze statutem bądź dobrymi obyczajami i godzącej w interes spółki lub mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. Z kolei art. 425 § 1 *k.s.h.* reguluje powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej z ustawą, wyłączając stosowanie art. 189 *k.p.c.* Oznacza to, że wybrany przez pracowników członek rady nadzorczej, a niepowołany przez walne zgromadzenie, w celu zrealizowania swojego uprawnienia powinien skorzystać z przewidzianych w *k.s.h.* środków ochrony.*

Wyrok SN z 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, LEX nr 1311833 — 1. *Sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami, o której mowa w art. 422 § 1 *k.s.h.*, występuje wówczas, gdy w obrocie handlowym może być ona uznana za nieetyczną w świetle tradycyjnie rozumianej uczciwości kupieckiej, uwzględniającej jednakże kryteria ekonomiczno-funkcjonalne i oceny zorientowane na zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania i rozwoju spółki kapitałowej, a także poszanowanie interesów jej współników i akcjonariuszy.*

2. *Uchwała mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza oznacza zarówno sytuację, gdy cel pokrzywdzenia akcjonariusza istnieje w trakcie podejmowania uchwały, jak również sytuację, w której pokrzywdzenie akcjonariusza nie jest zakładane*

w chwili podejmowania uchwały, jednak treść uchwały jest taka, że jej wykonanie prowadzi w konsekwencji do jego pokrzywdzenia.

3. Uchwała walnego zgromadzenia przeznaczająca cały zysk roczny na kapitał zakładowy może być kwalifikowana, jako krzywdząca akcjonariusza w relacji do spółki, jeśli powoduje długotrwałe wyłączenie zysku z podziału, kiedy kapitał zapasowy i kapitał rezerwowy są już bardzo znaczne, a brak oznak dekoniunktury w branży, który usprawiedliwiłby dalsze kumulowanie środków w spółce, przyjęcie takiej polityki rozwojowej, której następstwem jest stałe przeznaczanie zysku na cele rozwojowe albo przeinwestowanie, czy też prowadzi do transferowania zysku do innych spółek, w których pozostali akcjonariusze nie mają akcji, przyznanie dywidendy tylko niektórym akcjonariuszom.

4. Artykuł 422 § 1 k.s.h. nie określa, na kim spoczywa ciężar dowodu wystąpienia przesłanek roszczenia o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy, stąd zastosowanie znajduje ogólna reguła wypływająca z art. 6 k.c. w związku z art. 2 k.s.h. Oznacza to, że powoda obciąża dowód zaistnienia przytoczonych przez niego okoliczności faktycznych wskazujących na to, że jest ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i miała na celu pokrzywdzenie powoda.

Uchwała SN z 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 83 – Uchwała zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością sprzeczna z zasadami współżycia społecznego narusza dobre obyczaje w rozumieniu art. 249 § 1 k.s.h.

Wyrok SN z 10 maja 2012 r., IV CSK 567/11, OSNC 2013, nr 1, poz. 11 – Możliwość złożenia przez wspólnika wniosku do sądu rejestrowego na podstawie art. 212 § 4 k.s.h. w razie odmownej uchwały wspólników (art. 212 § 3 k.s.h.) nie wyłącza wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały na podstawie art. 249 § 1 k.s.h.

Wyrok SN z 17 czerwca 2010 r., III CSK 290/09, OSNC-ZD 2011, nr 1, poz. 10 – Pokrzywdzenie akcjonariusza spółki akcyjnej w rozumieniu art. 422 § 1 k.s.h. może nastąpić także w sferze jego interesów pozamajątkowych związanych z funkcjonowaniem spółki, w tym – w zakresie jego praw i obowiązków korporacyjnych.

Wyrok SN z 21 maja 2010 r., II CSK 564/09, LEX nr 1131322 – 1. Jakkolwiek decyzja o przeznaczeniu zysku na inne cele niż wypłata dywidendy pozostaje zasadniczo w sferze dyskrecjonalnej władzy walnego zgromadzenia akcjonariuszy (art. 347 § 1 k.s.h.), to jednak skorzystanie z tego uprawnienia w konkretnym przypadku może podlegać kontroli sądu w następstwie wniesienia powództwa – na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. – o uchylenie podjętej w tym przedmiocie uchwały.

2. Uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy może być uznana za krzywdzącą akcjonariusza zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia przyświecał podejmowaniu uchwały, jak i wtedy, gdy treść uchwały spowodowała, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia akcjonariusza.

Wyrok SN z 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, LEX nr 533833 – 1. *Interes spółki handlowej odpowiada interesom wszystkich grup jej wspólników z uwzględnieniem wspólnego celu określonego w umowie (statucie) spółki.*

2. *Niedopuszczalnym jest utożsamianie interesu spółki akcyjnej wyłącznie z interesem akcjonariusza większościowego, podobnie nie można uznać, że działanie obronne akcjonariusza mniejszościowego zawsze podyktowane jest interesem spółki lub zostaje podjęte w obiektywnym jej interesie.*

3. *Zatwierdzenie przez walne zgromadzenie sprawozdania, bez opinii biegłego rewidenta, niespełniającego wymogów z art. 53 ustawy o rachunkowości, godzi w interes spółki.*

Wyrok SN z 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09, LEX nr 786671 – 1. *Pokrzywdzenie wspólnika w rozumieniu art. 249 § 1 k.s.h., to nie tylko powstanie szkody w jego majątku, ale także wtedy, gdy w wyniku podjętej uchwały jego pozycja w spółce zmniejsza się, co może wiązać się z pogorszeniem jego sytuacji udziałowej bądź osobistej.*

2. *Uchwała o podziale zysku w spółce z o.o., której mocą przeznaczono prawie cały zysk na kapitał zapasowy, podjęta w spółce prężnie działającej, może zostać uznana za mającą na celu pokrzywdzenie wspólnika.*

Wyrok SN z 7 maja 2009 r., III CSK 315/08, LEX nr 512058 – *Nie należy co do zasady wykluczyć, że naruszenie przy podejmowaniu uchwały zasady pacta sunt servanda, może prowadzić do sprzeczności uchwały z dobrymi obyczajami. Jeżeli bowiem przykładowo aktualnych wspólników w spółce wiąże umowa co do sposobu głosowania na zgromadzeniu wspólników nie można wykluczyć, że oddanie głosów sprzecznie z tą umową mogłoby być potraktowane jako naruszenie dobrych obyczajów. Należy jednak zwrócić uwagę, że pewniejszym sposobem zabezpieczenia interesów stron takiej umowy są instrumenty przewidziane w kodeksie cywilnym dotyczące skutków nienależytego jej wykonania na przykład zastrzeżenie wysokich kar umownych.*

Wyrok SN z 6 marca 2009 r., II CSK 522/08, LEX nr 494003 – 1. *Decyzja o przeznaczeniu zysku rocznego na cele związane z działalnością spółki i dalszym jej rozwojem, która wyłącza prawo do dywidendy, powinna uwzględniać, między innymi, cel jej działalności, konieczne do jego realizacji i dalszego rozwoju przedsięwzięcia oraz uwarunkowania rynkowe, jak również to, że prawo do udziału w wypracowanym zysku jest jednym z najważniejszych uprawnień wspólnika. Właściwe rozważenie interesu spółki i wspólnika decyduje o pozytywnej ocenie uchwały zgromadzenia wspólników.*

2. *Uchwała zgromadzenia wspólników przeznaczająca cały zysk roczny na kapitał zakładowy może być kwalifikowana, jako krzywdząca wspólnika w relacji do spółki, jeśli powoduje długotrwałe wyłączenie zysku z podziału, kiedy kapitał zapasowy i kapitał rezerwowy są już bardzo znaczne, a brak oznak dekonstrukcji*

w branży, który usprawiedliwiłby dalsze kumulowanie środków w spółce, przyjęcie takiej polityki rozwojowej, której następstwem jest stałe przeznaczanie zysku na cele rozwojowe albo przeinwestowanie, czy też prowadzi do transferowania zysku do innych spółek, w których pozostali wspólnicy nie mają udziałów, przyznanie dywidendy tylko niektórym wspólnikom.

Wyrok SN z 16 października 2008 r., III CSK 100/08, LEX nr 479374 — 1. *Dobre obyczaje w rozumieniu art. 422 § 1 k.s.h. to ogólne reguły uczciwości kupieckiej, pojawiające się w związku z prowadzeniem działalności handlowej przez przedsiębiorców. Obowiązują one wszystkich uczestników obrotu handlowego, w tym – spółki akcyjne (przedsiębiorców), jej organy statutowe i samych akcjonariuszy.*

2. *Za nieetyczne jako naruszające wspomniany wymóg lojalności korporacyjnej, należy uznać zatem takie postępowanie akcjonariuszy Spółki akcyjnej, którzy doprowadzają do podjęcia przez WZA uchwał w sposób zasadniczy modyfikujących postanowienia statutu Spółki bez umożliwienia wzięcia udziału w podejmowaniu takich uchwał poważnych akcjonariuszy Spółki, jeżeli przyczyny braku takiego udziału nie leżały po stronie tych akcjonariuszy.*

3. *Podjęcie uchwał przy założeniu jej efektywnościowego celu nie może odbywać się z naruszeniem wymogu lojalnego postępowania wobec poważnych akcjonariuszy spółki akcyjnej. W przeciwnym razie uchwały podjęte przez WZA pozostają sprzeczne z dobrymi obyczajami i mogą godzić w interes Spółki i mieć na celu pokrzywdzenie akcjonariusza.*

Wyrok SN z 12 czerwca 2008 r., III CSK 8/08, LEX nr 489034 — *Jeżeli w uchwale walnego zgromadzenia akcjonariuszy przyjęto, że w razie odmowy wyrażenia zgody na zbycie akcji imiennych, wskazany nabywca akcji nabywa je za cenę równą księgowej wartości akcji na koniec ostatniego roku obrachunkowego bez względu na to, czy jest to cena równa cenie rynkowej lub niższa, to taka uchwała mogłaby być kwalifikowana jako sprzeczna z dobrymi obyczajami i mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza zainteresowanego zbyciem akcji (art. 422 § 1 k.s.h.).*

Wyrok SN z 19 grudnia 2007 r., V CSK 350/07, LEX nr 371391 — 1. *Dopuszczalne jest częściowe uchylenie uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 249 k.s.h.*

2. *Art. 58 § 3 k.c. stosuje się odpowiednio do uchwał wzruszalnych pod warunkiem, że zaskarżona część uchwały ma charakter autonomiczny i nie jest nierozzerwalnie związana z innymi elementami kwestionowanej czynności prawnej. W razie, gdy zaskarżona część czynności prawnej stanowi jej istotny składnik i z okoliczności wynika, że strony nie powzięłyby uchwał bez zakwestionowanych postanowień, stosowanie tego przepisu byłoby niedopuszczalne.*

Wyrok SN z 8 marca 2005 r., IV CK 607/04, LEX nr 289387 – *Sprzecznosc uchwały z dobrymi obyczajami, o której mowa w art. 422 § 1 k.s.h., występuje wówczas, gdy w obrocie handlowym może być ona uznana za nieetyczną. Chodzi przy tym jednak raczej nie o ocenę z punktu widzenia etyki przeciętnej, uczciwego człowieka, lecz o oceny nastawione na zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania spółki pod względem ekonomicznym.*

Wyrok SN z 13 października 2004 r., III CK 459/02, LEX nr 577544 –
1. *Udział reprezentanta pracowników w radzie nadzorczej oznacza możliwość odpowiedniego wpływania na decyzje rady nadzorczej, nawet gdyby znajdowały się w niej także osoby reprezentujące interesy wspólnika większościowego. Pozbawienie takiej minimalnej reprezentacji pracowników spółki może być zatem ocenione jako działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami i mające na celu pokrzywdzenie wspólników mniejszościowych (art. 249 § 1 k.s.h.).*

2. *Dla oceny uchwały walnego zgromadzenia w świetle kryteriów przewidzianych w art. 249 § 1 k.s.h. może mieć znaczenie m.in. sposób powstania spółki, charakter więzi prawnych łączących wspólnika ze spółką (eksponowanie elementu osobowego), konieczność zagwarantowania wspólnikom (w tym – mniejszościowym) wpływu na sposób funkcjonowania spółki i ukształtowanie personalne jej organów (nawet w minimalnym zakresie).*

3. *„Przesunięcie kompetencji” do powoływania i odwoływania zarządu (ze zgromadzenia wspólników do rady nadzorczej) w sytuacji, w której jeden ze wspólników ma udziały umożliwiające mu de facto decydowanie o wszystkich sprawach pozwanej spółki, prowadzi w rezultacie do sytuacji zmajoryzowania wspólników mniejszościowych i pogłębienia monopolu decyzyjnego jednego wspólnika.*

4. *Przekazanie uprawnień zgromadzenia wspólników radzie nadzorczej wiąże się w istocie z pozbawieniem pozostałych wspólników (poza jednym, skupiającym w swoim ręku większość udziałów) kontroli działalności rady (w przeciwieństwie do uchwał walnego zgromadzenia uchwał rady nie można zaskarżyć).*

Wyrok SN z 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, OSNC 2004, nr 12, poz. 204 – *Uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy może być uznana za krzywdzącą akcjonariusza zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia istniał w czasie podejmowania uchwały, jak i wtedy, gdy treść uchwały spowodowała, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia akcjonariusza.*

Legitymacja do zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 95 (zasada prawna) – *Osobie odwołanej ze składu organu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą (art. 252 § 1 w związku z art. 250 pkt 1 k.s.h.).*

Wyrok SN z 24 maja 2013 r., V CSK 313/12, LEX nr 1365762 – *Artykuł 422 § 2 pkt 4 k.s.h. nie może być wykładany w taki sposób, aby akcjonariusz zasadnie niedopuszczony do udziału w walnym zgromadzeniu mógł skarżyć uchwały na nim podjęte. Taka wykładnia prowadzi do wniosku, że akcjonariusz, który nie może brać udziału w walnym zgromadzeniu, bo nie spełnił przewidzianych przez prawo wymogów, może skarżyć podjęte na nim uchwały. Przeciwno takiemu rozumieniu art. 422 § 2 k.s.h. przemawiają nie tylko wyraźne wnioski wynikające z literalnej wykładni tego przepisu, ale także ważne względy celowościowe. Mając na uwadze, że celem tego przepisu i związanego z nim art. 425 § 1 k.s.h., jest ograniczenie możliwości skarżenia uchwał walnego zgromadzenia, brak podstaw do posługiwania się wykładnią rozszerzającą.*

Uchwała SN z 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67 – *Wierzyciel akcjonariusza spółki akcyjnej ma legitymację do zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy zagrażającej możliwości zaspokojenia z zajętych w toku egzekucji akcji (art. 910² § 1 k.p.c.) także wtedy, gdy ustanowiono zarządcę na podstawie art. 910² § 2 k.p.c. Do wierzyciela i zarządcy ma zastosowanie art. 425 § 1-3 k.s.h.*

Uchwała SN z 17 listopada 2011 r., III CZP 68/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 60 – *Akcjonariuszem bezzasadnie niedopuszczonym do udziału w walnym zgromadzeniu akcjonariuszy (art. 422 § 2 pkt 3 k.s.h.) może być także akcjonariusz, którego pełnomocnikowi uniemożliwiono wykazanie właściwego umocowania do udziału w zgromadzeniu.*

Wyrok SN z 28 września 2011 r., I CSK 710/10, OSNC-ZD 2012, nr 3, poz. 53 – *Wspólnik nie może na podstawie art. 252 § 4 k.s.h. żądać stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jeżeli – ze względu na upływ terminu określonego w art. 252 § 3 k.s.h. – nie jest dopuszczalne jej zaskarżenie.*

Wyrok SN z 23 lutego 2011 r., V CSK 257/10, LEX nr 1129171 – *Dla zachowania wymogu określonego w art. 250 pkt 2 k.s.h. wystarczające jest zgłoszenie żądania zaprotokołowania sprzeciwu przed zamknięciem zgromadzenia.*

Wyrok SN z 9 września 2010 r., I CSK 530/09, „Palestra” 2010, nr 9-10, s. 272 – *Wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zachowuje legitymację do zaskarżenia uchwały zgromadzenia w przedmiocie przymusowego umorzenia jego udziałów.*

Wyrok SN z 15 października 2009 r., I CSK 94/09, LEX nr 533566 – *1. Wspólnik (były wspólnik) zachowuje legitymację do zaskarżenia uchwały zgromadzenia, która dotyczy jego praw korporacyjnych lub majątkowych. Nie jest to związane z potrzebą wykazywania w tym zakresie interesu prawnego przez skarżącego, w rozumieniu art. 189 k.p.c., co wyraźnie ustawodawca stwierdza,*

polecając niestosowanie tego przepisu (art. 252 § 1 zd. 2 k.s.h.). Nie chodzi jednak o brak interesu prawnego skarżącego wspólnika, tylko o przyjęcie występowania tego interesu samo przez się w sprawach korporacyjnych lub majątkowych jego dotyczących, a zatem brak jest potrzeby dowodzenia tego interesu dla skuteczności wniesienia powództwa.

2. Podjęcie przez zgromadzenie wspólników uchwały w sprawie pozbawienia wspólnika jego statusu w spółce z o.o. nie powoduje utraty jego interesów korporacyjnych lub majątkowych, uprawniających go do zaskarżenia tej uchwały, zależnie od okoliczności i spełnionych przesłanek, na podstawie art. 249 § 1 lub art. 252 § 1 k.s.h.

Wyrok SN z 30 stycznia 2009 r., II CSK 355/08, LEX nr 497674 — *Z mocy zajęcia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały, a jej podstawę stanowi art. 910² § 1 in fine k.p.c. będący przepisem szczególnym w stosunku do art. 250 k.s.h. Uprawnienie to daje wierzycielowi możliwość uzyskania na drodze sądowej realnej ochrony przed działaniami zmierzającymi do udaremnienia zaspokojenia się z zajętego udziału, bez ryzyka znaczącej ingerencji w sprawę spółki.*

Wyrok SN z 6 lipca 2007 r., III CSK 26/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 105 — *Jeżeli pełnomocnik akcjonariusza nie został dopuszczony do udziału w walnym zgromadzeniu, termin do zaskarżenia podjętych na nim uchwał biegnie od dnia otrzymania wiadomości o uchwałach przez akcjonariusza, bez względu na to, czy niedopuszczony do udziału w zgromadzeniu pełnomocnik pozostawał na sali obrad podczas głosowania.*

Wyrok SN z 27 kwietnia 2006 r., I CSK 12/06, LEX nr 376311 — *Żądanie zapisania sprzeciwu powinno być zgłoszone w sposób jednoznaczny i stanowczy po powzięciu uchwały. Wymaganie przewidziane w art. 250 pkt 2 k.s.h. samodzielnie i w sposób wyczerpujący reguluje kwestię skutecznego zgłoszenia sprzeciwu.*

Wyrok SN z 7 lutego 2006 r., IV CSK 41/05, OSP 2006, nr 9, poz. 108 — *Były akcjonariusz zachowuje legitymację do zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia, która dotyczy jego praw korporacyjnych lub majątkowych, natomiast traci legitymację do zaskarżania uchwał, które nie dotyczą jego praw.*

Uchwała SN z 9 lutego 2005 r., III CZP 82/04, OSNC 2005, poz. 12, poz. 205 — *Akcjonariusz spółki, który był członkiem jej zarządu, nie jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia w przedmiocie wyrażenia zgody na dochodzenie przeciwko niemu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy sprawowaniu zarządu.*

Wyrok SN z 13 lutego 2004 r., II CK 438/02, OSP 2006, nr 5, poz. 53 — *1. Zawarte w art. 422 § 2 kodeksu spółek handlowych wyliczenie osób i organów spółki uprawnionych do zaskarżenia uchwały walnego gromadzenia akcjonariuszy na*

podstawie art. 422 § 1 lub na podstawie art. 425 § 1 k.s.h. jest, z zastrzeżeniem wyjątków wynikających z odrębnych przepisów, wyczerpujące.

2. Wykładnia systemowa i celowościowa art. 422 § 2 pkt 1 (art. 250 pkt 1) k.s.h. przemawia też za uznaniem uprawnienia byłego członka zarządu lub rady nadzorczej do zaskarżenia na podstawie art. 425 (252) k.s.h. uchwały walnego zgromadzenia w przedmiocie udzielenia mu absolutorium.

Postępowanie w przedmiocie uchylecia i stwierdzenia nieważności uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych oraz charakter prawny i skutki orzeczeń sądu

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 18 września 2013 r., III CZP 13/13, Biul. SN 2013, nr 9, poz. 7 – 1. Wyrok sądu stwierdzający nieważność sprzecznej z ustawą uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej ma charakter konstytutywny.

2. Uchwały zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwały zarządu i rady nadzorczej spółki akcyjnej podlegają zaskarżeniu w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 k.c.).

Wyrok SN z 6 lutego 2013 r., V CSK 147/12, LEX nr 1331374 – Podjęcie uchwały sprzecznej z ustawą może uzasadniać odpowiedzialność za szkodę spowodowaną podjęciem takiej uchwały, także wówczas, gdy wcześniej nie stwierdzono jej nieważności.

Wyrok SN z 13 maja 2011 r., V CSK 361/10, LEX nr 1001340 – Zasadą jest, iż do zanegowania skutków prawnych uchwały sprzecznej z ustawą niezbędne jest wydanie na żądanie uprawnionego podmiotu, zgłoszone w odpowiednim terminie, stosownego wyroku sądowego. W takim zaś stanie sankcją wynikającą z art. 425 k.s.h. należy uznać za w istocie zbieżną z sankcją przewidzianą w art. 422 § 1 k.s.h. Dopóki nie ma prawomocnego wyroku, o którym mowa w art. 425 k.s.h., skutki prawne uchwały muszą być respektowane. Możliwość ich nierespektowania z mocą wsteczną, nie tylko przez strony procesu, powstaje dopiero po uprawomocnieniu się wspomnianego wyroku.

Wyrok SN z 24 lutego 2011 r., III CSK 150/10, LEX nr 819204 – Wyrok stwierdzający nieważność uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej wywiera skutek *ex tunc*.

Uchwała SN z 21 lipca 2010 r., III CZP 49/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 7 – Dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały.

Wyrok SN z 24 czerwca 2009 r., I CSK 510/08, LEX nr 511977 – *Inne są przesłanki uchylenia uchwały wspólników (art. 249 § 1 k.s.h.) a inne stwierdzenia nieważności takiej uchwały (art. 252 § 1 k.s.h.), aczkolwiek mogą być przypadki, gdy równocześnie spełnione są przesłanki uchylenia i stwierdzenia nieważności uchwały. Jeśli zatem zgłoszono żądanie określone w nauce procesu cywilnego jako żądanie ewentualne, oznacza to, że o uchyleniu zaskarżonej uchwały wspólników sąd może orzec tylko w razie uprzedniego oddalenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały.*

Wyrok SN z 26 czerwca 2008 r., II CSK 49/08, Biul. SN 2008, nr 9, poz. 9 – *Jeśli ważność czynności dokonanej przez spółkę jest zależna od uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej, to uchylenie takiej uchwały nie ma skutku wobec osób trzecich działających w dobrej wierze. Jeśli jednak uchwała walnego zgromadzenia nie ma takiego charakteru i na skutek jej podjęcia spółka była niewłaściwie reprezentowana przy zawieraniu umowy, oznacza to, że wówczas interesy osób trzecich są chronione przez normę wynikającą z art. 39 KC nie zaś z 427 § 2 KSH.*

Wyrok SN z 26 lipca 2007 r., V CSK 130/07, LEX nr 412609 – *Nie można przyjąć, że samo zaskarżenie uchwały w trybie określonym w art. 252 k.s.h. wstrzymuje jej wykonanie, jednakże zaskarżenie uchwały musi być brane pod uwagę przez zarząd spółki. Wykonywanie zaskarżonej uchwały wiąże się bowiem także z ryzykiem, jakie niesie uwzględnienie powództwa w tym zakresie. Nie można zaś przyjąć, aby potencjalna możliwość wykonywania zaskarżonej uchwały mogła decydować na przyszłość o skuteczności czynności podjętych na podstawie takiej uchwały, której nieważność została ostatecznie stwierdzona przez sąd.*

ĆWICZENIE NR 4 i 5

Temat: Sporządzanie dokumentów związanych ze zwoływaniem zgromadzeń wspólników (walnych zgromadzeń akcjonariuszy), opinii prawnych oraz pozwów w sprawach o stwierdzenie nieważności i uchylenie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczeń jest nabycie przez aplikantów umiejętności sporządzania zarówno dokumentów i wniosków związanych ze zwoływaniem zgromadzeń spółek kapitałowych (m.in.: zaproszeń i ogłoszeń w przedmiocie zwołania zgromadzenia, wniosków do sądu rejestrowego o upoważnienie do zastępczego zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia), jak również opinii prawnych oraz pozwów w sprawach o stwierdzenie nieważności i uchylenie podejmowanych na nim uchwał. W tym celu aplikanci powinni otrzymać opisy stanów faktycznych (kazusy) dotyczących tej problematyki z zadaniem sporządzenia dokumentów niezbędnych do zwołania zgromadzenia, opinii prawnej lub pozwu – adekwatnych do przedstawionego przypadku. Stany faktyczne powinny zostać określone w taki sposób, aby wymagały od aplikantów zastosowania jak największej liczby regulacji Kodeksu spółek handlowych z zakresu zwoływania zgromadzeń spółek kapitałowych oraz podejmowania na nich uchwał. Mogą one zostać zaczerpnięte z publikowanych orzeczeń sądów powszechnych zapadłych na gruncie przepisów o zaskarżaniu uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Aplikant powinien samodzielnie zdecydować o tym, czy w okolicznościach danego przypadku zachodzą przesłanki do zaskarżenia uchwały, a jeśli tak, to w jakim trybie (tj. w trybie powództwa o uchylenie czy też stwierdzenie nieważności uchwały). Następnie powinien sporządzić albo opinię prawną wyjaśniającą brak przesłanek do zaskarżenia uchwały albo odpowiedni środek procesowy (tj. pozew o uchylenie albo stwierdzenie nieważności uchwały bądź też pozew z żądaniem ewentualnym). W przypadku sporządzania

Ćwiczenie nr 4 i 5

pozwów, aplikanci powinni nie tylko prawidłowo sformułować żądanie wraz z uzasadnieniem, ale także oznaczyć strony postępowania oraz właściwy miejscowo i rzeczowo sąd.

WYKŁAD NR 4

Temat: Podwyższenie i obniżenie kapitału zakładowego

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest usystematyzowanie i pogłębienie – w oparciu o analizę orzeczeń Sądu Najwyższego – wiedzy aplikantów na temat zmian wysokości kapitału zakładowego. Z uwagi na różnice występujące w tym zakresie między spółką z ograniczoną odpowiedzialnością i spółką akcyjną, należy odrębnie odnieść się do zasad podwyższania i obniżania kapitału zakładowego w każdej z tych spółek. W kontekście spółki z ograniczoną odpowiedzialnością szczególną uwagę należy zwrócić na tryb tzw. uproszczonego podwyższenia kapitału zakładowego, który budzi kontrowersje w doktrynie i orzecznictwie, a jednocześnie znajduje szerokie zastosowanie w praktyce. Orzecznictwo Sądu Najwyższego powinno stanowić tło w szczególności dla analizy regulacji odsyłającej do odpowiedniego stosowania przepisów o tzw. podwyższeniu ze środków spółki do podwyższenia dokonywanego na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki (art. 257 § 3 *in fine* w zw. z art. 260 § 2 k.s.h.).

Z uwagi na obszerność regulacji problematyki podwyższenia kapitału zakładowego w spółce akcyjnej, konieczne jest odrębne omówienie tzw. trybu zwykłego oraz każdego z trybów szczególnych. Przy czym, w ramach omawiania trybów szczególnych, należy skupić się wyłącznie na odrębnościach w stosunku do trybu zwykłego. W kontekście dwóch trybów szczególnych (tj. podwyższenia warunkowego oraz podwyższenia w oparciu o kapitał docelowy), zaznaczenia wymaga również kwestia możliwości ich realizacji z wykorzystaniem warrantów subskrypcyjnych.

W toku wykładu aplikanci powinni pogłębić swoją wiedzę nie tylko na temat samego przebiegu procedury podwyższenia kapitału zakładowego, ale także jego celów, skutków oraz zakresu osób uprawnionych do objęcia udziałów/akcji w podwyższonym kapitale zakładowym. W tym kontekście konieczne jest zwrócenie uwagi między innymi na treść i charakter prawny prawa pierwszeństwa objęcia udziałów w podwyższonym kapitale za-

kładowym spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz prawa poboru w spółce akcyjnej, a także możliwości i sposobów ograniczenia lub wyłączenia tych uprawnień.

Z uwagi na to, że w ramach procedury podwyższenia kapitału zakładowego przepisy Kodeksu spółek handlowych odsyłają do odpowiedniego stosowania regulacji dotyczących powstania spółki (w szczególności w kontekście wkładów na podwyższony kapitał zakładowy), zagadnienia te nie wymagają zasadniczo ponownego omówienia (są one objęte zakresem przedmiotowym wykładu nr 1). Należy jednak zwrócić uwagę na specyficzną konstrukcję przejścia przedmiotu wkładów niepieniężnych na spółkę (w szczególności wkładów w postaci nieruchomości) w ramach podwyższenia kapitału zakładowego. W praktyce występują bowiem liczne kontrowersje dotyczące ustalenia tego, czyją stanowią one własność w okresie pomiędzy podjęciem uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego i objęciem nowych akcji/udziałów a wpisem podwyższenia do rejestru.

W ramach problematyki obniżenia kapitału zakładowego, poza kwestiami formalnymi dotyczącymi przebiegu procedury zmniejszenia wysokości kapitału zakładowego, należy omówić również zagadnienie umorzenia udziałów i akcji, które z uwagi na ograniczone ramy czasowe wykładu nie będzie przedmiotem odrębnej analizy. W tym kontekście konieczne jest z kolei wyróżnienie umorzenia dobrowolnego oraz przymusowego, w tym jego szczególnej postaci, jaką jest umorzenie automatyczne. Aplikanci powinni pogłębić swoją wiedzę na temat przesłanek każdego z rodzajów umorzenia udziałów i akcji, a także momentu, w którym następuje umorzenie oraz jego skutków. W kontekście przepisów dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością konieczne jest ponadto dokonanie analizy, akcentowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, relacji pomiędzy automatycznym umorzeniem udziałów a instytucją wyłączenia wspólnika.

Zarówno w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak i spółki akcyjnej, należy omówić zagadnienie tzw. postępowania konwokacyjnego oraz możliwości odstąpienia od obowiązku jego przeprowadzania.

Przedmiot wykładu

- I. Podwyższenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 257-262 k.s.h.).
 1. Tryby i sposoby podwyższenia kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością:
 - podwyższenie kapitału zakładowego w trybie zmiany umowy spółki;

- podwyższenie kapitału w oparciu o dotychczasowe postanowienia umowy spółki;
 - podwyższenie kapitału ze środków spółki.
 - 2. Prawo pierwszeństwa objęcia udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym oraz możliwość jego ograniczenia lub wyłączenia (art. 258 k.s.h.).
 - 3. Uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego – wymogi formalne ich podjęcia oraz treść.
 - 4. Obejmowanie udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym.
 - 5. Rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego oraz jej skutki.
- II. Podwyższenie kapitału zakładowego w spółce akcyjnej (art. 431-454 k.s.h.).
1. Zwykłe podwyższenie kapitału zakładowego:
 - merytoryczne i formalne przesłanki podwyższenia kapitału zakładowego w spółce akcyjnej (art. 431 § 1 i 3-4, art. 432 k.s.h.);
 - prawo poboru – treść oraz warunki jego wyłączenia lub ograniczenia (art. 433 k.s.h.);
 - subskrypcja i zasady przydziału akcji (art. 431 § 2 i art. 434-440 k.s.h.);
 - zgłoszenie i wpis podwyższenia do rejestru (art. 441 k.s.h.).
 2. Podwyższenie kapitału zakładowego ze środków spółki (art. 442-443 k.s.h.).
 3. Podwyższenie kapitału w oparciu o kapitał docelowy (art. 444-447¹ k.s.h.).
 4. Warunkowe podwyższenie kapitału zakładowego (art. 448-453 k.s.h.).
- III. Obniżenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 263-265 k.s.h.).
1. Cele i sposoby obniżenia kapitału zakładowego:
 - obniżenie kapitału zakładowego poprzez zmniejszenie wartości nominalnej udziałów;
 - umorzenie udziałów (art. 199 k.s.h.).
 2. Uchwała o obniżeniu kapitału zakładowego – wymogi formalne jej podjęcia oraz treść (art. 246 § 1, art. 255 i art. 263 k.s.h.).
 3. Postępowanie konwokacyjne (art. 264 k.s.h.).
 4. Zgłoszenie i wpis obniżenia kapitału zakładowego do rejestru (art. 265 k.s.h.).
- IV. Obniżenie kapitału zakładowego w spółce akcyjnej (art. 455-458 k.s.h.).
1. Cele i sposoby obniżenia kapitału zakładowego:
 - obniżenie kapitału zakładowego poprzez zmniejszenie wartości nominalnej akcji (art. 455 § 1 k.s.h.);
 - obniżenie kapitału zakładowego poprzez scalenie akcji (art. 455 § 1 k.s.h.);
 - umorzenie akcji (art. 359-360 i art. 455 § 1 k.s.h.).

2. Uchwała o obniżeniu kapitału zakładowego – wymogi formalne jej podjęcia oraz treść (art. 415, art. 430 i art. 455 § 2-5 k.s.h.).
3. Postępowanie konwokacyjne (art. 456-457 k.s.h.).
4. Zgłoszenie i wpis obniżenia kapitału zakładowego do rejestru (art. 458 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 199, art. 257-265, art. 359-361 i art. 431-458 k.s.h.

Literatura

- A. Kawałko, *Umorzenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Kraków 2006.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- A. Nowacki, *Umorzenie akcji*, Warszawa 2007.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- K. Skawiańczyk, *Podwyższenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 17 stycznia 2013 r., III CZP 57/12, OSNC 2013, nr 6, poz. 69 – *Podwyższenie kapitału zakładowego na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może nastąpić przez podwyższenie wartości nominalnej udziałów istniejących lub ustanowienie nowych, z tym że nowe udziały w podwyższonym kapitale mogą być objęte jedynie przez wspólników w stosunku do ich dotychczasowych udziałów.*

Wyrok SN z 20 października 2011 r., III CSK 5/11, LEX nr 1084736 – 1. *Zastrzeżenie w umowie spółki postanowień przewidujących możliwość podwyższenia kapitału zakładowego spółki w trybie uproszczonym nie wyklucza możliwości podwyższenia kapitału zakładowego w drodze zmiany umowy spółki. W istocie zatem o tym w jakim trybie następuje podwyższenie kapitału zakładowego decydują wspólnicy (zgromadzenie wspólników) dopiero na etapie podejmowania uchwały w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego.*

2. *W odniesieniu do uchwały w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki ocena sprzeczności uchwały z ustawą (art. 252 § 1 k.s.h.) wymaga również zbadania możliwości wykonania przedmiotowej uchwały zgodnie z treścią art. 260 § 2 k.s.h. w zw. z art. 257 § 3 zdanie drugie k.s.h.*

Uchwała SN z 25 listopada 2010 r., III CZP 84/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 77 – *Do oświadczenia wspólnika o objęciu udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym ma zastosowanie art. 61 § 1 zdanie pierwsze k.c.*

W braku odmiennego zastrzeżenia, rozporządzenie przez wspólnika na rzecz spółki wszystkimi swymi udziałami w celu ich umorzenia powoduje przejście na spółkę także przysługującego wspólnikowi prawa pierwszeństwa objęcia nowych udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym spółki.

Wyrok SN z 14 maja 2010 r., II CSK 505/09, OSNC 2011, nr 1, poz. 8 – *Uchwałą zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością niebędącą zmianą umowy spółki można wyłączyć prawo pierwszeństwa dotychczasowego wspólnika do objęcia udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym, chyba że co innego wynika z umowy spółki.*

Wyrok SN z 3 grudnia 2008 r., V CSK 283/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 170 – *Uchwała wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o podwyższeniu kapitału zakładowego przez zmianę umowy spółki nie wymaga jednogłośnie.*

Postanowienie SN z 15 marca 2007 r., II CSK 529/06, LEX nr 457813 – 1. *Zgodnie z art. 431 § 1 k.s.h., podwyższenie kapitału zakładowego może nastąpić w drodze emisji nowych akcji lub podwyższenia wartości nominalnej akcji dotychczasowych. Użyty w tym przepisie spójnik „lub” nie oznacza alternatywy rozłącznej. Możliwe jest zastosowanie obu wskazanych sposobów podwyższenia kapitału zakładowego równolegle, nawet w drodze uchwały podjętej na tym samym walnym zgromadzeniu.*

2. *Konstytutywny charakter wpisu do rejestru zmiany statutu spółki w związku z uchwałą o podwyższeniu kapitału zakładowego sprawia, że podjęcie uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego przez emisję nowych akcji i – jednocześnie – przez podwyższenie wartości akcji dotychczasowych do wysokości ustalonej dla akcji nowo emitowanych, nie łamie bezwzględnie obowiązującej zasady równej*

wartości nominalnej akcji, wyrażonej w art. 302 k.s.h. Zasady tej nie narusza też wpis takiej uchwały do rejestru.

3. Przepisy Kodeksu spółek handlowych nie określają wprost, w jaki sposób powinny być wnoszone pieniężne wkłady uzupełniające na akcje w związku z podwyższeniem ich wartości nominalnej. Istnieją natomiast unormowania regulujące tę materię w odniesieniu do wkładów wnoszonych przy tworzeniu spółki akcyjnej (art. 229, art. 230 k.s.h.). Na gruncie tych przepisów należy dopuścić – w razie braku odmiennego zastrzeżenia w statucie – wniesienia wkładu pieniężnego na akcje przez osobę trzecią na rachunek akcjonariusza.

Wyrok SN z 19 października 2006 r., V CSK 215/06, LEX nr 347307 –

1. Objęcie udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym następuje na podstawie oświadczenia wspólnika przystępującego, a zapewnienie sądu o pokryciu ich wkładem jest obowiązkiem zarządu spółki „przyjmującej” wspólników.

2. Uchwała o podwyższeniu kapitału zakładowego zawierająca dane wymienione w art. 158 § 1 k.s.h. nie stanowi oświadczenia woli stanowiącego element umowy o podwójnym skutku zobowiązującym i rozporządzającym.

Wyrok SN z 12 maja 2005 r., V CK 562/04, OSNC 2006, nr 4, poz. 70 – Przymusowe umorzenie udziałów nie może być wykorzystywane do usunięcia wspólnika ze spółki z przyczyn przewidzianych w art. 266 § 1 k.s.h.

Wyrok SN z 2 czerwca 2004 r., IV CK 449/03, MoP. 2004, nr 13, poz. 583 – Pierwszeństwo w objęciu udziałów powstałych wskutek podwyższenia kapitału zakładowego spółki z o.o. nie jest obowiązkiem wspólników, a jedynie przysługującym im prawem. Dlatego w sytuacji, gdy wspólnicy nie skorzystają z niego, zarząd spółki może zaoferować objęcie udziałów osobom dowolnie wybranym, również tym wspólnikom danej spółki, którzy z pierwszeństwa już skorzystali.

Wyrok SN z 13 maja 2004 r., V CK 458/03, MoP. 2004, nr 12, poz. 534 – Dopuszczalne jest umieszczenie w statucie spółki akcyjnej postanowienia, zgodnie z którym zarząd, podwyższając kapitał docelowy, może wyłączyć lub ograniczyć prawo poboru akcji wobec niektórych akcjonariuszy tej spółki.

Wyrok SN z 13 maja 2004 r., V CK 452/03, OSNC 2005, nr 5, poz. 89 – Skuteczność zamieszczenia w statucie spółki akcyjnej upoważnienia zarządu do wyłączenia lub ograniczenia prawa niektórych akcjonariuszy poboru akcji – przy podwyższeniu kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego – należy oceniać przede wszystkim z punktu widzenia interesów spółki.

Wyrok SN z 11 września 2002 r., V CKN 1148/00, OSNC 2004, nr 3, poz. 38 – Przepisy kodeksu handlowego regulujące podwyższenie kapitału zakładowego (art. 254-258), a także odpowiednie przepisy kodeksu spółek handlowych (art. 257-262), nie zawierają nakazu umieszczania w uchwale o podwyższeniu kapitału zakładowego postanowienia określającego datę, od której nowe udziały uczestniczą

Podwyższenie i obniżenie kapitału zakładowego

w podziale zysku. Zamieszczenie takich postanowień jest ważne i skuteczne, jeżeli nie narusza ustawy, umowy spółki, dobrych obyczajów, nie godzi w interes spółki ani nie ma na celu pokrzywdzenia współnika. Do ważności takich postanowień wystarcza zachowanie formy wymaganej przez ustawę dla uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego.

ĆWICZENIE NR 6

Temat: Sporządzanie uchwał dotyczących podwyższenia i obniżenia kapitału zakładowego oraz dokumentów niezbędnych do rejestracji podwyższenia/ obniżenia kapitału zakładowego

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczenia jest zastosowanie w praktyce wiedzy zdobytej przez aplikantów w ramach wykładu nr 4. Aplikanci powinni nabyć umiejętność sporządzania uchwał o podwyższeniu i obniżeniu kapitału zakładowego oraz wszelkich dokumentów niezbędnych do zgłoszenia ww. uchwał do rejestru. W tym celu aplikanci powinni otrzymać opisy stanów faktycznych (kazusy) zawierających informacje o strukturze kapitałowej spółki, zakresie planowanego podwyższenia/obniżenia kapitału zakładowego oraz celach, jakim ma ono służyć. Aplikanci powinni samodzielnie zdecydować o najbardziej odpowiednim w danych okolicznościach trybie i sposobie podwyższenia/obniżenia kapitału zakładowego oraz sporządzić treść stosownej uchwały, a także dokumenty (w tym wnioski do Krajowego Rejestru Sądowego) niezbędne do jej zgłoszenia do rejestru. W przypadkach, w których nie jest możliwe lub celowe (ze względu na ograniczone ramy czasowe) opracowanie przez aplikantów określonego załącznika do wniosku o rejestrację podwyższenia/obniżenia kapitału zakładowego, powinni oni sporządzić wykaz brakujących, a wymaganych przez stosowne przepisy dokumentów.

WYKŁAD NR 5

Temat: Odpowiedzialność cywilnoprawna wspólników i członków organów w spółkach osobowych i kapitałowych, w tym odpowiedzialność za zobowiązania spółek

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest usystematyzowanie i pogłębienie – w oparciu o bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego – zdobytej przez aplikantów w toku studiów wiedzy na temat odpowiedzialności cywilnoprawnej wspólników i członków organów spółek handlowych. Zakres przedmiotowy wykładu obejmuje zarówno odpowiedzialność wspólników spółek osobowych oraz członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki partnerskiej za zobowiązania spółek, jak również problematykę odpowiedzialności za szkody wyrządzone spółce. Wykład powinien koncentrować się na tych aspektach zagadnienia, które budzą największe kontrowersje w orzecznictwie. Szczególnie dużo wypowiedzi judykatury dotyczy regulacji art. 299 k.s.h. W tym zakresie należy więc zaprezentować aplikantom, jak zmieniała się linia orzecznicza w kwestii charakteru odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za jej zobowiązania i jakie są tego konsekwencje dla praktyki.

Z uwagi na to, że problematyka odpowiedzialności odszkodowawczej (kontraktowej i deliktowej) jest przedmiotem wykładu z prawa cywilnego, w ramach niniejszego wykładu należy skoncentrować się wyłącznie na odrębnościach odpowiedzialności za szkody wyrządzone spółce handlowej w stosunku do odpowiedzialności na zasadach ogólnych (art. 291-300 i art. 479-490 k.s.h.). Wykład powinien stanowić nie tylko prezentację treści stosownych przepisów Kodeksu spółek handlowych, ale przede wszystkim omówienie specyfiki ustalania podstaw i zakresu odpowiedzialności członków organów spółek, w tym rozkładu ciężaru dowodu. Należy również odnieść się w tym zakresie do szczególnej instytucji prawa spółek, jaką jest *actio pro socio* (art. 295 i art. 486 k.s.h.).

Z uwagi na to, że w praktyce rzadziej występują przypadki kierowania roszczeń odszkodowawczych na podstawie przepisów Kodeksu spółek handlowych wobec innych niż członkowie organów spółki osób, w toku wykładu należy jedynie zwrócić uwagę aplikantów na te regulacje k.s.h. dotyczące odpowiedzialności cywilnoprawnej, których zakres podmiotowy jest szerszy (tj. nie jest ograniczony jedynie do członków organów – art. 292, art. 480-482 i art. 484 k.s.h.).

Przedmiot wykładu

- I. Odpowiedzialność wspólników spółek osobowych za zobowiązania spółki.
 1. Charakter prawny i zakres odpowiedzialności wspólników spółki jawnej oraz komplementariuszy spółki komandytowej i komandytowo-akcyjnej za zobowiązania spółki.
 2. Charakter prawny i zakres odpowiedzialności partnerów za zobowiązania spółki partnerskiej.
 3. Charakter prawny i zakres odpowiedzialność komandytariuszy za zobowiązania spółki komandytowej, w tym szczególne przypadki odpowiedzialności komandytariusza za zobowiązania spółki komandytowej.
 4. Szczególne przypadki odpowiedzialności akcjonariuszy za zobowiązania spółki komandytowo-akcyjnej.
- II. Cywilnoprawna odpowiedzialność funkcjonariuszy spółek kapitałowych.
 1. Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (oraz spółki partnerskiej) za zobowiązania spółki (art. 299 k.s.h.).
 2. Odpowiedzialność za podawanie i rozpowszechnianie fałszywych danych (art. 291, art. 479 i art. 484 k.s.h.).
 3. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z powstaniem spółki (art. 292 i art. 480-481 k.s.h.) oraz badaniem jej sprawozdania finansowego (art. 482 k.s.h.).
 4. Odpowiedzialność członków zarządów, rad nadzorczych, komisji rewizyjnych oraz likwidatorów spółek za szkody wyrządzone spółce w związku ze sprawowaniem swojej funkcji (art. 293 i art. 483 k.s.h.).
 5. *Actio pro socio* (art. 295 i art. 483 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 22, art. 31-35, art. 95, art. 111-116, art. 135-136, art. 291-300 i art. 479-490 k.s.h.
- Art. 366-376 k.c.

Literatura

- A. Kappes, *Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2009.
- A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- A. Mariański [et al.], *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o.*, Warszawa 2006.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- K. Osajda, *Odpowiedzialność cywilna członków zarządu za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2008.
- U. Promińska, *Spółka partnerska*, Warszawa 2013.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- T. Siemiątkowski, *Odpowiedzialność cywilnoprawna w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2007.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- A. Szajkowski (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 16, *Prawo spółek osobowych*, Warszawa 2008.
- K. Tobolska-Grela, J. Janeta [w:] *Spółka komandytowo-akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- A. J. Witosz, *Subsydiarna odpowiedzialność wspólników spółek osobowych. Zasady naczelne*, Warszawa 2009.
- S. Włodyka (red.), *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółek osobowych

Uchwała SN z 28 lutego 2013 r., III CZP 108/12, OSNC 2013, nr 9, poz. 107 – *Wspólnik spółki jawnej, który spełnił świadczenie na rzecz wierzyciela tej spółki, może żądać od innego jej wspólnika zwrotu odpowiedniej części tego świadczenia wraz z kosztami procesu wytoczonego, przeciwko niemu, chyba że pozwany wspólnik skutecznie podniesie zarzut wadliwego prowadzenia procesu przez wspólnika pozwanego przez wierzyciela.*

Wyrok SN z 16 czerwca 2010 r., I CSK 453/09, LEX nr 607234 – 1. *Współodpowiedzialność za długi spółki jawnej jest zarazem solidarna (art. 22 § 2 k.s.h.) i subsydiarna (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność wyznacza kolejność zaspokojenia roszczeń, natomiast solidarność występuje wówczas, gdy nie ma różnej kolejności zaspokojenia. Ze względu na samodzielną podmiotowość spółki jawnej trzeba stwierdzić, że w pierwszej kolejności to ta spółka odpowiada za długi. W konsekwencji wspólnicy odpowiadają za jej długi dopiero wtedy, gdy powstaje bezskuteczność egzekucji z majątku spółki (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność ma zatem pierwszeństwo przed solidarnością. Inaczej mówiąc, zastosowanie zasady subsydiarności wyznacza chwilę, od której odpowiedzialność jest solidarna.*

2. *Wspólnik na podstawie art. 35 § 1 k.s.h. może podnieść zarzut przedawnienia roszczenia przeciwko spółce.*

3. *Przewidziana w art. 22 § 2 k.s.h. solidarność ma swoisty charakter, gdyż jej skutki zostały w pierwszej kolejności określone w przepisach szczególnych, tj. w kodeksie spółek handlowych, a nie w przepisach kodeksu cywilnego, w szczególności co do możliwości zgłoszenia zarzutów przez wspólnika wobec wierzycieli spółki. Nie ma wątpliwości, że wspólnikowi przysługują zarzuty osobiste wobec wierzyciela (art. 375 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 2 i art. 2 k.s.h.), jednak zarzuty wynikające z umowy podstawowej łączącej spółkę jawną z wierzycielem nie są zarzutami osobistymi wspólnika; są to zarzuty przysługujące spółce, na które może się on powołać tylko z mocy art. 35 § 1 k.s.h., „przejęte” od spółki w ramach odpowiedzialności za cudzy dług. Ta pochodność zarzutów oznacza, że muszą one rzeczywiście przysługiwać spółce w chwili zgłoszenia ich wobec wierzyciela.*

4. *Należy przyjąć, że art. 372 k.c. ma charakter przepisu ogólnego wobec szczególnego unormowania zamieszczonego w art. 35 § 1 k.s.h.*

Uchwała SN z 18 grudnia 2008 r., III CZP 126/08, LEX nr 484734 – 1. *Wspólnik spółki jawnej traci zdolność upadłościową w razie wystąpienia ze spółki.*

2. *Wystąpienie ze spółki nie zwalnia byłego wspólnika z odpowiedzialności określonej w art. 22 k.s.h. za zobowiązania powstałe wcześniej.*

Wyrok SN z 23 października 2008 r., V CSK 172/08, LEX nr 483361 – 1. *Przez zobowiązania spółki w rozumieniu art. 82 k.s.h. – jako przeciwstawione*

należnościom przysługującym wspólnikom z nadwyżki, należy rozumieć zobowiązania spółki wynikające z jej stosunków „zewnątrznych”, tj. wobec jej wierzycieli niebędących wspólnikami, jak i wierzycieli będących wspólnikami, gdy zobowiązania nie wynikają ze stosunku spółki. W toku postępowania likwidacyjnego zobowiązania spółki wobec tych wierzycieli powinny być zaspokojone „przede wszystkim” (w pierwszej kolejności). Oznacza to, że dopiero po ich zaspokojeniu możliwe jest zaspokojenie zobowiązań wynikających ze stosunku spółki. Do takich zobowiązań należą m.in. zobowiązania z tytułu udziału wspólników w zyskach spółki (art. 51 § 1 i art. 52 § 1 k.s.h.) i to niezależnie od tego, czy zobowiązania te powstały przed, czy po otwarciu likwidacji.

2. Z istoty spółki jawnej wynika, iż roszczenia wynikające ze stosunku spółki – a typowym takim roszczeniem jest roszczenie o wypłatę udziału w zysku (art. 51 § 2 i art. 52 § 1 k.s.h.) – wspólnicy mogą kierować tylko wobec spółki. Zasady tej nie zmienia art. 22 § 2 k.s.h.

3. Przyznana spółce jawnej zdolność do zaciągania zobowiązań nie obejmuje stosunków „wewnątrzspółkowych” i przewidziana w art. 22 § 2 k.s.h. odpowiedzialność wspólnika za zobowiązania spółki wynikające z tych stosunków nie rozciąga się na te zobowiązania, nie rozciąga się więc na zobowiązanie spółki do wypłaty wspólnikowi udziału w zysku.

4. Wspólnik spółki jawnej może dochodzić wypłaty udziału w zysku (art. 52 § 1 k.s.h.) tylko wobec spółki, a po otwarciu jej likwidacji przysługuje mu tylko roszczenie, o którym mowa w art. 82 § 2 zdanie trzecie k.s.h., co nie wyklucza roszczenia odszkodowawczego wobec innych wspólników za szkodę poniesioną w związku z niewypłaceniem w terminie udziału w zysku.

Wyrok SN z 9 lipca 2008 r., V CSK 72/08, LEX nr 479312 – 1. Przedawnienie roszczenia głównego odnosi skutek wobec wspólników spółki jawnej.

2. Wytoczenie powództwa przeciwko wspólnikom spółki jawnej nie przerywa biegu przedawnienia wobec spółki.

Wyrok SN z 10 października 2007 r., I CSK 263/07, LEX nr 465944 – 1. Pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki jawnej – dłużnik nie może przedstawić zarzutu, który przysługiwałby spółce, w momencie, w którym spółka ta w dacie wniesienia pozwu już nie istnieje.

2. Z momentem ustania bytu prawnego spółki jawnej bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, jej wspólnicy stają się sukcesorami spółki. Jeżeli w uchwale o rozwiązaniu spółki brak wyraźnego postanowienia kto jest takim sukcesorem, za następców prawnych spółki, do czasu rozliczenia się jej z pozostałymi uczestnikami obrotu, powinni być uznani wszyscy wspólnicy spółki.

Wyrok SN z 29 listopada 2006 r., II CSK 250/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 155 – Wspólnik spółki jawnej jest wobec wierzyciela tej spółki dłużnikiem w rozumieniu art. 527 i 530 k.c.

Odpowiedzialność członków organów spółek kapitałowych za szkody wyrządzone spółce

Wyrok SN z 9 lutego 2006 r., V CSK 128/05, MoP. 2006, nr 5, poz. 226 –

1. Ustalenie bezprawności w rozumieniu art. 293 k.s.h. nie może ograniczać się jedynie do ogólnikowego stwierdzenia, że działanie lub zaniechanie było sprzeczne z prawem lub umową spółki, lecz powinno wskazywać – z przytoczeniem konkretnych przepisów prawa lub postanowień umowy – na czym polegała sprzeczność zachowania członka organu spółki z oznaczonym przepisem prawa lub postanowieniem umowy.
2. Nie można podzielić stanowiska, że „działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki” jest już samo uchybienie art. 293 § 2 k.s.h., a więc obowiązkowi staranności wynikającej z zawodowego charakteru działalności członka oznaczonych organów lub likwidatora spółki.

Odpowiedzialność członków zarządu i likwidatorów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zobowiązania spółki (art. 299 k.s.h.)

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 28 stycznia 2010 r., III CZP 91/09, OSNC 2010, nr 6, poz. 85 – *Odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. ponosi także likwidator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.*

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009, nr 2, poz. 20 – *Do roszczeń wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko członkom jej zarządu (art. 299 k.s.h.) mają zastosowanie przepisy o przedawnieniu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.*

Wyrok SN z 4 lipca 2013 r., I CSK 646/12, LEX nr 1365595 – 1. *Co do zasady odpowiadają na podstawie art. 299 k.s.h. członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, którzy zajmowali to stanowisko w czasie od wymagalności zobowiązania, aż do chwili wystąpienia wierzyciela z powództwem oraz za zobowiązania, które powstały w okresie sprawowania przez nich tej funkcji, a w tym powstałe także dopiero po spełnieniu się przesłanek do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości.*

2. *Pojęcie szkody w art. 299 k.s.h. rozumiane jest inaczej niż na gruncie art. 361 § 2 k.c. Szkada objęta tą odpowiedzialnością znajduje wyraz przede wszystkim w obniżeniu potencjału majątkowego spółki na skutek doprowadzenia spółki do stanu niewypłacalności.*

3. *Niewystąpienie we właściwym czasie przez członków zarządu spółki z o.o. o ogłoszenie upadłości wywołuje szkodę jej wierzyciela (art. 299 § 2 k.s.h.), gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, a na skutek opóźnienia dochodzi do powstania wobec spółki nowych zobowiązań, które nie powstałyby gdyby wniosek ten został złożony w terminie.*

Wyrok SN z 23 maja 2013 r., IV CSK 660/12, LEX nr 1365725 — Powód w postępowaniu określonym w art. 299 k.s.h. ma legitymować się tytułem egzekucyjnym wydanym przeciwko spółce, a jedynie jako wyjątek przyjmuje się sytuację, gdy uzyskanie takiego tytułu jest niemożliwe, bo spółka straciła byt prawny wskutek wykreślenia jej z rejestru.

Wyrok SN z 22 maja 2013 r., III CSK 321/12, LEX nr 1353211 — Odpowiedzialność ukształtowana przez art. 299 § 1 k.s.h. służy interesowi wierzycieli i ma na celu ich ochronę, stanowiąc o zasadach i przesłankach odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w okolicznościach wskazanych w tym przepisie. Przesłanki egzoneracyjne określone w art. 299 § 2 k.s.h. mają na celu zrównoważenie sytuacji członków zarządu spółki z o.o. wobec wierzycieli, jeżeli mimo bezskuteczności egzekucji wobec spółki nie powinno się również do odpowiedzialności cywilnej pociągać tych osób, z przyczyn enumeratywnie wskazanych w powołanym przepisie. Przepis ten jest wyjątkiem od zasady odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. i do nich należy wykazanie okoliczności zwalniającej ich z odpowiedzialności względem wierzycieli spółki.

Wyrok SN z 10 maja 2013 r., I CSK 517/12, LEX nr 1353057 — Jeżeli zaprzestanie działalności gospodarczej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zostało spowodowane zajęciem przez wierzyciela lokalu spółki wraz ze znajdującymi się w nim ruchomościami oraz całą dokumentacją spółki, to należy ocenić jaki wpływ na niewypłacalność spółki miało to zachowanie wierzyciela, który dochodzi od członków zarządu odpowiedzialności z art. 299 k.s.h., w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wyraźnie wskazuje, że przez wskazane działanie wierzyciel przyczynił się do tego, że spółka stała się niewypłacalna oraz, że brak było dokumentacji pozwalającej zgłosić członkom zarządu skutecznie wnioski o ogłoszenie jej upadłości.

Wyrok SN z 29 listopada 2012 r., V CSK 575/11, LEX nr 1289054 — Przesłanka egzoneracyjna przewidziana w art. 299 § 2 *in fine* k.s.h., iż pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcia postępowania układowego wierzyciel nie poniósł szkody, uwalnia pozwanego od odpowiedzialności tylko w razie przeprowadzenia dowodu, że wierzyciel nie uzyskałby zaspokojenia swej wierzytelności z powodu braku wystarczającego majątku, nawet gdyby wszczęto postępowanie upadłościowe lub układowe na skutek wniosku w tym przedmiocie złożonego we właściwym czasie.

Wyrok SN z 29 listopada 2012 r., II CSK 181/12, LEX nr 1294476 — Niewyegzekwowane prawomocne orzeczenie zasądzające wierzytelność wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wiąże z mocy art. 365 § 1 k.p.c. w sprawie z powództwa dochodzonego na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. W zakresie prawomocności materialnej tego orzeczenia sąd w sprawie z powództwa opartego na art. 299

§ 1 k.s.h. musi więc uznać istnienie zobowiązania spółki wobec powoda. Nie można zatem w takiej sprawie skutecznie zakwestionować tego zobowiązania, podnosząc, że w ogóle ono nie powstało, upadło z mocą wsteczną lub wygasło wskutek wykonania przed wydaniem orzeczenia, ani też skutecznie powołać się na to, iż dochodzenie od spółki roszczenia, odpowiadającego temu zobowiązaniu, stanowiło nadużycie prawa (art. 5 k.c.) albo że roszczenie to uległo przedawnieniu.

Wyrok SN z 25 kwietnia 2012 r., II CSK 410/11, LEX nr 1214568 — Nieprawidłowe jest założenie o konstrukcyjnej tożsamości lub podobieństwie obu kategorii roszczeń odszkodowawczych: ogólnego roszczenia deliktowego przewidzianego w art. 415 k.c. i szczególnego roszczenia odszkodowawczego ukształtowanego w art. 299 k.s.h. Chodzi tu o różne jurydycznie typy roszczeń odszkodowawczych, w dodatku o odmiennych funkcjach prawnych. Ustalenia faktyczne dotyczące występowania zasadniczych przesłanek odpowiedzialności na podstawie art. 299 k.s.h. nie mogą przesądzać jednocześnie o istnieniu podstaw ogólnej odpowiedzialności deliktowej członków zarządu, i to nawet wówczas, gdy zadłużenie spółki pojawiło się po zakończeniu pełnienia przez pozwaną funkcji prezesa spółki. Delikt ogólny (art. 415 k.c.) i szczególny delikt członków zarządu spółki („delikt nieprawidłowego zarządzania spółką”) to jednak odmienne konstrukcje prawne, wynikające z odmiennych stanów faktycznych.

Wyrok SN z 12 kwietnia 2012 r., II CSK 390/11, LEX nr 1211143 — 1. Odpowiedzialność członków zarządu na podstawie art. 299 k.s.h. ma nie tylko odszkodowawczy, ale zarazem deliktowy charakter. Odpowiedzialność za szkodę w wysokości niewyegzekwowanej od spółki wierzycelności jest konsekwencją bezprawnego, zawinionego niezgłoszenia przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości. To bezprawne zachowanie może też stanowić występki, o którym mowa w art. 586 k.s.h. Bezprawne zachowanie oceniane jest w relacjach pomiędzy członkami zarządu a wierzycielami, którzy nie są związani wcześniej żadnym stosunkiem cywilnoprawnym. Dlatego w ramach tych relacji nie można konstruować odpowiedzialności kontraktowej, której przesłanką jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie istniejącego zobowiązania wynikającego, chociażby jak w przypadku odpowiedzialności na podstawie art. 293 k.s.h., ze stosunku organizacyjnego łączącego spółkę z jej funkcjonariuszem.

2. Szkada, o której mowa w art. 299 § 2 *in fine* k.s.h. odpowiada różnicy w potencjale majątkowym spółki, jaka wystąpiła, a do jakiej nie doszłoby, gdyby we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości. Członek zarządu odpowiada jedynie za taką część należności, jaką otrzymaliby wierzyciel w zainicjowanym we właściwym czasie postępowaniu upadłościowym. Ciężar dowodu w tym zakresie, podobnie jak w odniesieniu do pozostałych przesłanek określonych w art. 299 § 2 k.s.h., spoczywa na dłużniku.

3. Granicę odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 299 k.s.h. wyznacza zakres zobowiązania spółki.

Wyrok SN z 16 listopada 2011 r., V CSK 515/10, LEX nr 1108523 – 1. Nieuzyskanie przez wierzyciela zaspokojenia ze względu na niepodjęcie w stosownym czasie egzekucji przeciwko spółce, choć egzekucja była możliwa, zwalnia członka zarządu od odpowiedzialności na podstawie art. 299 k.s.h., albowiem wierzyciel nie wykazał, iż egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna.

2. Jeśli wierzyciel uzyskał informację, że obciążona nieruchomości, która w czasie ustalania listy wierzytelności nie wchodziła do masy upadłości, a później, przed sporządzaniem planu podziału funduszków, weszła do masy upadłości, można mu zarzucić beczynność i niewniesienie na podstawie art. 209 § 1 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe zarzutów przeciwko planowi podziału funduszków masy. Ciężar wykazania wpływu tego zaniechania na zakres odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 299 k.s.h. spoczywa jednak na pozwanym członku zarządu spółki.

Wyrok SN z 12 października 2011 r., II CSK 95/11, OSNC 2012, nr 4, poz. 53 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h. jeżeli wierzyciel, którego wierzytelność została zabezpieczona umową przewłaszczenia, nie podjął – mając taką możliwość – skutecznych działań w celu zaspokojenia się z rzeczy objętych tą umową.

Wyrok SN z 17 czerwca 2011 r., II CSK 571/10, LEX nr 847124 – 1. Członek zarządu spółki z o.o. nie ponosi odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. za zobowiązania spółki, które nie istniały w czasie sprawowania przez niego mandatu, bo powstały dopiero później. Przestankami odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. są więc istnienie określonego zobowiązania spółki z o.o. w czasie, w którym dana osoba była członkiem zarządu spółki (a więc niepowstałego później), oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce czy to w czasie pozostawania przez tę osobę członkiem zarządu, czy to już po jej odwołaniu z zarządu.

2. Jeśli skład zarządu spółki z o.o. zmieniał się, to odpowiedzialność na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. ponoszą osoby będące członkami zarządu w czasie istnienia zobowiązania, którego egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Osoba, która została odwołana uchwałą wspólników z funkcji członka zarządu spółki z o.o. nie ma już od tej chwili wpływu na prowadzenie spraw spółki i nie może jej reprezentować, co musi więc wyłączać jej odpowiedzialność za zobowiązania spółki powstałe po jej odwołaniu. Jeżeli więc zobowiązanie spółki z o.o. powstało już po odwołaniu określonej osoby z funkcji członka zarządu tej spółki, to nie ponosi ona odpowiedzialności za to zobowiązanie na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. nawet jeśli jej wpis jako członka zarządu nadal figuruje jeszcze w Krajowym Rejestrze Sądowym. Istnienie takiego wpisu nie rozstrzyga bowiem o ponoszeniu przez tę osobę odpowiedzialności na podstawie art. 299 § 1 k.s.h.

3. Istota przesłanki „bezskuteczność egzekucji” w rozumieniu art. 299 § 1 k.s.h. nie ogranicza się wyłącznie do wykazania negatywnego rezultatu zakończonego

postępowania egzekucyjnego, ale polega także na wykazaniu, że stan majątkowy spółki z o.o. nie pozwala na zaspokojenie jej wierzyciela.

Wyrok SN z 15 czerwca 2011 r., V CSK 347/10, LEX nr 1027201 – 1. *Ratio legis art. 299 § 1 k.s.h. jest ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki przez tych członków zarządu, za urzędowania których zaistniały przyczyny uzasadniające zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego, a którzy nie zgłosili odpowiedniego wniosku.*

2. *W procesie przeciwko członkom zarządu wytoczonym na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. dokonanie ustaleń w przedmiocie prawidłowości czasowej złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości niejednokrotnie wymaga opinii biegłego.*

Wyrok SN z 2 czerwca 2011 r., I CSK 574/10, LEX nr 950714 – 1. *Badając, kiedy ziściły się przesłanki do złożenia, w terminie określonym w art. 5 § 1 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe, wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego nie należy kierować się subiektywnym przekonaniem członków zarządu o spodziewanej, przyszłej sytuacji finansowej spółki, lecz kryteriami obiektywnymi dotyczącymi rzeczywistej sytuacji finansowej spółki.*

2. *Dla uwolnienia się z odpowiedzialności przewidzianej w art. 298 § 2 k.h. (obecnie art. 299 § 2 k.s.h.) nie wystarczy samo wystąpienie z wnioskiem o ogłoszenie upadłości (analogicznie również z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego), ale konieczne jest także dokonanie wszelkich czynności procesowych niezbędnych dla kontynuowania tego postępowania.*

Wyrok SN z 8 kwietnia 2011 r., II CSK 451/10, LEX nr 1027170 – Z art. 299 k.s.h. wynika, że w sprawie opartej na tym przepisie, wierzyciel powinien tylko wykazać bezskuteczność egzekucji przeciwko zadłużonej spółce i wskazać członka (członków) zarządu tej spółki, który na podstawie tego przepisu powinien ponieść odpowiedzialność osobistą i solidarną z innym członkiem zarządu. Jeżeli pozwany członek zarządu chce uwolnić się od odpowiedzialności, to powinien na podstawie art. 299 § 2 k.s.h. i art. 6 k.c. udowodnić jedną ze wskazanych okoliczności egzoneracyjnych.

Wyrok SN z 24 lutego 2011 r., III CNP 26/10, LEX nr 785273 – 1. *Nie można podzielić stanowiska, że zwlekanie przez wiele lat ze złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości spółki z o.o. nie może prowadzić do uwolnienia członka zarządu spółki z o.o. od odpowiedzialności za zobowiązania tej spółki, ponieważ zarząd byłby zwolniony od odpowiedzialności pomimo zaistnienia ustawowych przesłanek tej odpowiedzialności.*

2. *Ostatniej z przesłanek zwalniających spośród wymienionych w art. 299 § 2 k.s.h. nie można rozumieć w taki sposób, że każdy przypadek niezgłoszenia przez członka zarządu wniosku określonego tym przepisem skutkuje niejako automatycznie poniesieniem szkody przez wierzyciela spółki z o.o. i skutkuje odpowiedzialnością solidarną członków zarządu.*

Uchwała SN z 17 lutego 2011 r., III CZP 129/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 110 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. może bronić się zarzutem, że objęta tytułem wykonawczym wierzytelność uległa umorzeniu na skutek potrącenia z wierzytelności powoda, dokonanego po powstaniu tego tytułu.

Wyrok SN z 10 lutego 2011 r., IV CSK 335/10, LEX nr 784972 – 1. Członek zarządu spółki z o.o. może uwolnić się w części od odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. poprzez wykazanie, że stopień zaspokojenia wierzytela byłby identyczny także w sytuacji zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości.

2. Wystarczającym środkiem dowodowym, za pomocą którego wierzyciel może wykazać bezskuteczność egzekucji z majątku spółki przysługującej mu wierzytelności jest postanowienie komornika o umorzeniu postępowania (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.). Dokument ten stwierdza bowiem, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.

3. Art. 299 k.s.h. w sposób samodzielny i wyczerpujący reguluje odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za jej zobowiązania, zarówno pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym, stąd też, ze względu na brzmienie art. 2 k.s.h., nie jest możliwe odpowiednie stosowanie art. 362 k.c.

Wyrok SN z 9 lutego 2011 r., V CSK 188/10, LEX nr 1102881 – Dla odpowiedzialności członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zobowiązania spółki (art. 299 k.s.h.) ważne jest rozróżnienie powstania oraz wymagalności tych zobowiązań. Miarodajne jest istnienie zobowiązań, a nie ich wymagalność.

Wyrok SN z 20 stycznia 2011 r., II UK 174/10, OSNP 2012, nr 5-6, poz. 73 – Świadome i dobrowolne oddanie faktycznego zarządzania spółką osobie spoza zarządu nie zwalnia członka zarządu z jego obowiązków wynikających z pełnienia funkcji w tym organie ani od odpowiedzialności za ich niedopełnienie. W konsekwencji nie można uznać, że niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez winy członka zarządu.

Wyrok SN z 9 grudnia 2010 r., III CSK 46/10, LEX nr 970080 – 1. Odpowiedzialność członka zarządu powstaje dopiero wówczas, gdy wierzyciel nie może uzyskać w trybie przymusowym zaspokojenia. Zatem stan bezskuteczności egzekucji jest tym zdarzeniem prawnym, które wywołuje skutek w postaci powstania odpowiedzialności.

2. Jeżeli z członkiem zarządu nawiązuje się umowę o pracę i to w tym celu, by jego powinności jako członka zarządu były jednocześnie jego obowiązkami pracowniczymi, to pracownik zatrudniony w charakterze członka zarządu spółki, z chwilą rozwiązania umowy o pracę traci tylko możliwość wykonywania tych obowiązków na podstawie tego stosunku prawnego. Pozostając zaś nadal członkiem zarządu

wykonuje wciąż swoje obowiązki wynikające z przepisów prawa handlowego, na innej już podstawie prawnej. Pozostając zawiązany w stosunek organizacyjny wynikający z członkostwa w organie spółki, członek organu może doprowadzić do ustania tego stosunku przez złożenie stosownego oświadczenia woli.

3. Odpowiedzialności członka zarządu nie uchyla również umowa łącząca członków zarządu co do sposobu kierowania sprawami spółki, w szczególności ustalony umownie podział czynności. Tego rodzaju umowa ma znaczenie tylko wewnątrzorganizacyjne. Przepis art. 299 k.s.h., chroniący interes wierzycieli, ma charakter bezwzględnie obowiązujący i nie może być pozbawiony skuteczności przez porozumienie współników. Tylko taka sytuacja faktyczna, która rzeczywiście, obiektywnie, uniemożliwia uczestniczenie w czynnościach zarządzania, może uzasadniać wnioski o istnieniu okoliczności przewidzianych § 2 tego artykułu, uwalniających członka zarządu od odpowiedzialności.

4. Pełnienie funkcji członka zarządu oznacza ustawowy obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego, o ile powstaną do tego warunki, a odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie tego obowiązku członkowie zarządu ponoszą wówczas, gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna.

Wyrok SN z 8 grudnia 2010 r., V CSK 172/10, LEX nr 677904 – Odpowiedzialność członków zarządu z art. 299 § 1 k.s.h. stanowi sankcję za prowadzenie spraw spółki w sposób prowadzący do bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce. Wykazanie przez członków zarządu, że w czasie pełnienia przez nich funkcji nie było podstaw do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z podaniem o wszczęcie postępowania układowego, oznacza, iż nie istnieje związek przyczynowy między sposobem sprawowania zarządu a szkodą doznaną przez wierzyciela spółki. Po wygaśnięciu mandatu wskutek rezygnacji (art. 202 § 4 k.s.h.) były członek zarządu nie może reprezentować spółki i nie ma wpływu na prowadzenie jej spraw. Nie może zatem złożyć wniosku o ogłoszenie upadłości i o wszczęcie postępowania układowego ani wniosku o wpis do KRS. Podmiotem obowiązany do złożenia wniosku wpis do rejestru jest spółka (art. 14 w związku z art. 36 pkt 6 ustawy z 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym).

Wyrok SN z 25 listopada 2010 r., III CNP 3/10, LEX nr 970077 – Objęcie odpowiedzialnością danego członka zarządu lub likwidatora wszystkich zobowiązań spółki, których podstawa istnieje w czasie sprawowania przez niego funkcji, a więc także zobowiązań jeszcze wtedy niewymagalnych, jest uzasadnione tym, że ogłoszenie upadłości, o które członek zarządu lub likwidator powinien wystąpić w celu przeciwdziałania bezskuteczności egzekucji, powodowałoby wymagalność także zobowiązań nie mających dotąd tej cechy (art. 91 u.p.u.n.).

Wyrok SN z 11 sierpnia 2010 r., I CSK 653/09, LEX nr 741022 – 1. Szkodę w ujęciu – właściwego tu – z uwagi na treść art. 620 § 1 k.s.h. – art. 298 k.h. sta-

nowi obniżenie potencjału majątkowego spółki tj. pogorszenie możliwości zaspokojenia wierzyciela.

2. Zdarzeniem wyrządzającym szkodę w rozumieniu art. 299 § 2 k.s.h. jest takie zaniechanie zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, które doprowadziło do bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce.

Wyrok SN z 14 lipca 2010 r., V CSK 30/10, LEX nr 852596 – 1. Bieg terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z art. 299 § 1 k.s.h. należy liczyć od dnia dowiedzenia się przez powoda o wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego, o ile z treści tego postanowienia wynika oczywisty brak majątku spółki na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego. Z tym bowiem dniem powód dopiero dowiadyje się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia, ponieważ art. 442¹ § 1 k.c. (dawniej art. 442 § 1 k.c.) wymaga objęcia świadomością wierzyciela spółki wszystkich elementów konstytutywnych roszczenia z art. 299 § 1 k.s.h., co następuje z momentem otrzymania takich informacji, które, obiektywnie oceniając, w pełni uprawdopodobniają wystąpienie tych elementów.

Wyrok SN z 17 marca 2010 r., II CSK 506/09, LEX nr 584728 – 1. Nie wyklucza się zastosowania art. 5 k.c. w sprawach dotyczących odpowiedzialności członków zarządu na podstawie art. 299 k.s.h.

2. Uwzględnienie zarzutu nadużycia prawa podmiotowego może opierać się na takich okolicznościach, które występują pomiędzy stronami sporu i odnoszą się do wykonywania prawa przysługującego powodowi na podstawie art. 299 k.s.h.

Wyrok SN z 25 lutego 2010 r., V CSK 248/09, OSNC 2010, nr 10, poz. 141 – W razie bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce, odpowiedzialność na zasadach przewidzianych w art. 299 k.s.h. ponoszą osoby będące członkami zarządu lub likwidatorami spółki w czasie istnienia jej zobowiązania, a ściślej – jego podstawy.

Wyrok SN z 11 lutego 2010 r., I CSK 269/09, LEX nr 583723 – Przepis art. 299 k.s.h. nie określa odpowiedzialności członków zarządu jako odpowiedzialności za dług spółki czy za niespełnione świadczenia wynikające z zobowiązania spółki, lecz jako odpowiedzialność „za zobowiązania” spółki. Oznacza to, że stosownie do wymienionego przepisu odpowiedzialność ponoszą osoby będące członkami zarządu spółki w czasie istnienia zobowiązania, a ściślej rzecz ujmując – w czasie istnienia podstawy tego zobowiązania. Objęcie odpowiedzialnością członków zarządu wszystkich zobowiązań spółki, których podstawa istnieje w czasie, gdy sprawują oni funkcję członka zarządu, a więc także zobowiązań jeszcze wtedy niewymagalnych, jest – co do zasady – uzasadnione tym, że ogłoszenie upadłości, o które członek zarządu powinien wystąpić ażeby zapobiec bezskuteczności egzekucji, spowodowałoby wymagalność także zobowiązań niemających dotychczas tej cechy (art. 91 p.u.n.).

Wyrok SN z 13 stycznia 2010 r., II CSK 372/09, LEX nr 577688 – *Przewidziana w art. 299 § 1 k.s.h. przesłanka odpowiedzialności członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zobowiązania spółki w postaci bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce, oznacza bezskuteczność egzekucji z całego majątku spółki.*

Wyrok SN z 26 sierpnia 2009 r., I CSK 34/09, OSNC-ZD 2010, nr 2, poz. 57 – *Bezskuteczność egzekucji jako przesłanka odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za jej zobowiązania może być wykazana za pomocą różnych środków dowodowych i nie jest konieczne jej stwierdzenie w postępowaniu egzekucyjnym.*

Wyrok SN z 19 czerwca 2009 r., V CSK 460/08, LEX nr 584780 – 1. *Wymaganie bezskuteczności egzekucji do całego majątku spółki z o.o. nie może być rozumiane schematycznie; nie ma potrzeby kierowania egzekucji do tych składników majątku spółki, z których uzyskanie zaspokojenia jest w istniejących okolicznościach faktycznych nierealne.*

2. *Dowodem świadczącym o bezskuteczności egzekucji jest wydanie postanowienia oddalającego wniosek o ogłoszenie upadłości ze względu na to, iż majątek dłużnika nie wystarcza nawet na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.*

3. *Przy wykładni art. 299 k.s.h. nie można tracić z pola widzenia także celu tego unormowania, tj. że zostało ono wprowadzone do systemu prawnego dla wzmocnienia możliwości ochrony zaspokojenia roszczeń wierzycieli spółki z o.o. Skoro więc ustalony stan faktyczny sprawy zawiera luki wykluczające możliwość subsumcji pod normę prawną, której zastosowanie w sprawie może wchodzić w rachubę, to trafny jest zarzut obrazny art. 299 k.s.h.*

Wyrok SN z 19 czerwca 2009 r., V CSK 459/08, LEX nr 532151 – *Powoływanie się na art. 5 k.c. w przypadku osoby, która odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h. może być co do zasady wątpliwe. Jest to przepis szczególny, który przewiduje w paragrafie drugim przesłanki, których istnienie może zwolnić członka zarządu od odpowiedzialności, dlatego nie może on powoływać się na ogólną klauzulę zwalniającą jaką przewiduje art. 5 k.c.*

Wyrok SN z 6 maja 2009 r., II CSK 661/08, LEX nr 511995 – 1. *Ustalenie kiedy członkowie zarządu spółki powinni złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości jest niezbędne dla oceny pozostałych przesłanek wyłączających ich odpowiedzialność z mocy art. 299 § 2 k.s.h., na których opierają swoją obronę. Ustalenie czasu właściwego jest o tyle istotne, że chwilę tę należy za każdym razem odnosić do stanu majątkowego spółki.*

2. *Odpowiedzialność członka zarządu wyłącza również brak winy w każdej postaci w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęciu postępowania układowego, a zatem członek zarządu nie będzie także odpowiadał, jeśli nie podjął stosownych działań z winy nieumyślnej. Brak winy może wiązać się z różnymi*

okolicznościami. Istotne jest jedynie, aby te okoliczności powodowały brak możliwości stwierdzenia istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, pomimo dotożenia należytej staranności przez członka zarządu.

Wyrok SN z 19 marca 2009 r., III CSK 219/08, LEX nr 584749 — 1. Wpis do KRS określonej osoby w charakterze członka zarządu nie rozstrzyga o ponoszeniu przez tę osobę odpowiedzialności na zasadach ustanowionych w art. 298 k.h. (299 k.s.h.).

2. Jeżeli stan uzasadniający zgłoszenie upadłości lub wszczęcia postępowania układowego nastąpił po rezygnacji przez pozwanego z funkcji członka zarządu wyłączona jest jego odpowiedzialność, o której mowa w art. 299 k.s.h.

Postanowienie SN z 8 grudnia 2008 r., III CZP 112/08, LEX nr 490503 — Do roszczeń wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko członkom jej zarządu (art. 299 k.s.h.) mają zastosowanie przepisy o przedawnieniu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.

Uchwała SN z 19 listopada 2008 r., III CZP 94/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 135 — Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, przeciwko któremu wierzyciel spółki występuje z roszczeniem przewidzianym w art. 299 k.s.h., nie może bronić się zarzutem przedawnienia roszczenia objętego tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko spółce.

Wyrok SN z 2 października 2008 r., II CSK 183/08, LEX nr 470012 — Stanowisko, że odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. ma charakter odszkodowawczy uzasadnia stosowanie do roszczeń opartych na tym przepisie art. 442¹ § 1 k.c.

Wyrok SN z 24 września 2008 r., II CSK 142/08, LEX nr 470009 — Właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy. Dla jego określenia nie ma znaczenia subiektywne przekonanie członków zarządu. Przepis art. 299 § 2 k.s.h. przewiduje domniemanie winy członka zarządu w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie ze względu na to, że członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki, a co za tym idzie możliwości zaspokojenia długów.

Wyrok SN z 30 maja 2008 r., III CSK 12/08, LEX nr 447785 — 1. Roszczenie z art. 299 k.s.h. należy traktować jako ostateczne zabezpieczenie roszczeń wierzycieli przeciwko spółce. Jeśli więc po stwierdzeniu bezskutecznej egzekucji okaże się, że wierzyciel może jednak uzyskać zaspokojenie od spółki, to jest brak podstaw do przyjęcia, że zachowuje on prawo do żądania zaspokojenia z majątku członków zarządu spółki. Decydujące znaczenie dla oceny zasadności powództwa z art. 299 k.s.h. ma zatem stan majątkowy spółki – dłużnika, istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 k.p.c.).

2. Dla przyjęcia odpowiedzialności członków zarządu na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. konieczne jest bezsporne stwierdzenie, że zaspokojenie z majątku spółki nie jest możliwe.

Wyrok SN z 9 maja 2008 r., III CSK 364/07, LEX nr 490434 – 1. Ustalenie przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. (dawniej art. 298 § 1 k.h.) przestanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić na podstawie każdego dowodu, z którego wynika, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela pozywającego członków zarządu. Dowodem takim jest oczywiście także postanowienie komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu bezskuteczności egzekucji, a okolicznością negującą wystąpienie przestanki określonej w art. 299 § 1 k.s.h., potwierdzonej wymienionym orzeczeniem organu egzekucyjnego, nie jest ani fakt wykazania, że postępowanie upadłościowe zakończyło się ogłoszeniem upadłości, ani wykazanie w toku tego postępowania istnienia jakiegos majątku zadłużonej spółki, ani też ujęcia wierzytelności na liście wierzytelności sporządzonej przez syndyka.

2. Bezskuteczność egzekucji oznacza przede wszystkim to, że nie doszło do zaspokojenia roszczeń wierzyciela w postępowaniu wszczętym i prowadzonym według przepisów k.p.c. o postępowaniu egzekucyjnym. Nie ma więc potrzeby wykazywania, że wierzyciel wykorzystał wszelkie sposoby egzekucji, bo wystarczy wykazanie bezskuteczności zaspokojenia przy wykorzystaniu jednego z nich.

3. Wykazanie wystąpienia przestanki bezskuteczności egzekucji orzeczeniem organu egzekucyjnego stwierdzającym fiasko prowadzonego postępowania egzekucyjnego nie wyklucza oczywiście możliwości przedstawienia także innych dowodów na potwierdzenie okoliczności bezskuteczności egzekucji. Tytułem przykładu można wskazać na możliwe przypadki oddalenia przez Sąd wniosku o ogłoszenie upadłości w razie wystąpienia przestanek określonych w art. 13 ust. 1 i ust. 2 Prawa upadłościowego i naprawczego, czy też wykazania dysproporcji między majątkiem dłużnika a wysokością jego zadłużenia na podstawie wykazu majątku dłużnika sporządzonego na podstawie art. 913 § 2 k.p.c. w postępowaniu o wyjawienie majątku.

4. Pozwany członek zarządu nie musi wykazywać, że to on wystąpił z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, a niezbędne jest tylko ustalenie czy nastąpiło to we właściwym czasie. Pozwany członek zarządu może więc powołać się na zgłoszony we właściwym czasie wniosek o ogłoszenie upadłości pochodzący od innych członków zarządu, a nawet od wierzyciela spółki.

Wyrok SN z 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 15/08, LEX nr 584770 – 1. Bezskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko spółce jest, obok istnienia zobowiązania tej spółki, podstawową przestanką odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z art. 299 k.s.h. Do jej spełnienia wystarczy, że bezskuteczność egzekucji „okaże się” w jakikolwiek sposób.

2. W sytuacji, gdy spółka dysponuje nadającymi się do egzekucji prawami majątkowymi, bezskuteczność egzekucji wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,

musi być oceniana pod kątem zachowania wierzyciela, czy wyczerpał właściwie przysługujące mu środki aby zaspokoić się z istniejącego majątku spółki. Dla odpowiedzialności członka zarządu na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. nie ma znaczenia zachowanie samej spółki w toku egzekucji, a zwłaszcza, czy dopełniła ciężących na niej obowiązków informacyjnych z art. 761 § 3 k.p.c. w związku z art. 743 k.p.c.

3. Nie da się wykluczyć, że nastąpi ukończenie postępowania egzekucyjnego bez zaspokojenia wierzyciela z wskazanych przez niego we wniosku praw majątkowych spółki – dłużnika (art. 816 w związku z art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.). W takiej sytuacji, gdy istnieje majątek spółki pozwalający na zaspokojenie wierzyciela, nie sposób uznać przesłanki przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. za spełnioną. Jeżeli bezskuteczna egzekucja została skierowana jedynie do części majątku spółki, członek jej zarządu będzie ponosił subsydiarną odpowiedzialność jedynie wtedy, gdy z okoliczności wynika, że pozostały majątek spółki nie pozwalał na uzyskanie zaspokojenia.

Wyrok SN z 9 kwietnia 2008 r., V CSK 527/07, LEX nr 395215 – *Bezskuteczność egzekucji może być wykazana przez wierzyciela spółki kierującego roszczeniem przeciwko jej zarządcom według ogólnych zasad obowiązujących w procesie, a zatem wszelkimi środkami dowodowymi.*

Wyrok SN z 11 marca 2008 r., II CSK 545/07, LEX nr 385597 – *Przepis art. 299 § 2 k.s.h. przewiduje domniemanie winy członka zarządu w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie. Członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki i możliwość zaspokojenia długów.*

Uchwała SN z 28 lutego 2008 r., III CZP 143/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 38 – *Odpowiedzialność związana z bezskutecznością egzekucji określonego zobowiązania wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą na podstawie art. 299 k.s.h. osoby będące członkami jej zarządu lub likwidatorami w czasie istnienia tego zobowiązania.*

Wyrok SN z 16 stycznia 2008 r., IV CSK 430/07, LEX nr 487532 – 1. *Z regulacji art. 299 k.s.h. wynika więc na rzecz wierzyciela domniemanie szkody w wysokości niewyegzekwowanego wobec spółki zobowiązania. Domniemany w świetle tej regulacji jest także związek przyczynowy między szkodą wierzyciela a niezłożeniem we właściwym czasie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości lub podania o wszczęcie postępowania układowego oraz zawinienie przez niego niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości i niewszczęcia postępowania układowego.*

2. *Odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. jest sankcją za kierowanie przez zarząd sprawami spółki w sposób niekorzystny dla wierzycieli, który doprowadził do bezskuteczności egzekucji jej zobowiązań. Ostatecznym zaś przejawem tego nieprawidłowego, nagannego postępowania zarządu, jest zaniechanie złożenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki lub wszczęto postępowanie układowe (obecnie ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu).*

3. Przyjęcie, że roszczenie z art. 299 k.s.h. jest roszczeniem odszkodowawczym *sui generis* nie przesądza jeszcze kwestii zasad rządzących jego przedawnieniem. W tym względzie wchodzi tu w grę przedawnienie z art. 442 k.c.

Wyrok SN z 19 grudnia 2007 r., V CSK 315/07, LEX nr 381109 — 1. Stosowanie art. 5 k.c. w sprawach dotyczących odpowiedzialności członków zarządu na podstawie art. 299 k.s.h. nie jest wyłączone, trzeba jednak uwzględnić, że przepis art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy, że domniemywa się, iż korzystający ze swego prawa czyni to w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego i dopiero istnienie szczególnych okoliczności może obalić to domniemanie, i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania, jako nadużycia prawa, niezastępowalnego na poparcie z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.

2. Jeżeli wierzyciel doprowadza przez zaniechanie – gdy tą drogą mógł skutecznie uzyskać zaspokojenie swoich roszczeń – do bezskuteczności egzekucji, to należy uznać, że nie wykazał on, iż egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna.

Wyrok SN z 13 grudnia 2007 r., I CSK 313/07, LEX nr 479340 — 1. Właściwy czas na zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości jest przestanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy. Dla jego określenia nie ma znaczenia subiektywna świadomość członków zarządu w tym przedmiocie. Przepis art. 299 § 2 k.s.h. przewiduje domniemanie winy członka zarządu w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie. Członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki i możliwość zaspokojenia długów.

2. Właściwy czas na zgłoszenie wniosku o upadłość to moment, gdy członek zarządu wie, albo przy dołożeniu należytej staranności powinien wiedzieć, że spółka nie jest już w stanie zaspokoić w całości wszystkich wierzycieli, ale w części ma jeszcze takie możliwości, a zatem nie jest jeszcze bankrutem niezdolnym do poniesienia nawet kosztów postępowania upadłościowego. Dla oceny „właściwego momentu” na zgłoszenie upadłości nie ma zatem decydującego znaczenia fakt sporządzenia bilansu rocznego spółki, jeżeli członek zarządu przy dołożeniu należytej staranności mógł i powinien już wcześniej uzyskać świadomość stanu finansowego spółki, wykonując prawidłowo bieżący zarząd.

3. Subiektywne przekonanie członka, że mimo niepłacenia długów spółce uda się jeszcze poprawić kondycję, a więc przekonanie, że niespłacanie długów jest spowodowane przejściowymi trudnościami, nie ma znaczenia dla oceny pierwszej przestanki egzoneracyjnej przewidzianej w art. 299 § 2 k.s.h., jeżeli nie jest poparte obiektywnymi faktami uzasadniającymi ocenę, że spółka rzeczywiście miała szansę, w możliwym do przewidzenia, krótkim czasie, uzyskać środki na spłatę długów, co uzasadniałoby wstrzymanie się z wnioskiem o upadłość. Z reguły tylko wówczas nie ma podstaw do zgłoszenia takiego wniosku, gdy poważne kłopoty finansowe spółki są wynikiem wydarzeń nagłych i przemijających, o znamionach siły wyższej i istnieją podstawy do oceny, że po ich przejściu spółka wróci do normy.

Wyrok SN z 2 października 2007 r., II CSK 301/07, LEX nr 332957 – 1. Artykuł 442 § 1 k.c. określa początek i długość terminu przedawnienia roszczenia opartego na przepisach art. 299 § 1 k.s.h. (dawniej art. 298 k.h.).

2. Bieg terminu przedawnienia roszczenia z art. 299 § 1 k.s.h. należy liczyć od dnia dowiedzenia się przez powoda o wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego, o ile z treści tego postanowienia wynika oczywisty brak majątku spółki na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego. Z tym bowiem dniem powód dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Wyrok SN z 16 marca 2007 r., III CSK 404/06, LEX nr 457763 – 1. Z art. 299 k.s.h. nie wynika wyłączenie odpowiedzialności członka zarządu spółki z o.o. za zobowiązania dotyczące kosztów procesu. Jeżeli są to więc zobowiązania spółki, co do których egzekucja okazała się bezskuteczna, to nie ma podstaw, gdy uzna się, że członek zarządu odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h., aby jego odpowiedzialność nie miała obejmować i takich zobowiązań.

2. Sąd badając przesłankę przewidzianą w art. 299 § 1 k.s.h. nie może uznać, że jeżeli niezaspokojenie wierzyciela wynika ze złego prowadzenia egzekucji przez komornika, to jest to bezskuteczność egzekucji, która w konsekwencji pociąga za sobą odpowiedzialność członka zarządu. Przy takim ustaleniu przynajmniej w części, w której niezaspokojenie wierzyciela wynika z zaniedbań komornika, nie można obciążać odpowiedzialnością członka zarządu, na podstawie art. 299 k.s.h.

Wyrok SN z 8 marca 2007 r., III CSK 352/06, LEX nr 278665 – Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 k.s.h. – co odpowiednio odnosi się także do odpowiedzialności na podstawie art. 298 k.h. – obejmuje również koszty procesu zasądzone w tytule egzekucyjnym wydanym przeciwko spółce.

Wyrok SN z 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06, LEX nr 388845 – Z uwagi na utratę przez spółkę bytu prawnego, w związku z wykreśleniem jej z rejestru, należy uznać, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, usprawiedliwiający odstępstwo od zasady, zgodnie z którą, wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie może pozwać członka zarządu tej spółki na podstawie art. 299 k.s.h. bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, i pozwalający w drodze wyjątku na wykazanie istnienia wierzyciela wobec spółki w procesie przeciwko członkom jej zarządu.

Wyrok SN z 8 grudnia 2006 r., V CSK 319/06, LEX nr 303331 – Bezskuteczność egzekucji nie jest stanem niezmiennym, a wobec tego należy ustalić, czy taką bezskuteczność egzekucji roszczenia powódki wobec spółki można stwierdzić także na dzień zamknięcia rozprawy (w postępowaniu przeciw członkom zarządu prowadzonym na podstawie art. 299 k.s.h.).

Uchwała SN z 7 grudnia 2006 r., III CZP 118/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 136 – *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 299 k.s.h. obejmuje zasądzone w tytule wykonawczym, wydanym przeciwko spółce, koszty procesu, koszty postępowania egzekucyjnego umorzonych z powodu bezskuteczności egzekucji i odsetki ustawowe od należności głównej.*

Wyrok SN z 8 grudnia 2005 r., III CK 275/05, LEX nr 604119 – *Do wymagalności roszczenia z art. 299 k.s.h., skierowanego przeciwko członkom zarządu spółki kapitałowej prawa handlowego, mają zastosowanie ogólne przepisy art. 455 w zw. z art. 481 k.c.*

Wyrok SN z 21 września 2005 r., V CK 129/05, LEX nr 387732 – 1. *Przepisy art. 299 k.s.h. i art. 17¹ Prawa upadłościowego stanowią w pełni niezależne, odrębne podstawy dochodzenia roszczeń przez wierzycieli spółki, stanowiące alternatywną dodatkową ochronę wierzyciela spółki, którego wierzytelności nie zostały przez spółkę zaspokojone. Prawo wyboru jednej z powyższych podstaw dochodzenia wierzytelności nie zaspokojonych przez spółkę przysługuje wyłącznie wierzycielowi.*

2. *Na wierzycielu domagającym się na podstawie art. 17¹ Prawa upadłościowego wynagrodzenia szkody wyrządzonej mu przez niewykonanie obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spoczywa ciężar dowodu dwóch przesłanek odpowiedzialności członków zarządu, to jest szkody i związku przyczynowego. Wierzyciel dochodzący na podstawie art. 299 k.s.h. od członków zarządu swych nie wyegzekwowanych roszczeń względem spółki korzysta natomiast z ustawowego domniemania m.in. szkody i musi wykazać jedynie fakt bezskuteczności egzekucji w stosunku do spółki.*

3. *Nie jest możliwe pozwanie przez wierzyciela członków zarządu spółki na podstawie art. 298 § 1 k.h. i jednoczesne pozwanie samej spółki, gdyż nie zachodzą niezbędne do tego przesłanki współuczestnictwa materialnego, ani nawet współuczestnictwa formalnego tych osób (art. 72 § 1 k.p.c.).*

4. *W sytuacji, kiedy istnieją materialnoprawne przeszkody do jednoczesnego rozstrzygnięcia o odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. z art. 298 § 1 k.h. i o odpowiedzialności spółki za jej zobowiązanie wobec wierzyciela, to również nie może wchodzić w rachubę możliwość rozstrzygnięcia w procesie przeciwko członkom zarządu spółki o istnieniu zobowiązania spółki; stanowiłoby to nie tylko odwrócenie przyjętego w art. 298 § 1 k.h. porządku rzeczy, zgodnie z którym za zobowiązanie odpowiada, przede wszystkim, podmiot, który je zaciągnął, ale byłoby to też rozstrzygnięcie o stosunku prawnym między dwoma partnerami, to jest wierzycielem i spółką, z których jeden (to jest spółka) jako strona w tym postępowaniu by nie występował. Rozstrzygnięcie tego rodzaju nie miałoby ani waloru rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), ani mocy wiążącej przewidzianej w art. 365*

k.p.c., i jako takie nie mogłoby stanowić podstawy oceny, że przesłanka istnienia zobowiązania spółki została wykazana.

Wyrok SN z 15 grudnia 2004 r., IV CK 376/04, LEX nr 284213 – 1. Wierzyciel spółki z o.o., który dochodzi swego roszczenia przeciwko członkom jej zarządu, nie musi wykazywać, iż wyczerpał wszystkie możliwe sposoby egzekucji, wystarczy jeżeli jeden ze sposobów egzekucji okazał się bezskuteczny.

2. Kwalifikacja odpowiedzialności członków zarządu jako odpowiedzialności odškodowawczej spowodowanej zawinionym zachowaniem się, tj. jako odpowiedzialności deliktowej, umożliwia stosowanie do przedawnienia roszczenia wierzyciela spółki wobec członków zarządu przepisu art. 442 k.c., a to oznacza poddanie tego roszczenia trzyletniemu terminowi przedawnienia, rozpoczynającemu swój bieg w zasadzie od dnia bezskuteczności egzekucji wierzytelności objętej prawomocnym tytułem egzekucyjnym wystawionym przeciwko spółce, z reguły bowiem już wtedy, gdy egzekucja tej wierzytelności okaże się bezskuteczna, wierzyciele spółki dowiadują się o szkodzie i o osobie odpowiedzialnej do jej naprawienia.

Wyrok SN z 24 czerwca 2004 r., III CK 107/03, OSNC 2005, nr 6, poz. 109 – Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie odpowiada na podstawie art. 298 k.h. (obecnie art. 299 k.s.h.), gdy wierzyciel nie uzyskał zaspokojenia ze względu na niepodjęcie w stosownym czasie egzekucji przeciwko spółce, choć egzekucja była możliwa.

Uchwała SN z 25 listopada 2003 r., III CZP 75/03, OSNC 2005, nr 1, poz. 3 – Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przewidziana w art. 299 § 1 k.s.h. obejmuje także jej zobowiązania powstałe dopiero po spełnieniu się przesłanek do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Wyrok SN z 21 października 2003 r., I CK 160/02, LEX nr 150617 – Warunkiem koniecznym do poniesienia odpowiedzialności za zobowiązania spółki z o.o. przez członków jej zarządu jest uzyskanie przez wierzyciela przeciwko tej spółce wyroku zasądzającego dochodzoną należność.

Uchwała SN z 20 grudnia 2001 r., III CZP 69/01, OSNC 2002, nr 10, poz. 118 – 1. Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, pozwany o zapłatę należności z tytułu nie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, ustalonych w tytule wykonawczym (art. 298 k.h.), nie może bronić się zarzutem przedawnienia należności z tytułu tych składek, opartym na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.).

2. Odpowiedzialność członków zarządu może dotyczyć nie tylko zobowiązań w rozumieniu art. 353 k.c., lecz także zobowiązań o charakterze publicznoprawnym.

ĆWICZENIE NR 7

Temat: Sporządzanie pozwów, odpowiedzi na pozew oraz opinii prawnych w sprawach dotyczących odpowiedzialności wspólników spółek osobowych i członków zarządów spółek kapitałowych za zobowiązania tych spółek oraz odpowiedzialności członków organów spółek handlowych za szkody wyrządzone spółkom

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczenia jest zastosowanie wiedzy zdobytej w toku wykładu nr 5 w praktyce. W oparciu o otrzymane opisy stanów faktycznych (kazu-sy), aplikanci powinni przygotować pozew, odpowiedź na pozew lub opinię prawną z zakresu odpowiedzialności wspólników i członków organów spółek handlowych. Stany faktyczne mogą być zaczerpnięte z orzeczeń sądów powszechnych odnoszących się do tej problematyki. Aplikant powinien samodzielnie zdecydować o tym, czy w okolicznościach danego przypadku zachodzą przesłanki do wystąpienia z określonymi roszczeniami na podstawie przepisów Kodeksu spółek handlowych, a jeśli tak – to w oparciu o jaki przepis. Następnie powinien sporządzić albo opinię prawną wyjaśniającą brak tych przesłanek, albo odpowiedni środek procesowy. W przypadku sporządzania pozwów, aplikanci powinni nie tylko prawidłowo sformułować żądanie wraz z uzasadnieniem, ale także oznaczyć strony postępowania oraz właściwy miejscowo i rzeczowo sąd. Stan faktyczny może również zostać przedstawiony aplikantom w formie pozwu (np. pozwu o zapłatę przez członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością określonej kwoty z tytułu jego odpowiedzialności za zobowiązania spółki), do którego odniosą się oni, sporządzając odpowiedź na pozew. Kazus powinien wówczas zostać sformułowany w taki sposób, aby aplikant mógł sformułować jak największą liczbę opartych na regulacjach Kodeksu spółek handlowych zarzutów wobec żądań i twierdzeń zawartych w pozwie.

WYKŁAD NR 6

Temat: Likwidacja, rozwiązanie i transformacje spółek handlowych

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest usystematyzowanie wiedzy aplikantów z bardzo obszernej i niejednorodnej problematyki dotyczącej zakończenia działalności w formie określonego typu spółki handlowej. Przedmiot wykładu stanowią w szczególności wszystkie rodzaje procesów zmierzających do wykreślenia spółki z rejestru uregulowane w przepisach Kodeksu spółek handlowych (poza zakresem wykładu pozostaje postępowanie upadłościowe zmierzające do likwidacji spółki uregulowane w odrębnych przepisach). W ramach procesów zmierzających do wykreślenia spółki z rejestru wyróżnić można z kolei te, które wiążą się z likwidacją jej majątku (lub innym sposobem zakończenia działalności spółki – art. 67 k.s.h.), jak również te, które zmierzają do wykreślenia spółki z rejestru bez przeprowadzania likwidacji (tj. w drodze procesu połączeniowego lub podziałowego poprzez rozbiór). Ponadto, zakresem wykładu objęte są również procesy przekształcenia spółek. W zależności od tego, z którym procesem mamy do czynienia, zakończenie działalności spółki może mieć charakter definitywny (likwidacja i rozwiązanie spółki) bądź też wiązać się z sukcesją uniwersalną (podział lub połączenie spółki) albo kontynuacją w innej formie organizacyjnoprawnej (przekształcenie spółki). Z uwagi na rozległość problematyki, wykład powinien koncentrować się jedynie na tych kwestiach, które z punktu widzenia aplikantów mają największą doniosłość praktyczną. Dlatego też większy nacisk należy położyć na zagadnienia związane z rozwiązaniem i likwidacją spółek oraz ich przekształceniem niż na szczególnie złożone i wymagające dużego doświadczenia procesy połączeniowe i podziałowe. W zakresie tych ostatnich, aplikanci powinni w toku wykładu usystematyzować swoją wiedzę na temat: dopuszczalnych sposobów połączeń i podziałów spółek, ich skutków oraz poszczególnych etapów tych procesów transformacyjnych. Nie jest natomiast konieczne legitymowanie się przez

nich na tym etapie szczegółową wiedzą z zakresu przebiegu każdego z tych procesów. Z uwagi na małą praktyczną doniosłość problematyki transgranicznego łączenia się spółek, regulacje Kodeksu spółek handlowych z tego zakresu można potraktować jedynie wzmiankowo.

W ramach problematyki rozwiązania i likwidacji spółek handlowych należy przede wszystkim dokonać rozróżnienia tych dwóch pojęć (tj. rozwiązanie i likwidacja), które w praktyce nie są właściwie rozumiane. Szczególną uwagę należy zwrócić na specyficzny pod tym względem status spółek osobowych, w których (z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej) postępowanie likwidacyjne nie jest obligatoryjne, a wspólnicy uznawani są w orzecznictwie Sądu Najwyższego za następców prawnych zlikwidowanej spółki. W toku wykładu aplikanci powinni pogłębić swoją wiedzę na temat innych dopuszczalnych sposobów zakończenia działalności spółek osobowych, jak również na temat przyjmowanej w judykaturze możliwości wskazywania przez wspólników sukcesora zlikwidowanej spółki. W kontekście likwidacji i rozwiązania spółek kapitałowych należy z kolei zwrócić uwagę na nieuregulowany w przepisach, ale występujący w praktyce, problem majątku pozostałego po zlikwidowanej spółce, a ujawnionego po jej wykreśleniu z rejestru.

W ramach wykładu należy przedstawić różnice w przebiegu postępowania likwidacyjnego w spółkach osobowych i kapitałowych, a także omówić zagadnienie czynności likwidacyjnych oraz statusu likwidatorów.

Problematyka przekształceń spółek powinna obejmować przede wszystkim podmiotowy zakres przekształceń, skutki przekształcenia oraz przebieg procedury przekształceniowej w poszczególnych wariantach (tj. przekształcenie spółki osobowej w kapitałową, spółki kapitałowej w osobową itd.). Szczególną uwagę należy zwrócić na specyficzną i znajdującą szerokie zastosowanie w praktyce konstrukcję przekształcenia przedsiębiorcy jednoosobowego w spółkę kapitałową. Wyróżnienia wymaga także procedura przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową.

Przedmiot wykładu

- I. Rozwiązanie i likwidacja spółek osobowych.
 1. Przyczyny rozwiązania spółek osobowych:
 - przyczyny rozwiązania spółki jawnej (art. 58-64 k.s.h.);
 - przyczyny rozwiązania spółki partnerskiej (art. 98-101 k.s.h.);
 - przyczyny rozwiązania spółki komandytowej (art. 124 i art. 58-64 k.s.h. w zw. z art. 103 k.s.h.);
 - przyczyny rozwiązania spółki komandytowo-akcyjnej (art. 148-150 k.s.h.).

2. Przebieg postępowania likwidacyjnego w spółkach osobowych – z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej (art. 67-85 k.s.h.).
 3. Inne sposoby zakończenia działalności spółek osobowych – z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej (art. 67 k.s.h.).
 4. Skutki wykreślenia spółki osobowej z rejestru.
- II. Rozwiązanie i likwidacja spółek kapitałowych.
1. Przyczyny rozwiązania spółek kapitałowych:
 - przyczyny rozwiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 270-273 k.s.h.);
 - przyczyny rozwiązania spółki akcyjnej (art. 459-460 k.s.h.).
 2. Przebieg postępowania likwidacyjnego w spółkach kapitałowych, a także w spółce komandytowo-akcyjnej (art. 274-290 i art. 461-478 k.s.h.).
 3. Skutki wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru.
- III. Procesy transformacyjne w spółkach handlowych.
1. Łączenie się spółek (art. 491-527 k.s.h.):
 - podmiotowy zakres procesów połączeniowych;
 - sposoby łączenia się spółek (fuzja i inkorporacja);
 - przebieg procedury połączeniowej – faza menedżerska, właścicielska i sądowa;
 - skutki połączenia spółek.
 2. Podział spółek (art. 528-550¹ k.s.h.):
 - podmiotowy zakres procesów podziałowych;
 - sposoby podziału spółek (podział przez rozbiór i przez wydzielenie);
 - przebieg procedury podziałowej – faza menedżerska, właścicielska i sądowa;
 - skutki podziału spółek.
 3. Przekształcenia spółek handlowych w inne spółki handlowe (art. 551-584 k.s.h.):
 - podmiotowy zakres procesów przekształceniowych;
 - przebieg procedury przekształceniowej w poszczególnych wariantach (przekształcenie spółki osobowej w osobową, spółki kapitałowej w kapitałową, spółki osobowej w kapitałową oraz spółki kapitałowej w osobową);
 - skutki przekształcenia spółek.
 4. Przekształcenie przedsiębiorcy jednoosobowego w spółkę kapitałową i jego skutki (art. 584¹-584¹³ k.s.h.).
 5. Przekształcenie spółki cywilnej w spółkę handlową oraz jego skutki (art. 26 § 4-6 oraz art. 551 § 2-3 k.s.h. w zw. z art. 551-584 k.s.h.).

Źródła prawa

- Art. 58-85, art. 98-101, art. 124, art. 148-150, art. 270-290, art. 459-478 i art. 491-584¹³ k.s.h.

Literatura

- A. Kidyba, *Handlowe spółki osobowe*, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1-2, Warszawa 2013.
- A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 2009.
- K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- M. Michalski, *Spółka akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- U. Promińska, *Spółka partnerska*, Warszawa 2013.
- W. Pyziół (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17A, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 17B, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010.
- A. Szajkowski (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 16, *Prawo spółek osobowych*, Warszawa 2008.
- K. Tobolska-Grela, J. Janeta [w:] *Spółka komandytowo-akcyjna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- A. Witosz, *Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych*, Warszawa 2011.
- A. Witosz, *Łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych*, red. A. Kidyba, Warszawa 2013.
- S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Rozwiązanie i likwidacja spółek osobowych

Wyrok SN z 25 stycznia 2012 r., V CSK 62/11, LEX nr 1130308 – 1. Treść art. 66 k.s.h., który w żadnym stopniu nie ogranicza zakresu stosowania art. 65 k.s.h., nie uzasadnia stanowiska, w myśl którego w przypadku przejęcia majątku spółki przez jednego z dotychczasowych wspólników nie znajduje zastosowania art. 65 § 5 k.s.h.

2. Koniecznym warunkiem dla uznania sprawy za „nieskończoną” jest rozpoczęcie jej prowadzenia w okresie poprzedzającym rozwiązanie spółki lub wystąpienie wspólnika. Istotna jest ocena, czy w przypadku zakończenia wówczas sprawy uzyskana kwota miałaby wpływ na wynik bilansowy spółki. Nie można jednak przyjąć, że jest to kryterium wystarczające. Użycie w art. 65 § 5 k.s.h. pojęcia dochodu ze spraw niezakończonych i stwierdzenie, że wspólnicy ustępujący ze spółki tracą wpływ na sposób ich prowadzenia wskazują, że przepis ten przewiduje obowiązek rozliczenia jedynie tych dochodów, które są związane z przedmiotem działalności spółki. Inne wierzytelności, nawet niewymagalne, ale istniejące już w chwili rozwiązania spółki, powinny być uwzględnione w ramach rozliczenia dokonywanego jednorazowo, stosownie do art. 65 § 1 i § 2 k.s.h.

Postanowienie SN z 29 czerwca 2011 r., IV CSK 473/10, LEX nr 1102543 – W świetle art. 67 k.s.h. wspólnicy powinni określić w jaki sposób zostanie zastąpiona procedura likwidacji spółki. Możliwe są różne rozwiązania. Porozumienie pomiędzy wspólnikami może zatem obejmować np. upoważnienie dla określonej osoby do sprzedaży majątku spółki i zaspokojenia wierzycieli, ze skutkami określonymi w art. 392 k.c. lub przejęcia majątku przez jednego ze wspólników i zobowiązania się wobec pozostałych, że zaspokoi wierzycieli, również ze skutkami określonymi w art. 392 k.c. Wymaga to indywidualnej oceny działań podjętych przez wspólników w związku z rozwiązaniem spółki bez przeprowadzenia jej likwidacji. Podjęcie przez wspólników uchwały o rezygnacji z likwidacji, nawet przy akceptacji poglądu o dopuszczalności wskazania przez nich sukcesora, nie oznacza, że staje się to konieczne.

Uchwała SN z 4 września 2009 r., III CZP 52/09, OSNC 2010, nr 3, poz. 38 – Wykreślenie spółki jawnej z rejestru przedsiębiorców nie wyłącza nadania na podstawie art. 778¹ k.p.c. tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność za zobowiązania wymienione w tytule egzekucyjnym.

Wyrok SN z 24 lipca 2009 r., II CSK 134/09, LEX nr 528221 – Przepisu art. 67 § 1 k.s.h. nie można rozumieć w ten sposób, że wspólnicy stwierdzą tylko, iż spółka zostaje rozwiązana bez przeprowadzenia likwidacji. W szczególności jeżeli spółka jest dłużnikiem nie można zakończyć jej działalności bez wskazania w jaki sposób jej długi mają być zaspokojone. W razie gdy wspólnicy nie wskażą innego sposobu zaspokojenia długów spółki, to stają się jej następcami prawnymi do czasu zaspokojenia jej wierzycieli.

Wyrok SN z 29 kwietnia 2009 r., II CSK 614/08, OSNC 2010, nr 2, poz. 32 – Wypowiedzenie umowy spółki jawnej pod warunkiem jest niedopuszczalne.

Postanowienie SN z 19 grudnia 2007 r., V CSK 343/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 34 – Wspólnik spółki komandytowej, któremu sąd przyznał prawo do prze-

jęcia majątku spółki (art. 66 w zw. z art. 103 k.s.h.), wstępuje do sprawy w miejsce wykreślonej z rejestru spółki jako jej ogólny następca prawny.

Wyrok SN z 10 października 2007 r., I CSK 263/07, LEX nr 465944 – 1. Pozwany z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki jawnej – dłużnik nie może przedstawić zarzutu, który przysługiwałby spółce, w momencie, w którym spółka ta w dacie wniesienia pozwu już nie istnieje.

2. Z momentem ustania bytu prawnego spółki jawnej bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, jej wspólnicy stają się sukcesorami spółki. Jeżeli w uchwale o rozwiązaniu spółki brak wyraźnego postanowienia kto jest takim sukcesorem, za następców prawnych spółki, do czasu rozliczenia się jej z pozostałymi uczestnikami obrotu, powinni być uznani wszyscy wspólnicy spółki.

Wyrok SN z 26 września 2007 r., IV CSK 165/07, MoP. 2007, nr 20, s. 1114 – Stwierdzając, że przyczyna rozwiązania spółki jawnej tworzonej przez dwóch wspólników jest spowodowana przez jednego z nich sąd może przyznać drugiemu majątek tej spółki, z obowiązkiem rozliczenia się z występującym wspólnikiem.

Postanowienie SN z 12 maja 2006 r., V CZ 30/06, LEX nr 200923 – Jeżeli po utracie przez spółkę jawną zdolności procesowej w wyniku jej wykreślenia z rejestru (art. 84 § 2 k.s.h.) nie pojawia się kwestia następstwa prawnego takiej spółki i tym samym – potrzeba zawieszenia postępowania, to z chwilą utraty zdolności procesowej przez tę spółkę gaśnie ustanowione przez nią wcześniej pełnomocnictwo procesowe i nie ma podstaw do stosowania art. 96 zd. II k.p.c.

Postanowienie SN z 10 listopada 2005 r., II CK 320/05, LEX nr 186819 – Spółka jawna jest odrębnym od wspólników podmiotem procesowym. Wykreślenie spółki jawnej z rejestru przedsiębiorców powoduje utratę przez nią zdolności sądowej. Utrata zdolności sądowej powoduje natomiast konieczność zawieszenia postępowania z urzędu.

Wyrok SN z 28 października 2005 r., II CK 275/05, OSP 2006, nr 11, poz. 126 – Z art. 67 § 1 k.s.h. wynika także uprawnienie wspólników do wskazania sukcesora na wypadek uzgodnienia innego niż likwidacja sposobu zakończenia działalności spółki.

Rozwiązanie i likwidacja spółek kapitałowych

Postanowienie SN z 19 września 2013 r., I CZ 69/13, LEX nr 1378525 – Nie można uważać, że po wykreśleniu spółki kapitałowej z rejestru przedsiębiorców, wobec nie objęcia części jej majątku postępowaniem likwidacyjnym ma się do czynienia z podmiotem nieistniejącym, a zatem takim, którego nie może już dotyczyć sprawa o wpis lub jego wykreślenie, według art. 519¹ § 3 k.p.c. Pozostanie niezlikwidowanego majątku spółki świadczy o przedwczesnym zakończeniu likwidacji i konieczności jej ponownego podjęcia, z wyznaczeniem likwidatora (likwidato-

rów) i wpisania tej okoliczności do rejestru przedsiębiorców w odniesieniu do konkretnej spółki. Mimo wcześniejszego wykreślenia ma więc ona zdolność likwidacyjną, będącą odzwierciedleniem zdolności prawnej na tym etapie ujawnienia się spółki, a także zdolność sądową w zakresie dokończenia likwidacji. Domaganie się wpisania likwidatorów oznacza uprawnienie z zakresu wpisu do rejestru podmiotu podlegającego rejestracji, który ze względu na jedną przyczynę prawną podlega wykreśleniu (pierwszy wniosek skarżących), a z uwagi na drugą przyczynę – podlega wykreśleniu tego wykreślenia i wpisaniu likwidatora (likwidatorów). Jest to więc sprawa, która może być przedmiotem postępowania kasacyjnego, stosownie do art. 519¹ § 3 k.p.c.

Wyrok SN z 13 marca 2013 r., IV CSK 228/12, LEX nr 1324315 – 1. Znaczący i długo trwający konflikt między wspólnikami przesądza o niemożności osiągnięcia celu spółki i uzasadnia żądanie wspólnika o rozwiązanie spółki..

2. Roszczenie o rozwiązanie spółki przysługuje wspólnikowi, jeżeli zostały spełnione przesłanki określone w art. 271 pkt 1 k.s.h., bez względu na – mające charakter zabezpieczający powództwo o wyłączenie wspólnika (art. 266 § 1 k.s.h.) – zawieszenie go w wykonywaniu praw udziałowych w spółce na podstawie art. 268 k.s.h.

Uchwała SN z 12 grudnia 2012 r., III CZP 83/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 82 – Wykreślenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z Krajowego Rejestru Sądowego po wytoczeniu przez wspólnika na jej rzecz powództwa na podstawie art. 295 k.s.h. nie uzasadnia umorzenia postępowania z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

Postanowienie SN z 10 maja 2012 r., IV CSK 369/11, LEX nr 1238133 – Sytuacje, w których dochodzi do wygaśnięcia wierzytelności, wierzytelność, której dłużnikiem osobistym jest osoba prawna, nie wygasa z chwilą wykreślenia dłużnika z rejestru na skutek zakończenia postępowania upadłościowego, jeżeli charakter tej wierzytelności jest tego rodzaju, że możliwe jest jej zaspokojenie z substratu majątkowego pozostałego po osobie prawnej np. w razie złożenia odpowiednich kwot do depozytu sądowego, czy też z zabezpieczeń tej wierzytelności na przedmiotach majątkowych osób trzecich. W takich przypadkach likwidacja osoby prawnej prowadzi do powstania sytuacji prawnej podobnej w skutkach do tej, która jest określana mianem „zobowiązania naturalnego albo niezupelnego”, tj. zobowiązania, z którego wynika wprawdzie wierzytelność, która jednak nie może być dochodzona w drodze zastosowania przymusu państwowego. Konstrukcja prawna zobowiązania wymaga istnienia dłużnika, jako podmiotu, który jest zobowiązany do spełnienia określonego świadczenia. Z chwilą jednak powstania określonej wierzytelności, z perspektywy wierzyciela, istotne jest, czy istnieje substrat majątkowy, z którego może być wierzytelność zaspokojona oraz podmiot – chociażby osoba trzecia niebędąca dłużnikiem osobistym – wobec którego może być skierowane roszczenie wierzyciela. Możliwość zaspokojenia wierzytelności z przedmiotów

majątkowych pozostałych po osobie prawnej albo z zabezpieczeń na przedmiotach majątkowych osób trzecich wyłącza możliwość przyjęcia, aby w takim przypadku dochodziło do następczej niemożliwości świadczenia (art. 475 k.c.). Utrata bytu prawnego osoby prawnej nie niweczy ani nie modyfikuje dotychczasowej treści stosunku zobowiązaniowego, lecz prowadzi do swego rodzaju konserwacji dotychczasowej jego treści i niemożności skutecznego dochodzenia roszczeń przeciwko nieistniejącemu dłużnikowi oraz niemożności wykonywania uprawnień prawno-kształujących wynikających z wierzytelności. Przy takim założeniu hipoteka jako prawo rzeczowe o charakterze akcesoryjnym nie staje się prawem samodzielny i oderwanym od treści wierzytelności, którą dotychczas zabezpieczała. Wygaśnięcie wierzytelności dotyczyć będzie jedynie tych z nich, których charakter wymaga istnienia dłużnika osobistego.

Uchwała SN z 8 marca 2012 r., III CZP 95/11, OSNC 2012, nr 11, poz. 125 – Kurator ustanowiony na podstawie art. 42 § 1 k.c. dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może, jeżeli został do tego umocowany, wystąpić do sądu w imieniu reprezentowanej spółki z wnioskiem o jej rozwiązanie.

Uchwała SN z 23 września 2010 r., III CZP 54/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 24 – Sąd może na podstawie art. 276 § 4 k.s.h. ustanowić likwidatora spółki z ograniczoną odpowiedzialnością także wtedy, gdy nie jest to połączone z odwołaniem dotychczasowego likwidatora.

Uchwała SN z 16 września 2010 r., III CZP 56/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 23 – Syndyk masy upadłości spółki akcyjnej ma legitymację do ściągnięcia od akcjonariuszy uzupełniających wpłat na pokrycie kapitału zakładowego, których termin płatności jeszcze nie upłynął przed datą ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku spółki akcyjnej, a akcjonariusze nie zostali wezwani do uzupełnienia wkładu przez likwidatorów zgodnie z art. 471 k.s.h.

Wyrok SN z 17 marca 2010 r., II CSK 511/09, OSNC 2010, nr 10, poz. 143 – Likwidatorzy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie mogą reprezentować tej spółki w sprawie, w której jest stroną pozwaną, jeżeli jeden z likwidatorów przystąpił do strony powodowej w charakterze interwenienta ubocznego (art. 210 § 1 w związku z art. 280 k.s.h.).

Wyrok SN z 27 stycznia 2010 r., II CSK 301/09, LEX nr 570126 – 1. Likwidator może złożyć rezygnację z funkcji i ma do niej zastosowanie art. 202 § 5 k.s.h. w zw. z art. 746 § 2 k.c. Odpowiednie stosowanie przepisów o zleceniu nakazuje przyjęcie prymatu oświadczenia woli przyjmującego zlecenie (likwidatora) wobec interesów spółki. Z treści art. 746 § 2 k.c. wynika, że oświadczenie o rezygnacji likwidatora jest jednostronną czynnością prawną, a więc nie wymagającą przyjęcia przez spółkę, lecz wymagającą zakomunikowania innej osobie, gdyż do niej odnosi się unormowanie zawarte w art. 61 k.c. Podmiotem zainteresowanym tym oświadczeniem w sensie materialnym jest spółka.

2. Art. 210 k.s.h. dotyczy również oświadczeń woli składanych przez strony w ramach innych stosunków obligacyjnych, niż umowa zawarta pomiędzy członkiem zarządu a spółką. Pogląd ten, wobec odesłania zawartego w art. 280 k.s.h., trzeba uznać za odnoszący się także do stosunku pomiędzy likwidatorem, a spółką w likwidacji.

3. Skoro w okresie likwidacji nie działa zarząd i spółka z o.o. nie ma powołanej rady nadzorczej, to aby oświadczenie o rezygnacji likwidatora mogło zostać przez niego skutecznie zakomunikowane powinien zostać ustanowiony do tego pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Skoro go w spółce nie ma, to likwidator powinien doprowadzić do jego powołania i zakomunikować mu jednostronne oświadczenie woli o rezygnacji w sposób określony w art. 61 k.c. Zakomunikowanie oświadczenia o rezygnacji jednemu wspólnikowi, gdy wchodzi w rachubę zastosowanie unormowania zawartego w art. 210 § 1 k.s.h., tj. powołanie uchwałą zgromadzenia wspólników pełnomocnika nie może zostać uznane za skuteczne.

Postanowienie SN z 22 stycznia 2010 r., V CSK 208/09, OSNC 2010, nr 9, poz. 123 — Jeżeli po zakończeniu postępowania upadłościowego spółki akcyjnej pozostanie majątek spółki, jej wykreślenie z rejestru nie musi być poprzedzone ogłoszeniem i przeprowadzeniem likwidacji (art. 459 i nast. k.s.h.).

Wyrok SN z 20 listopada 2009 r., III CSK 57/09, LEX nr 553700 — W art. 271 pkt 2 k.s.h. mowa jest o żądaniu podmiotu usytuowanego poza spółką, który jest uznany za organ państwowy. Pojęcie „organ państwowy” w znaczeniu tego przepisu, gdyby nawet pojmować w sensie szerokim, nie obejmuje kuratora powołanego na podstawie art. 42 § 2 k.c.

Postanowienie SN z 17 września 2009 r., IV CZ 56/09, OSNC-ZD 2010, nr 2, poz. 64 — Wierzyciel spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zgłaszający po jej stronie interwencję uboczną nie ma interesu prawnego w korzystnym rozstrzygnięciu dla tej spółki w sprawie o rozwiązanie spółki i wyznaczenie likwidatora.

Wyrok SN z 15 maja 2009 r., II CSK 18/09, LEX nr 519335 — Z przyznanej sądowi kompetencji do orzeczenia rozwiązania spółki na podstawie art. 271 pkt 1 k.s.h. wynika, że stwierdzenie istnienia przewidzianej w tym przepisie przesłanki rozwiązania spółki – niezależnie od przekonania o tym uprawnionych do żądania rozwiązania spółki – ostatecznie zależy od oceny sądu.

Postanowienie SN z 23 kwietnia 2008 r., III CZP 34/08, LEX nr 420869 — W sytuacji, w której jednomyślna uchwała wszystkich wspólników o dalszym istnieniu spółki zapadła wprawdzie po wydaniu przez sąd rejestrowy postanowienia o rozwiązaniu spółki, ale przed rozpoznaniem apelacji wniesionej przez spółkę od tego postanowienia, podlega ona wraz z uchwałą o podwyższeniu kapitału zakładowego i wnioskiem o rejestrację podwyższenia kapitału zakładowego uwzględnieniu przez sąd drugiej instancji w ramach zasady aktualności.

Wyrok SN z 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 20/08, LEX nr 393849 – 1. *Nie-
możność osiągnięcia celu spółki może być spowodowana konfliktem, istniejącym
między wspólnikami, gdy wskutek tarć między dwiema grupami wspólników
o zrównoważonej liczbie głosów nie jest możliwe podejmowanie uchwał, co utrud-
nia prawidłowe funkcjonowanie spółki.*

2. *Artykuł 276 § 3 k.s.h. nie określa żadnych przesłanek ustanowienia likwidato-
rów przez sąd, należy zatem przyjąć, że wybór określonych osób stanowi dyskre-
cjonalne uprawnienie sądu, które w każdym razie nie podlega kontroli kasacyjnej.
Poza tym niewłaściwie ustanowieni likwidatorzy mogą być z ważnych powodów
odwołani, stosownie do art. 276 § 4 k.s.h.*

Postanowienie SN z 9 kwietnia 2008 r., V CSK 508/07, LEX nr 393891 –

1. *Jeżeli o rozwiązaniu i likwidacji spółki akcyjnej decyduje walne zgromadzenie
wspólników, otwarcie likwidacji następuje z dniem powzięcia przez walne zgro-
madzenie uchwały o rozwiązaniu spółki, a nie z dniem otwarcia likwidacji wskaza-
nym w uchwale. Wpis do rejestru otwarcia likwidacji i ustanowienia likwidatora
ma charakter jedynie deklaratoryjny.*

2. *Zgodnie z art. 462 § 1 w zw. z art. 466 k.s.h., w razie rozwiązania spółki ak-
cyjnej i postawienia jej w stan likwidacji, osobą zobowiązaną z mocy ustawy do
zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości takiej spółki jest likwidator.*

Postanowienie SN z 20 września 2007 r., II CSK 240/07, LEX nr 487505 –

1. *Likwidacja jest ukończona wówczas, gdy w majątku spółki nie ma już żadnych
składników majątkowych i okoliczność ta zostanie stwierdzona sprawozdaniem
likwidacyjnym. W konsekwencji możliwe jest wykreślenie spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością z rejestru handlowego także wtedy, jeżeli nie ma ona majątku
pozwalającego na wypełnienie w toku postępowania likwidacyjnego wszystkich jej
zobowiązań i pozostaną one niezaspokojone.*

2. *Przepis art. 282 k.s.h. nie określa warunków, jakie muszą być spełnione, dla
uznania likwidacji za zakończoną w rozumieniu art. 288 k.s.h. Art. 282 wymienia
jedynie czynności jakie powinien wykonać likwidator, natomiast ich wykonanie
umożliwia dopiero podział majątku spółki zgodnie z art. 286 k.s.h.*

3. *Likwidacja jest ukończona wówczas, gdy w majątku spółki nie ma już żadnych
składników majątkowych i okoliczność ta została stwierdzona sprawozdaniem li-
kwidacyjnym. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby utrzymywanie na
rynku „martwego” podmiotu gospodarczego.*

4. *Nie zasługuje na aprobatę pogląd, że wykreślenie Spółki z rejestru prowadziło-
by do zwolnienia jej z zobowiązań, bez potrzeby zaspokojenia wierzycieli. Gdyby
zaspokojenie wierzycieli traktować jako warunek zakończenia likwidacji, a tym
samym negatywną przesłankę wykreślenie Spółki z rejestru, to oznaczałoby to
utrzymywanie jej bytu, mimo całkowitej utraty zdolności uczestniczenia w dzia-
łalności gospodarczej przy jednoczesnym braku jakichkolwiek perspektyw co do*

możliwości wywiązania się z zobowiązań. W samym istnieniu spółki nie można upatrywać możliwości zaspokojenia wierzycieli.

Uchwała SN z 24 stycznia 2007 r., III CZP 143/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 166 — Jeżeli po wykreśleniu z rejestru spółki z ograniczoną odpowiedzialnością okaże się, że pozostała po niej część majątku nieobjęta likwidacją, dopuszczalne jest ustanowienie likwidatora w celu dokończenia likwidacji.

Wyrok SN z 13 grudnia 2006 r., II CSK 300/06, LEX nr 388845 — Z uwagi na utratę przez spółkę bytu prawnego, w związku z wykreśleniem jej z rejestru, należy uznać, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, usprawiedliwiający odstępstwo od zasady, zgodnie z którą, wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie może pozwać członka zarządu tej spółki na podstawie art. 299 k.s.h. bez uprzedniego uzyskania tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce, i pozwalający w drodze wyjątku na wykazanie istnienia wierzytelności wobec spółki w procesie przeciwko członkom jej zarządu.

Postanowienie SN z 7 listopada 2006 r., I CZ 85/06, LEX nr 276370 — 1. Stosownie do treści art. 519¹ § 3 k.p.c. na postanowienie wydane w sprawie „w przedmiocie rozwiązania spółki” skarga kasacyjna nie przysługuje.

2. Okoliczność, że spółka przez wiele lat nie prowadzi działalności, nie oznacza, że nie istnieje. O bycie prawnym spółki akcyjnej decyduje bowiem jej wpisanie do rejestru (art. 12 k.s.h.). Dopiero wykreślenie spółki z rejestru powoduje ustanie bytu prawnego tego podmiotu.

Postanowienie SN z 18 października 2006 r., II CSK 136/06, LEX nr 398395 — 1. Jak wynika z art. 282 § 1 k.s.h. w toku postępowania likwidacyjnego spółki z o.o. likwidatorzy powinni zakończyć interesy bieżące spółki, ściągnąć wierzytelności, wypełnić zobowiązania i upłynnić majątek spółki. W razie braku majątku jego upłynnienie nie wchodzi w grę i wykonanie obowiązku „wypełnienia zobowiązań”, gdy są nimi zobowiązania pieniężne, nie jest możliwe. W takiej zatem sytuacji niewypełnienie zobowiązań spółki przez likwidatorów nie stanowi naruszenia powołanego przepisu. Istnieje wprawdzie możliwość podjęcia przez współnika likwidowanej spółki decyzji o dopłatach w wysokości umożliwiającej likwidatorom zaspokojenie wierzycieli spółki, ale nie ma prawnych możliwości wymuszenia takiego działania, które byłoby zresztą sprzeczne z zasadą wolności prowadzenia działalności gospodarczej.

2. Okoliczność, że w toku likwidacji spółki pozbawionej majątku umożliwiającego prowadzenie przez nią działalności przewidzianej w umowie o jej utworzeniu i pozwalającego na wypełnienie jej zobowiązań, zobowiązania te nie zostały, bo nie mogły zostać wypełnione, nie może stanowić powodu utrzymywania przy życiu „martwego” podmiotu gospodarczego.

3. W przypadku, gdy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością znajdująca się w stanie likwidacji nie ma możliwości prowadzenia interesów, a co się z tym wiąże zawierania nowych umów w celu zakończenia starych interesów, powinna zostać wykreślona z rejestru.

Postanowienie SN z 5 grudnia 2003 r., IV CK 256/02, LEX nr 134088 — *Możliwe jest wykreślenie z rejestru handlowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jeżeli w wyniku przeprowadzonego i zakończonego postępowania likwidacyjnego zostanie spieniężony cały jej majątek, a mimo to zostaną niespełnione zobowiązania ciężące na tej spółce.*

Procesy transformacyjne

Uchwała składu siedmiu sędziów NSA w Warszawie z 14 stycznia 2009 r., II GPS 6/08, ONSAiWSA 2009, nr 3, poz. 45 — *Spółka komandytowa powstała w wyniku przekształcenia spółki cywilnej, której wspólnicy prowadzili działalność gospodarczą na podstawie udzielonego im zezwolenia na prowadzenie apteki, o jakim mowa w art. 99 ust. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271), pozostaje, w rozumieniu art. 533 § 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.) podmiotem tego zezwolenia.*

Wyrok SN z 21 grudnia 2012 r., V CSK 9/12, LEX nr 1311859 — 1. *Zgodnie z art. 506 § 4 k.s.h., uchwała połączeniowa, powinna zawierać zgodę na plan połączenia, a także na proponowane zmiany umowy albo statutu spółki przejmującej bądź na treść umowy albo statutu nowej spółki. Zgoda na plan połączenia wyrażony w uchwale połączeniowej dotyczy planu połączenia sensu stricto, tj. planu połączenia, o którym mowa w art. 499 § 1 k.s.h., bez dokumentów stanowiących załączniki do tego planu według art. 499 § 2 k.s.h. (planu połączenia sensu largo). Z tej przyczyny, uchybienie polegające na niezataczeniu do planu podziału jednego z dokumentów wymienionych w art. 499 § 2 pkt 3 k.s.h. – ustalenia wartości majątku spółki przejmowanej bądź spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki na określony dzień w miesiącu poprzedzającym złożenie wniosku o ogłoszenie planu połączenia – nie powoduje niezgodności podjętej uchwały połączeniowej z prawem, jeżeli plan połączenia sensu stricto, na który wyrażono zgodę w uchwale, zawiera wszystkie elementy określone w art. 499 § 1 k.s.h. Istotne jest bowiem to, czy w planie połączenia został określony stosunek wymiany udziałów lub akcji spółki przejmowanej bądź spółek łączących się przez zawiązanie nowej spółki na udziały lub akcje spółki przejmującej bądź spółki nowo zawiązanej i wysokość ewentualnych dopłat, nadto zasady dotyczące przyznania udziałów albo akcji w spółce przejmującej bądź w spółce nowo zawiązanej (art. 499 § 1 pkt 2 i 3 k.s.h.). 3. Przewidziane w art. 509 § 3 k.s.h. ograniczenie możliwości kwestionowania uchwały połączeniowej ze względu na zastrzeżenia dotyczące wyłącznie stosunku*

wymiany lub akcji, nie ma charakteru bezwzględny, co oznacza, że tego rodzaju zarzut może być podniesiony łącznie z innymi zarzutami uzasadniającymi powództwo o stwierdzenie nieważności lub uchylenie uchwały połączeniowej. Chodzi jednak o tego rodzaju zarzuty natury merytorycznej albo formalnej, które mają charakter rzeczywisty, a nie pozorny i nie są funkcjonalnie związane z ustaleniem parytetu wymiany udziałów lub akcji. Z tej przyczyny, podstawą powództwa nie może być także zarzut niewłaściwego ustalenia wartości spółek objętych połączeniem. Skoro bowiem nie można podnosić w ramach powództwa zmierzającego do zakwestionowania uchwały połączeniowej prawidłowości ustalonego w takiej uchwale parytetu wymiany udziałów lub akcji, to tym samym nie można również opierać powództwa o zarzut niewłaściwej wyceny spółek, która była podstawą ustalenia w uchwale określonego parytetu wymiany udziałów lub akcji.

Wyrok SN z 7 grudnia 2012 r., II CSK 77/12, LEX nr 1274960 – 1. Skoro celem art. 499 § 2 pkt 3 i 4 k.s.h. jest zapewnienie wspólnikom łączących się spółek informacji potrzebnych dla weryfikacji poprawności ustalonego parytetu wymiany akcji (udziałów), to należy przyjąć, że do planu połączenia należy dołączyć wyceny majątku wszystkich łączących się spółek, także spółki przejmującej. Tylko wtedy akcjonariusz, który ma zagwarantowany dostęp do dokumentów dołączonych do planu połączenia (art. 505 k.s.h.) może bowiem ocenić, czy zaproponowany w planie połączenia parytet wymiany akcji spółki przejmowanej na akcje spółki przejmującej nie narusza jego uzasadnionych interesów.

2. Skoro art. 509 § 3 k.s.h. wyraźnie stanowi, że uchwała walnego zgromadzenia w sprawie połączenia spółek nie podlega zaskarżeniu ze względu na zastrzeżenia dotyczące wyłącznie stosunku wymiany akcji, to tym samym wykluczone jest podważanie takiej uchwały tylko z tego względu, że naruszono przepisy proceduralne, które miały służyć ustaleniu, czy parytet wymiany jest prawidłowy.

3. Uchwała o połączeniu spółek nie może zostać uchylona, gdy minie 6 miesięcy od wpisu połączenia do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Wyrok SN z 24 października 2012 r., III CSK 18/12, LEX nr 1375408 – 1. W odniesieniu do podziału przez wydzielenie następstwo przewidziane w art. 531 § 1 k.s.h. jest sukcesją uniwersalną, o charakterze *inter vivos* (gdyż spółka dzielona zachowuje byt prawny), częściową czyli podzieloną (gdyż dotyczy oznaczonego zakresu uprawnień i obowiązków, określonego w planie podziału). Sukcesja polega na nabyciu translatywnym, czyli przejściu majątku (tu: prawnie wyodrębnionej części) z obciążającymi go zobowiązaniami (długami) na inny podmiot.

2. Istota podziału dokonywanego przez przeniesienie części majątku spółki dzielonej na istniejącą spółkę lub na spółkę nowo zawiązaną (podział przez wydzielenie) polega na restrukturyzacji spółki dzielonej ze względów podmiotowych lub przedmiotowych, ale w sposób dowolny, pozostawiony uznaniu akcjonariuszy. Co do zobowiązań, rozumianych jako długi, stwierdzić należy, że treść przepisu art. 531 § 1 k.s.h. nie pozwala na przyjęcie, że na jego podstawie spółka przejmująca jedynie

przystępuje do długu, który nadal ciąży na spółce dzielonej (przejęcie kumulatywne). Pojęcie „wstępują w prawa i obowiązki”, zgodnie z leksykalnym znaczeniem, oznacza wejście w czyjeś miejsce, następstwo prawne przejemcy w aktywną i pasywną stronę stosunku zobowiązaniowego, zastąpienie kogoś, zatem odpowiada konstrukcji prawa cywilnego polegającej na zwalnającym przejęciu długu.

3. W następstwie podziału przez wydzielenie spółka dzielona nie odpowiada za dotychczasowe zobowiązania, jeżeli zostały one przypisane w planie podziału spółce przejmującej. Podstawy prawnej takiej odpowiedzialności nie stanowi art. 546 § 1 k.s.h. w zw. z art. 529 § 2 k.s.h.

Postanowienie SN z 25 kwietnia 2012 r., II CSK 356/11, OSNC 2012, nr 12, poz. 143 — Spółka przejmująca (art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h.) może wejść do toczącej się sprawy w miejsce spółki dzielonej bez zezwolenia strony przeciwnej.

Wyrok SN z 26 stycznia 2011 r., II CSK 336/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 115 — 1. Termin określony w art. 539 § 1 k.s.h. rozpoczyna bieg od chwili pierwszego zawiadomienia o zwołaniu zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

2. Zarządy spółek uczestniczących w podziale powinny zawiadomić wspólników dwukrotnie, w odstępie nie krótszym niż dwa tygodnie, o zamiarze dokonania podziału spółki i nie później niż na sześć tygodni przed planowanym dniem podjęcia uchwały o podziale. Są to terminy minimalne i powinny być interpretowane racjonalnie.

Wyrok SN z 21 kwietnia 2010 r., V CSK 318/09, LEX nr 1360343 — Artykuł 546 § 1 k.s.h. odnosi się do zobowiązań spółek dzielonych zarówno przy podziale przez rozdzielenie, jak i przez wydzielenie.

Wyrok SN z 19 marca 2010 r., III CSK 170/09, LEX nr 577850 — Art. 574 k.s.h., statuuje zasadę odpowiedzialności osobistej wspólnika spółki osobowej przekształconej następnie w spółkę kapitałową za zobowiązania tej spółki powstałe przed dniem przekształcenia, lecz podlegające wykonaniu po tym dniu. Odpowiedzialność wspólników na tej podstawie prawnej jest odpowiedzialnością ograniczoną w czasie, ustaje bowiem po upływie 3 lat od dnia przekształcenia. Wymieniony termin jest terminem zawitym, którego skutek, w postaci ustania odpowiedzialności wspólnika, sąd uwzględnia z urzędu.

Wyrok SN z 6 listopada 2009 r., I CSK 154/09, LEX nr 564999 — Przepis art. 574 k.s.h. jest przepisem szczególnym, rozszerzającym krąg podmiotów odpowiedzialnych za długi przekształconej spółki osobowej powstałe przed przekształceniem, za które, gdyby przepisu tego nie było, odpowiadałaby jedynie spółka przekształcona, jako następcą prawny przekształconej spółki osobowej. Zgodnie z art. 574 k.s.h. za zobowiązania powstałe przed przekształceniem wspólnicy odpowiadają tak, jakby byli jeszcze wspólnikami spółki osobowej, ich odpowiedzial-

ność jest solidarna ze spółką powstałą w wyniku przekształcenia i ma charakter subsydiarny, co jednak nie oznacza, że dopiero po przeprowadzeniu bezskutecznej egzekucji z majątku spółki, wierzyciel może żądać zasądzenia należności od współników: może on od razu wystąpić z żądaniem solidarnego zasądzenia należności od spółki i współników.

Wyrok SN z 8 kwietnia 2009 r., V CSK 410/08, LEX nr 627254 — 1. Uregulowane w art. 531 § 1 k.s.h. wstąpienie w prawa i obowiązki spółki dzielonej ma charakter sukcesji uniwersalnej częściowej. Z istoty tej sukcesji wynika, że na spółkę uczestniczącą w podziale (przejmującą, nowo zawiązaną) albo spółkę wydzieloną przechodzą tylko te prawa i obowiązki spółki dzielonej, stanowiące część jej majątku, które zostały wyraźnie określone (opisane) w planie podziału (art. 534 § 1 pkt 7 k.s.h.) i jednoznacznie przyporządkowane (przypisane) w tym planie konkretnej spółce uczestniczącej w podziale albo spółce wydzielonej. Jeżeli plan podziału nie zawiera wyraźnego określenia danego prawa lub obowiązku spółki dzielonej, a tym samym przydzielenia tego prawa czy obowiązku konkretnemu następcy prawnemu, to tzw. nierozdzielone składniki majątku spółki stanowią – w wypadku podziału przez rozdzielenie – współwłasność w częściach ułamkowych spółek uczestniczących w podziale (art. 531 § 1 k.s.h.) albo pozostają – w wypadku podziału przez wydzielenie – nadal w spółce dzielonej (art. 529 § 1 pkt 4 w związku z art. 531 § 1 k.s.h.).

2. Normując kwestię wstąpienia w prawa i obowiązki spółki dzielonej, przepis art. 531 § 1 k.s.h. reguluje sukcesję materialnoprawną, a nie następstwo procesowe w konkretnym postępowaniu sądowym. Zważywszy, że w wyniku podziału spółki przez wydzielenie żadna z uczestniczących w podziale spółek nie traci bytu prawnego, sporne w sprawie następstwo procesowe podlega ocenie na podstawie art. 192 pkt 3 k.p.c.

3. Koncepcja ogólnego następstwa procesowego, następującego z mocy ustawy, jest słuszna, jeżeli istnieje wyraźny przepis ustawy przewidujący takie następstwo; przejście praw lub obowiązków procesowych na następców prawnych musi być wyraźnie uregulowane i nie może wynikać z przepisów prawa materialnego regulujących przejście praw i obowiązków materialnoprawnych.

Postanowienie SN z 18 lutego 2009 r., I CZ 7/09, LEX nr 560517 — 1. Normując kwestię wstąpienia w prawa i obowiązki spółki dzielonej, przepis art. 531 § 1 k.s.h. reguluje sukcesję materialnoprawną, a nie następstwo procesowe w konkretnym postępowaniu sądowym. Zważywszy, że w wyniku podziału spółki przez wydzielenie żadna z uczestniczących w podziale spółek nie traci bytu prawnego, sporne w sprawie następstwo procesowe podlega ocenie na podstawie art. 192 pkt 3 k.p.c.

2. Koncepcja ogólnego następstwa procesowego, następującego z mocy ustawy, jest słuszna, jeżeli istnieje wyraźny przepis ustawy przewidujący takie następstwo; przejście praw lub obowiązków procesowych na następców prawnych musi

być wyraźnie uregulowane i nie może wynikać z przepisów prawa materialnego regulujących przejście praw i obowiązków materialnoprawnych.

Wyrok SN z 5 lutego 2009 r., I CSK 333/08, LEX nr 1168176 – 1. *W sprawie o uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela pozwany nie może skutecznie bronić się zarzutem upływu trzyletniego terminu przewidzianego w art. 574 k.s.h. Środkiem obrony jest w takim wypadku powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.*

2. *Wspólnicy spółki jawnej przekształconej następnie w spółkę z o.o. ponoszą odpowiedzialność za jej długi powstałe przed przekształceniem solidarnie ze spółką przekształconą przez okres 3 lat od dnia zmiany formy prowadzonej działalności. Jeśli jednak w trakcie biegu terminu zapadnie orzeczenie sądowe lub zostanie zawarta ugoda sądowa, jego upływ nie będzie oznaczał wygaśnięcia odpowiedzialności.*

Postanowienie SN z 2 października 2008 r., II CSK 186/08, LEX nr 470013 – 1. *Obowiązek badania zgodności treści dokumentu z przepisami prawa należy rozumieć nie tylko jako obowiązek oceny, czy wszystkie dokumenty wymagane do wpisu przekształconej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zostały sporządzone i załączone do wniosku, ale także jako obowiązek oceny złożonego wniosku i załączonych do niego dokumentów pod względem merytorycznym. Kontrola Sądu rejestrowego obejmuje zatem także zachowanie ustawowych wymagań przewidzianych dla poszczególnych czynności zmierzających do uzyskania wpisu przekształcenia spółki kapitałowej w Krajowym Rejestrze Sądowym.*

2. *Do zgłoszenia wniosku o wpis przekształconej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ma zastosowanie art. 169 k.s.h. w związku z art. 555 k.s.h., który wyłącza ogólne rozwiązanie przyjęte w art. 22 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym.*

Wyrok SN z 13 września 2007 r., III CSK 30/07, LEX nr 483308 – *Przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną nie wyłącza zastosowania art. 584 k.s.h., gdyż sposób przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną (dobrowolny lub przymusowy) nie ma żadnego znaczenia dla odpowiedzialności byłych wspólników spółki cywilnej za jej zobowiązania powstałe przed przekształceniem. Przepisy Kodeksu spółek handlowych nie rozróżniają bowiem zasad odpowiedzialności byłych wspólników spółki cywilnej w zależności od sposobu jej przekształcenia.*

Wyrok SN z 3 lutego 2006 r., I CK 361/05, OSNC 2006, nr 11, poz. 189 – *Wspólnik spółki jawnej – po przekształceniu jej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i wpisaniu do rejestru – nie może potrącić wierzytelności przysługującej spółce jawnej.*

Postanowienie SN z 16 marca 2005 r., IV CK 495/04, LEX nr 150289 – *W razie połączenia się spółek (art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h.) wpis spółki przejmującej do*

księgi wieczystej może nastąpić na podstawie danych z rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym potwierdzonych odpisem.

Postanowienie SN z 24 czerwca 2004 r., III CK 178/03, OSNC 2005, nr 6, poz. 111 — Przejście praw i obowiązków, o którym mowa w art. 494 k.s.h., nie dotyczy praw, obowiązków i sytuacji prawnych ściśle związanych z organami spółek przejmowanych lub spółek łączących się przez zawiązanie.

ĆWICZENIE NR 8

Temat: Sporządzanie uchwał i środków prawnych z zakresu rozwiązania i likwidacji spółek handlowych

Uwagi metodyczne

Celem ćwiczenia jest nabycie przez aplikantów umiejętności sporządzania podstawowych dokumentów, wniosków i pozwów w sprawach z zakresu rozwiązania i likwidacji spółek handlowych (tj. w szczególności: uchwał w przedmiocie rozwiązania poszczególnych typów spółek, pozwów o rozwiązanie poszczególnych typów spółek, uchwał o powołaniu i odwołaniu likwidatorów spółek, pozwów i wniosków w sprawie ustanowienia likwidatorów przez sąd, pozwów w sprawie o przyznanie prawa do przejęcia majątku spółki osobowej jednemu ze współników). W ramach ćwiczeń aplikanci powinni otrzymać opisy stanów faktycznych (kazusy), w których zawarte będą informacje niezbędne do zaproponowania określonego wariantu rozwiązania spółki lub przebiegu postępowania likwidacyjnego. Zadaniem aplikanta powinno być sporządzenie adekwatnych do okoliczności danego przypadku uchwał współników lub środków prawnych o charakterze procesowym. Aplikant, działając na zlecenie jednego ze współników lub wierzyciela spółki, powinien zaproponować taki sposób działania (sporządzając odpowiednie dokumenty), który najlepiej zabezpieczy lub zaspokoi jego interesy. W przypadku sporządzania pozwów, aplikanci powinni nie tylko prawidłowo sformułować żądanie wraz z uzasadnieniem, ale także oznaczyć strony postępowania oraz właściwy miejscowo i rzeczowo sąd.

ĆWICZENIE NR 9

Temat: Sporządzanie dokumentów i wniosków w sprawach przekształceń, połączeń i podziałów spółek

Uwagi metodyczne

W ramach ćwiczenia aplikanci powinni nabyć umiejętność sporządzania podstawowych dokumentów z zakresu procesów transformacyjnych spółek. Na tym etapie nie jest celowe sporządzanie przez aplikantów rozbudowanych planów połączeń czy podziałów spółek. Zadaniem aplikantów powinno być samodzielne sporządzenie mniej skomplikowanych dokumentów z zakresu przebiegu procesów transformacyjnych, np.: uchwał w sprawie przekształcenia, połączenia lub podziału wraz z wykazem niezbędnych załączników, zgłoszeń do sądu rejestrowego uchwał o połączeniu, podziale lub przekształceniu, wniosków do sądu w sprawie wyznaczenia biegłego w celu zbadania planu połączenia, podziału lub przekształcenia. Aplikanci w ramach ćwiczeń powinni wykazać się umiejętnością formułowania treści stosownych uchwał i wniosków, jak również prawidłowego określenia właściwości miejscowej i rzeczowej sądów, do których są one składane. W tym celu należy w ramach zadania wskazać aplikantom nie tylko rodzaj spółek, biorących udział w określonym procesie transformacyjnym, ale również ich siedziby i adresy.

